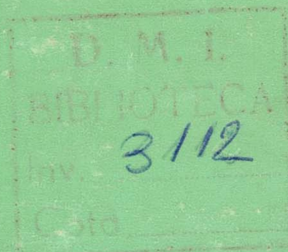

INSTITUTUL DE GEOGRAFIE

JUDEȚELE PATRIEI

AURELIA BARCO * EUGEN NEDELCU

Județul ARGEȘ

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Lucrarea prezintă, la un nivel de largă informare geografică, principalele trăsături fizico-geografice ale teritoriului JUDEŢULUI ARGEŞ, străjuit de falnicile înălţimi ale Făgăraşului şi desfăşurat în lungul rîului care i-a dat numele spre Cîmpia Română.

În prima parte a lucrării se analizează varietatea structurii petrografice şi tectonice, pe baza cărora relieful apare dispus în trepte de la nord la sud; sînt prezentate, pe rînd, problemele privind resursele subsolului, clima, hidrografia, vegetaţia, fauna, atît de diverse în acest cadru natural.

Partea a doua a lucrării este consacrată problemelor privind geografia populaţiei şi aşezărilor umane de pe aceste meleaguri, veche vatră de plămădire a poporului român.

O atenţie deosebită s-a acordat dezvoltării industriale şi agricole, judeţul Argeş fiind bine cunoscut pentru evoluţia sa ascendentă din ultimul deceniu.

Se evidenţiază de asemenea şi potenţialul turistic variat, ca o reflectare a peisajului natural şi al creaţiei umane.

Hărţile anexe vin în sprijinul tuturor celor care sînt dornici să cunoască geografia, servind în acelaşi timp ca ghid amatorilor de drumeţie pe meleagurile argeşene.

ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

INSTITUTUL DE GEOGRAFIE

AURELIA BARCO, EUGEN NEDELCU

Județul ARGEȘ

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
București, 1974

COMITETUL DE COORDONARE AL COLECȚIEI

dr. L. BADEA
dr. doc. P. GÂȘTESCU
GH. IACOB
dr. doc. V. TUFESCU
dr. I. VELCEA

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
str. Gutenberg nr. 3 bis, sectorul 6, București

PREFAȚĂ

Nume de rezonanță milenară, a cărui origine coboară în graiul îndepărtat al strămoșilor noștri geto-daci, Argeșul înseamnă astăzi un județ angajat cu toate forțele și resursele sale într-o impetuoasă dezvoltare economică. Străjuit de înălțimile falnice ale Făgărașului și desfășurat, în lungul rîului care i-a dat numele, pînă în Cîmpia Română, pămîntul bogat și roditor al Argeșului reprezintă un ținut de o rară frumusețe și diversitate a peisajului geografic. El se înscrie pe harta României socialiste ca o unitate armonios alcătuită, înzestrată cu toate darurile de preț favorabile unei dezvoltări complexe, de la întinsele păduri seculare ale munților pînă la renumitele podgorii și livezi, de la mănoasele ogoare ale cîmpiei pînă la avuțiile miniere și petroliere ale subsolului.

Așa cum atestă istoria, județul Argeș a constituit o vatră de plămădire a poporului român, locul de întemeiere a Țării Românești, el amintindu-ne de inegalabilele monumente istorice de artă feudală, de spiritul revoluționar al țăranilor din 1907, ca și de avîntul timpuriu al mișcării muncitorești, în care tînărul comunist Nicolae Ceaușescu, actualul secretar general al C.C. al P.C.R. și primul președinte al Republicii Socialiste România, a avut o contribuție deosebită, organizînd politic elementele progresiste din fabrici și ogoare. Urmele lăsate de istorie pe plaiurile argeșene, vechile ctitorii de la Curtea de Argeș și Cîmpulung, stau laolaltă cu mărețele edificii contemporane înscrise pe unda Argeșului de salba lacurilor și hidrocentralelor, de uzinele și fabricile construite în anii regimului socialist, care duc și peste hotare faima noii industrii argeșene, dezvăluind astfel forța creatoare a oamenilor acestor locuri, ca o încununare a viselor străbune.

Frumusețile și darurile solului și subsolului acestui pămînt, cîntate cu măiestrie în scrierile lui Al. Vlahuță și I. Simionescu sau lăsate veşniciei prin pînzele lui N. Grigorescu și Th. Aman, s-au reflectat în firea voioasă, senină a argeșenilor, în portul cărora se oglindește întreaga sensibilitate și varietate a naturii și a firii, ca și în jocurile lor săltărețe, în ciopliturile cu care-și împodobesc gospodăria, în ospitalitatea lor, în tot ce fac, gîndesc și simt. Aceste locuri au dat țării intelectuali de mare prestigiu, printre care se cuvine să amintim la loc de frunte pe C. I. Parhon, savant de renume mondial, poetul C. D. Aricescu, pictorii I. Neculici, Th. Aman, G. Mirea, Dr. I. Nanu-Muscel, pe compozitorul Gheorghe Stephănescu, dramaturgul Al. Davila, actorul și dramaturgul Tudor Mușatescu și alții.

În ultimele două decenii, oamenii acestor locuri mănoase s-au angajat în lupta comună a țării pentru o dezvoltare complexă grație politicii partidului de edificare echilibrată și judicioasă a tuturor județelor patriei. Din acest leagăn al tradițiilor străbune au apărut generații noi de constructori ai socialismului, care au schimbat structural fața peisajului argeșean; au fost construite zeci de uzine și fabrici, s-au dat în exploatare importante resurse ale subsolului, s-au valorificat superior rezervele umane, s-au pus bazele științifice ale unei agriculturi socialiste, s-au extins atributele de factură edilitară etc., ceea ce a determinat modificări importante în structura economică a județului. Argeșul, care înscria în trecut în paginile economiei sale o agricultură cu modeste realizări și din care forța de muncă emigra în alte ținuturi ale patriei, astăzi renăscut pe noi valențe, s-a transformat într-o puternică bază industrială a țării, în care precumpănesc ramurile industriei grele, energetică, construcții de mașini, chimică. Produsele industriale obținute pe aceste meleaguri au devenit competitive pe piața mondială, județul Argeș participînd la schimburile economice externe ale României cu o gamă largă de produse, printre care demne sînt de amintit autoturismele de teren, motoarele electrice, polietilena, acrilonitrilul, negrul de fum, mobila, piesele de schimb pentru autoturisme și tractoare ș.a. Industria, surprinsă într-un moment din procesul său de dezvoltare ascendentă, s-a împletit cu valorificarea complexă a fondului funciar, agricultura situîndu-se astăzi, prin cultura pomilor fructiferi și a viței de vie, pe unul din primele locuri pe țară. Dar, nu trebuie să uităm că Argeșul nu oferă numai produse

industriale și agricole, ci și un mănunchi de monumente de artă, vestigii ale trecutului, flori și animale rare, peisaje de neegalat, care, toate cîte sînt zămislite de om sau de natură, conferă județului o binemeritată și unanim recunoscută valoare turistică.

Această complexitate de virtuți materiale, spirituale și naturale ale Argeșului a fost surprinsă de autorii lucrării, care scot în evidență particularitatea geografică a județului, cu cadrul său natural, resursele materiale și umane, cu înfăptuirile de prestigiu ale prezentului, a căror amploare prefigurează dezvoltarea viitoare a acestui ținut bogat și de un neasemuit pitoresc.

ION DINCĂ
prim-secretar al Comitetului
județean Argeș al P.C.R.,
președintele Comitetului executiv
al Consiliului popular județean

CADRUL NATURAL ŞI ISTORIC

Judeţul Argeş, astfel denumit după rîul care-l străbate, cuprinde istoria îndepărtată şi puţin cunoscută a strămoşilor poporului român. Vatră a cărei vechime coboară în negura vremurilor, judeţul a strîns în depresiunile şi în văile largi şi mănoase o populaţie numeroasă, a cărei organizare administrativ-politică s-a perfectat în timp, astfel că la 1247 pe aceste meleaguri se şi constituise prima formaţiune politică românească. Unele cronici menţionează, prin legenda descălecatului, că în anul 1290 un voievod din Făgăraş — Radu Negru „ridicîndu-s-a de acolo cu toată casa lui şi cu mulţimea de noroade" şi „pogorîndu-se pre apa Dîmboviţei începu a face ţară noao". Iniţial a construit în Cîmpulung „biserică mare, frumoasă şi înaltă", iar apoi „au descălecat la Argeş şi iar au făcut oraş mare şi şi-au pus scaunul de domnie făcînd curţi de piatră şi case domneşti şi o biserică mare şi frumoasă" [1]. Viaţa intensă politică şi economico-socială este atestată de numeroasele documente istorice rămase despre aceste locuri sau emise de pe aceste meleaguri ; în anul 1330 apare documentar topicul Argeş, iar la 1437 august 13 se vorbeşte despre teritoriul „judeţului" Argeş, cu ocazia dăruirii unei părţi din satul Lăngeşti în Argeş, danie făcută de către Vlad Dracu unor boieri, iar la septembrie 11 1489 mănăstirea Govora poseda o vie a popii Alexie în Argeş. Curtea feudală de Argeş îşi extinde influenţele mai ales spre vest, peste Ţara Loviştei şi dincolo de Olt. Cu timpul,

---

[1] *Istoria Ţării Româneşti 1290 — 1690. Letopiseţul Cantacuzinesc*, ediţie critică întocmită de C. C. Giurescu şi D. Simionescu, Edit. Academiei R.P.R., 1960, p. 2.

limitele de influenţă se modifică, astfel că la sfîrşitul secolului al XIX-lea judeţul Argeş era delimitat de Olt şi de Rîul Doamnei, învecinîndu-se cu judeţele Vîlcea şi Olt la vest, Teleorman şi Vlaşca la sud şi Dîmboviţa şi Muscel la est. El era constituit dintr-un plai (Loviştea) şi şase plăşi (Topologu, Oltu, Argeşu, Piteşti, Cotmeana şi Gălăsesci). La 1882 se unifică plăşile Topologu şi Oltu, iar Cotmeana cu Gălăsesci, judeţul Argeş cuprinzînd teritoriul de sub creasta Făgăraşului pînă spre ultimele tentacule nordice ale Cîmpiei Găvanu-Burdea. La începutul veacului nostru, judeţul Argeş cuprindea, aproximativ în aceleaşi limite, două plaiuri şi opt plăşi, iar în 1938 era împărţit numai în şase plăşi (Argeş, Cuca, Dîmbovnic, Olt, Piteşti şi Teleorman). Necesităţile de ordin economic impun reorganizarea administrativ-teritorială a judeţului Argeş, care în deceniul al şaselea al secolului nostru îşi are limitele extinse pînă dincolo de Dîmboviţa, în est, şi de Olt, în vest, fiind împărţit în 10 raioane cu trei oraşe regionale şi opt raionale, intrat în literatura de specialitate ca „regiunea Argeş", cu reşedinţa în oraşul Piteşti.

Dezvoltarea multilaterală şi echilibrată a tuturor teritoriilor ţării, ca şi repartiţia judicioasă a forţelor de producţie au impus o nouă regrupare teritorial-administrativă, în 1968, prin care fosta regiune Argeş îşi micşorează suprafaţa, prin dezarondarea raioanelor Slatina, Drăgăşani, Drăgăneşti - Olt, Horezu, Rîmnicu Vîlcea, Găeşti, şi revine la denumirea de judeţul Argeş, iar oraşul Piteşti, reşedinţa lui, se transformă în municipiu. Astfel constituit, el deţine astăzi o suprafaţă de 6 801 km², o populaţie de 585 717 locuitori, un municipiu (Piteşti), 4 oraşe (Cîmpulung, Curtea de Argeş, Costeşti şi Topoloveni) şi 578 de sate, grupate în 94 de comune.

Judeţul Argeş are o formă geometrică dreptunghiulară, fiind alungit în direcţia meridianului, din creasta Carpaţilor Meridionali pînă în Cîmpia Română.

Forma, întinderea şi extensiunea sa către sud îl deosebesc de celelalte judeţe ce se desfăşoară pe aceeaşi direcţie, din munţi pînă în cîmpie, ca Gorjul şi Vîlcea, Dîmboviţa şi Prahova. Ca înfăţişare geografică are însă şi unele asemănări cu aceste judeţe.

Pe teritoriul judeţului Argeş se intersectează paralela de 45° latitudine nordică, care trece prin mijlocul său, pe la nord de Clucereasa şi Merişani, cu meridianul de 25° longitudine estică, ce uneşte punctele extreme de nord şi de sud ale continentului Europa, traversînd partea estică a judeţului pe la vest de Cîmpulung şi est de Piteşti.

Limitele judeţului. Hotarul nordic al judeţului Argeş coincide cu linia cumpenei principale a apelor din lungul Carpaţilor Meridionali, care-l desparte de judeţele Sibiu şi Braşov. Cea mai mare parte a laturii de nord o constituie creasta semeaţă a Munţilor Făgăraş, începînd din şaua Scării (la vest de vîrful Negoiu), de sub care porneşte pîrîul Scara, una din obîrşiile Topologului. În porţiunea dintre această şa şi vîrful Vînătoarea lui Buteanu, creasta Făgăraşului formează hotarul cu judeţul Sibiu, iar de aici către est, pînă în nordul Masivului Leaota, hotarul dinspre judeţul Braşov.

În continuarea crestei propriu-zise, la est de podurile largi ale Berivoaielor şi Comisului, limita urmăreşte culmea mai scundă a Tămaşului, care constituie un fel de punte de legătură cu Masivul Piatra Craiului. Limita urcă apoi abruptul vestic al Pietrei Craiului pînă în vîrful cu cota 2 216 m, iar de aici se continuă spre nord, pe linia crestei, pînă în vîrful La Om sau Piscul Baciului (2 239 m), punctul culminant al masivului, de unde coboară spre est în şaua din Muntele Vlăduşca, la obîrşia rîului Dîmbovicioara. De aici se arcuieşte către sud, urmînd şirul măgurilor Branului şi ale Giuvalei, iar la est de pasul Giuvala (1 264 m), trecînd pe la sud de satul Fundăţica (judeţul Braşov), urcă de-a lungul culmii Şleaul Mîndrului pînă în vîrful Jigărea, de unde începe hotarul estic, dinspre judeţul Dîmboviţa.

Acesta trece prin vîrfurile Pietrele Albe şi Secările de pe culmea principală a Masivului Leaota. Din vîrful Leaota (2 133 m), limita judeţului este trasată de culmea Marginea Domnească, continuată cu Piscul Cîrligele — Plaiul Găvanei şi cu ramificaţia lui sud-vestică, ce coboară în valea Dîmboviţei la sud de aşezarea Lăicăi. În continuare, după ce descrie o buclă spre nord, hotarul estic străbate, cu o direcţie sinuoasă, zona

înaltă a Podişului Cîndeşti, urmărind pe o porţiune cursul superior al rîului Potopul şi în continuare valea Glîmbocatei, pentru ca apoi să coboare în valea Argeşului, la est de comuna Glîmbocata. De aici, traversează, prin sudul Cîmpiei Piteştilor, văile Neajlovului şi Dîmbovnicului.

Spre sud, judeţul se învecinează cu judeţul Teleorman, hotarul dintre acestea împărţind în proporţie aproape egală Cîmpia Găvanu—Burdea.

Din punctul de confluenţă al rîurilor Cotmeana şi Vedea se desfăşoară spre nord hotarul vestic al judeţului, dispus mai întîi pe interfluviul dintre cele două rîuri, iar mai la nord, de-a lungul rîului Vediţa pînă la localitatea Vedea. De aici se îndreaptă spre nord-vest, în dealurile puternic fragmentate dinspre Topolog. În dreptul comunei Uda, după traversarea cursului superior al Vedei, hotarul se arcuieşte brusc, formînd o buclă spre sud-vest. Pînă în acest punct Argeşul se învecinează cu judeţul Olt, iar de aici spre nord cu judeţul Vîlcea.

În continuare, limita este orientată spre nord şi traversează Topologul, menţinîndu-şi această direcţie pînă în extremitatea nordică a dealurilor (vîrful Cheanţul, 1 031 m). La nord de satul Sălătrucu, limita dinspre judeţul Vîlcea se abate spre est, coborînd în valea Topologului, al cărei fir îl urmează către obîrşie, de-a lungul pîrîului Scara, pînă în creasta Făgăraşului.

RELIEFUL

Diversitatea peisajului geografic din judeţul Argeş reflectă în primul rînd complexitatea formelor de relief, care sînt distribuite proporţional şi armonios în cuprinsul teritoriului său (fig. 1). Astfel, variaţia reliefului în raport cu altitudinea

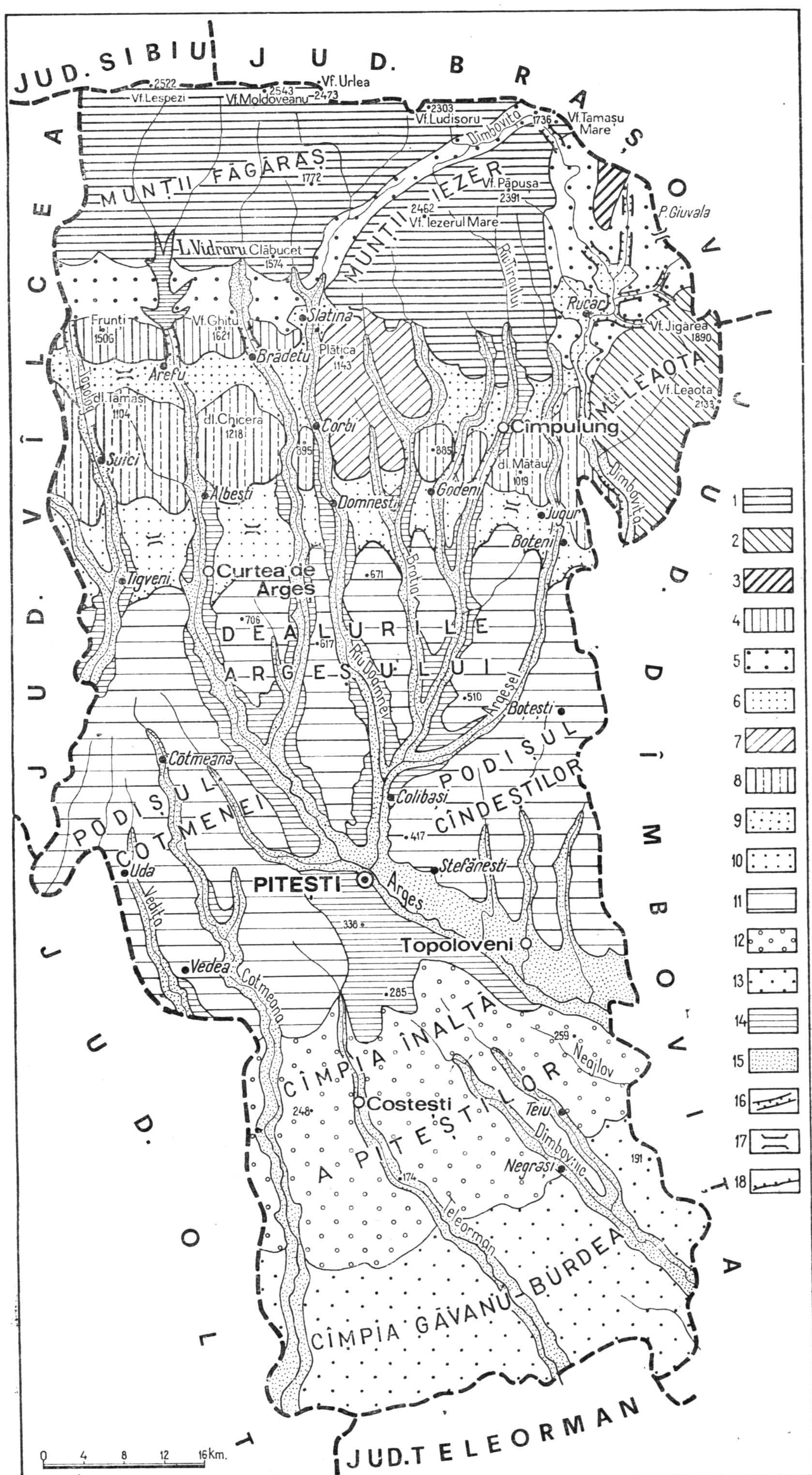

Fig. 1. — Harta unităţilor de relief.

1, Munţi inalţi, alcătuiţi din roci cristaline, cu suprafeţe de netezire şi relief glaciar bine dezvoltat; *2*, munţi inalţi şi mijlocii, alcătuiţi din şisturi cristaline, cu suprafeţe de netezire bine dezvoltate şi cu relief glaciar slab reprezentat; *3*, munţi inalţi, alcătuiţi din calcare mezozoice, cu relief de creste; *4*, munţi mijlocii, alcătuiţi din roci cristaline (gnaise), cu aspect de horst; *5*, culoare depresionare intramontane, cu relief de munţi joşi; *6*, depresiuni tectonice intramontane; *7*, dealuri inalte (muncele), sculptate in conglomerate miocene (helveţiene); *8*, dealuri subcarpatice, alcătuite din formaţiuni miocene; *9*, depresiuni subcarpatice; *10*, depresiuni intracolinare (de contact); *11*, podişuri piemontane (piemont relict); *12*, cimpie piemontană inaltă; *13* cimpie aluvionară; *14*, terase fluviatile in zone cu dezvoltare tipică; *15*, lunci; *16*, chei; *17*, inşeuări; *18*, abrupt (coastă) pe fruntea podişurilor piemontane.

scoate în evidenţă faptul că mai mult de jumătate din suprafaţa judeţului este ocupată de dealuri subcarpatice şi podişuri piemontane, cuprinse în general între 300 şi 800 m altitudine. Aproximativ 1/4 din suprafaţă o constituie treapta munţilor, începînd cu cei scunzi şi mijlocii, cu altitudini cuprinse între 800 şi 1 800 m, acoperiţi cu păduri de fag şi răşinoase, şi culminînd cu munţii înalţi, de peste 2 000 m altitudine, acoperiţi de pajişti alpine. Restul teritoriului este reprezentat de relieful plat de cîmpie din sudul judeţului. Această etajare a reliefului pe o diferenţă de nivel de peste 2 300 m, între vîrful Moldoveanu (2 543 m) şi lunca Argeşului în avale de Glîmbocata (circa 200 m), reflectă diversitatea lui accentuată.

Ca şi în cadrul judeţelor învecinate, relieful este dispus în zone paralele, orientate pe direcţia vest-est, coborînd în trepte bine conturate de la nord la sud. Unităţile de relief din cuprinsul treptelor respective au însă o dispunere diferită, determinată de modul de fragmentare a reliefului în raport cu condiţiile morfostructurale şi litologice. Orientarea dominantă a unităţilor de relief se remarcă mai întîi la relieful munţilor înalţi şi mijlocii, care, cu excepţia munţilor Piatra Craiului şi Leaota, se dispun în culmi şi masive orientate de la vest la est. Dealurile înalte de la marginea munţilor şi depresiunile subcarpatice şi intracolinare sînt aliniate în general pe aceeaşi direcţie.

În partea centrală a judeţului, unităţile de relief capătă o orientare de la nord la sud, datorită faptului că rîurile care s-au adîncit în suprafaţa Podişului Getic l-au fragmentat, mai ales între Argeş şi Argeşel, în culmile prelungi, paralele, ale dealurilor piemontane.

Varietatea formelor de relief şi gradul diferit de fragmentare se datoreşte în special alcătuirii geologice deosebit de complexe atît din punctul de vedere al structurii, cît şi al naturii şi vîrstei rocilor componente. Totodată, configuraţia actuală a reliefului este rezultatul unei îndelungate evoluţii, care a dus la individualizarea unităţilor morfostructurale din cadrul celor trei trepte principale de relief : treapta înaltă

a munţilor, cu o mare diversitate morfologică şi cu o accentuată energie de relief, treapta dealurilor subcarpatice şi a podişurilor piemontane, cu relief specific de eroziune, şi treapta joasă, de cîmpie, cu relief de acumulare.

Munţii

Desfăşuraţi pe o mare întindere în nordul judeţului, munţii Argeşului se remarcă printr-un impunător aspect alpin, datorită înălţimilor de peste 2 500 m, masivităţii accentuate şi formelor de relief semeţe. După aspectele morfologice şi modul de grupare a culmilor, relieful muntos se diferenţiază în cîteva masive distincte, care se află parţial sau în întregime pe teritoriul judeţului, avînd o dezvoltare predominant liniară.

Culmile muntoase principale se desfăşoară pe două direcţii ce corespund axelor majore de cutare a formaţiunilor geologice : o direcţie vest-est, specifică în general munţilor de la vest de Dîmboviţa, şi o direcţie perpendiculară, nord-sud, proprie masivelor din estul acestei văi.

În extremitatea nordică a judeţului Argeş se desfăşoară, pe direcţia vest-est, culmea principală a **Munţilor Făgăraş** (fig. 2), pe cea mai mare lungime a ei, între vîrfurile Puha (2 177 m) şi Comisu (1 884 m). Pe o distanţă de circa 40 km (în linie dreaptă), de la şaua Scara în vest şi pînă la vîrful Luţele (2 179 m) în est, aceasta constituie o creastă ascuţită şi semeaţă, a cărei înălţime nu scade sub 2 000 m decît în Curmătura Zîrnei (1 932 m).

Pe linia crestei se remarcă un şir neîntrerupt de vîrfuri piramidale şi ţancuri ascuţite, dintre care peste 140 de vîrfuri trec de 2 000 m, 29 trec de 2 400 m, iar 6 depăşesc 2 500 m. Acestea din urmă sînt dispuse în partea centrală a crestei, începînd cu Negoiu (2 535 m) şi Călţun—Lespezi (2 522 m) şi continuînd cu Vînătoarea lui Buteanu (2 508 m), Moldoveanu (2 543 m) — cota maximă a Carpaţilor româneşti, aflat în întregime pe teritoriul judeţului Argeş —, imediat la sud de vîrful Viştea Mare (2 527 m) situat chiar pe linia de creastă, iar mai la est, vîrful Dara (2 501 m). Alternanţa vîrfurilor semeţe cu şeile adînci ce le despart (numite popular ferestre sau portiţe)

Cartogr. Simona Cantacuzino

Fig. 2. — Relieful zonei înalte din munții Făgăraș și Iezer.

1, Suprafețe de netezire de peste 2 000 m („platforma Borăscu”); *2*, circuri, văi și praguri glaciare; *3*, lacuri situate în cuvete de origină glaciară; *4*, creste ascuțite și „custuri”; *5*, vîrfuri piramidale, șei sau curmături; *6*, culmi rotunjite; *7*, zona pajiștilor alpine și subalpine; *8*, zona forestieră; *9*, depresiune intramontană; *10*, depresiuni subcarpatice; *11*, chei; *12*, limita județului.

imprimă crestei Făgăraşului acel profil caracteristic, asemănător unei lame de ferestrău, unic în munţii noştri, profil care a sugerat numele de „Alpii Transilvaniei", atribuit, pe bună dreptate, de către geograful francez E m m. d e M a r t o n n e (1907) întregului lanţ al Carpaţilor Meridionali. Spre capătul estic, culmea Făgăraşului se lăţeşte mult, lăsînd loc podurilor întinse, dezvoltate în zona Berivoiul—Luţele.

Din creastă se desprind către sud culmi masive, prelungi şi domoale, puternic ramificate, asemenea unor contraforturi (fig. 3) ce contrastează cu aspectul sălbatic al custurilor stîncoase de pe versantul nordic, flancat de un puternic abrupt, ceea ce scoate în evidenţă asimetria specifică Munţilor Făgăraş. Aceste culmi sînt nivelate de întinse suprafeţe de netezire etajate, dintre care se remarcă cea de peste 2 000 m, dominată de creste şi martori de eroziune mai înalţi (echivalentă platformei Borăscu, extinsă în întregul lanţ al Carpaţilor Meridionali), şi cea de 1 400—1 600 m, corespunzătoare platformei Rîul Şes.

Obîrşiile înrămurate ale văilor ce despart aceste culmi sînt cantonate în numeroase căldări şi uluce glaciare suspendate, grupate sub forma unor complexe în jurul arterelor colectoare. Se disting, în special, circurile de la obîrşiile văilor Scara, Izvorul Negoiului, Capra, Buda, Valea Rea şi Zîrna, străjuite de vîrfurile dominante ale crestei principale. Dimensiunile considerabile ale circurilor glaciare, resturile de morene şi relieful crestelor ascuţite scot în evidenţă amprenta viguroasă a glaciaţiei pleistocene, care în Munţii Făgăraş a avut o extensiune deosebită.

Regiunea înaltă a acestor unităţi, situată deasupra limitei pădurii, constituie domeniul de acţiune a proceselor crionivale.

Relieful culmilor amintite datorează aspectul lor greoi rocilor cristaline puternic metamorfozate în care au fost sculptate, roci pe care s-au putut conserva atît de bine suprafeţele de eroziune înălţate chiar la peste 2 400 m. Ele sînt reprezentate prin micaşisturi şi paragnaise cu interstratificaţii de calcare cristaline şi amfibolite, orientate pe direcţie vest-est (fig. 4). Mai la sud se dezvoltă o fîşie largă de gnaise de Cumpăna, care formează în ansamblu axul unui larg anticlinal.

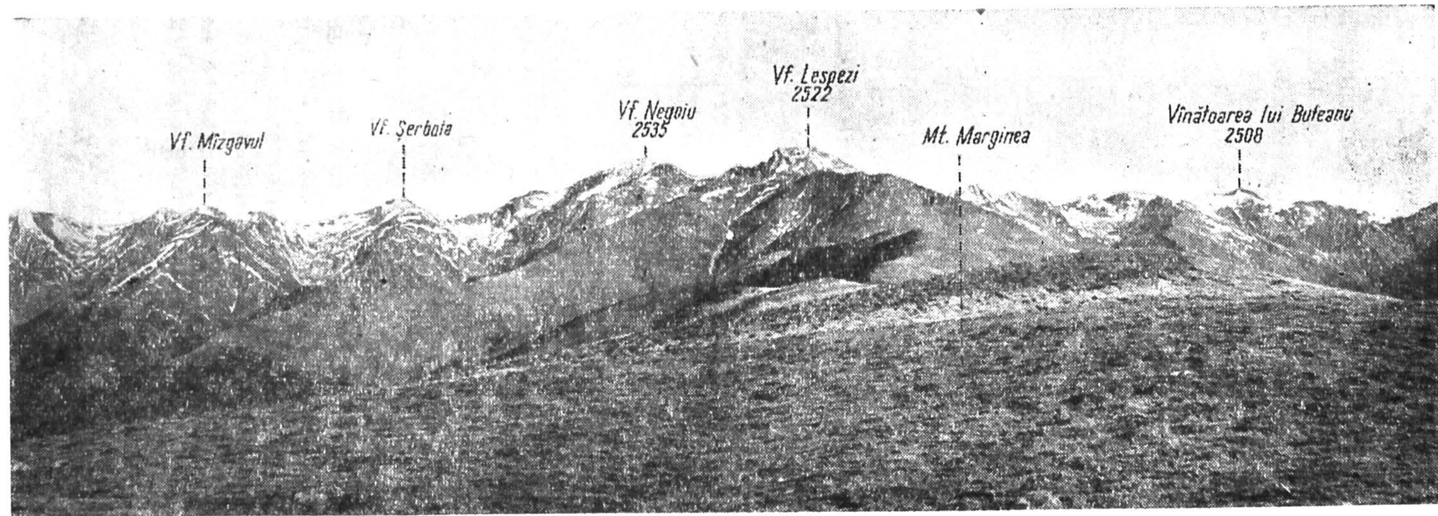

Fig. 3. — Creasta principală şi culmile sudice (cu întinse suprafeţe de netezire) ale Munţilor Făgăraş, între obîrşiile Topologului şi Argeşului.

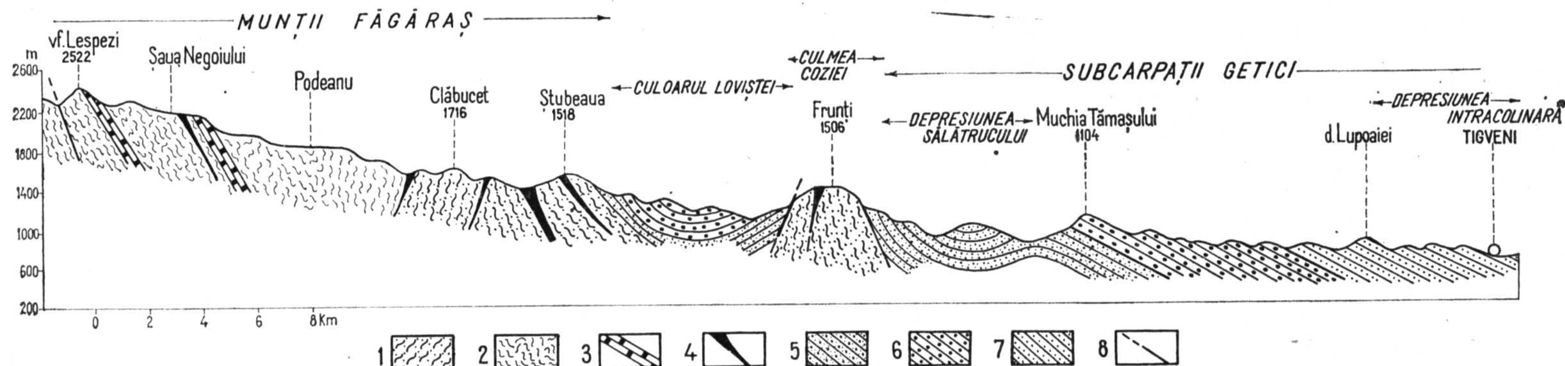

Fig. 4. — Profil geomorfologic prin Munţii Făgăraş şi Subcarpaţii Getici, pe direcţia vîrful Lespezi — Muntele Frunţi — Tigveni (geologia după Şt. Ghika-Budeşti, 1958; R. Dimitrescu, 1963).

1, Gnaise; *2*, şisturi cristaline (predominant micaşisturi şi paragnaise); *3*, calcare cristaline; *4*, amfibolite; *5*, depozite eocene; *6*, conglomerate miocene; *7*, nisipuri pliocene; *8*, falie.

Fig. 5. — Culmea Coziei între Ghiţu şi Muntişor, dominînd spre nord culoarul Loviştei. Vedere panoramică de pe Muntele Ciocanu — Masivul Făgăraş.

În sudul acestor spinări domoale se înaltă o culme mai scundă, cu altitudini cuprinse între 1 400 și 1 600 m, paralelă cu cea a Făgărașului și cu o asimetrie transversală asemănătoare. Ea domină spre sud, printr-o denivelare de peste 200 m, treapta dealurilor subcarpatice. Această culme continuă către est Masivul Coziei de pe dreapta Topologului (județul Vîlcea) pe direcție vest-est, în lungul căreia se aliniază cîteva mici masive (Frunți—cu vîrful Munțișor de 1 533 m, Ghițu—1 621 m și Vîrful Strungii — 1 167 m), care au fost separate prin fragmentarea culmii de către văile adînci, cu aspect de chei ale Topologului, Argeșului și Vîlsanului. De aceea, ea poartă în întregime numele de **Culmea Coziei**. Alcătuită din roci cristaline foarte rezistente la eroziune (gnaise de injecție), Culmea Coziei reprezintă un horst înălțat între regiunile depresionare limitrofe. Pe latura sa nordică, culmea este mărginită de un abrupt stîncos, aproape vertical (fig. 5), ce corespunde unei puternice linii de falie (falia Brezoiului) (Șt. Ghika-Budești, 1958).

Între culmile prelungi ale Masivului Făgăraș, terminate spre sud printr-o cădere mai accentuată, și culmea Cozia—Ghițu se detașează o treaptă mai joasă (1 400—1 200 m), cu un relief netezit, avînd aspectul unui platou uniform înclinat spre sud și tăiat de văi adînci în culmi paralele. Privită în ansamblu, aceasta se prezintă ca o depresiune longitudinală ce continuă spre est depresiunea tectonică a Loviștei de pe Olt, la un nivel mai ridicat. Această depresiune intramontană suspendată a fost numită „depresiunea centrală a Făgărașului" (Emm. de Martonne, 1907) sau **culoarul Loviștei** (V. Mihăilescu, 1963).

Relieful culoarului este fragmentat de o rețea deasă de văi. De o parte și de alta a văilor principale au evoluat, prin eroziune regresivă, o generație mai nouă de afluenți cu obîrșii ramificate (valea Cumpenei, Valea lui Stan, Valea Lupului). Văile colectoare și chiar cele ale afluenților principali au o lărgime surprinzătoare, ce contrastează cu cheile strîmte din avale, tăiate în lama gnaisului de Cozia. Dintre acestea se remarcă valea Argeșului, a cărei lărgime considerabilă a oferit condiții prielnice pentru amenajarea lacului de acumulare de la Vidraru. Mai mult, pe valea Argeșului în sectorul actual-

mente ocupat de acest lac au fost identificate 6 nivele de terasă bine dezvoltate, cuprinse între 1—3 m şi 80—100 m altitudine relativă, fapt care scoate în evidenţă caracterul evoluat al văii. De asemenea, de-a lungul rîului Vîlsan se remarcă lunca largă din sectorul „Poienile Vîlsanului", pînă unde se extinde în mod vizibil culoarul Loviştei.

Aspectul general al reliefului din culoarul Loviştei este în bună parte o consecinţă directă a naturii substratului geologic, reprezentat prin roci sedimentare miocene (conglomerate, gresii, marne etc.). Acestea constituie un larg sinclinal dispus în lungul bazinului tectonic intracristalin, cu aspect de graben, format încă din cretacicul superior prin scufundarea fundamentului cristalin al Făgăraşului. Formaţiunile miocene se extind spre est sub forma unei fîşii, care învăluie terminaţia culmii anticlinale a Coziei.

În estul ariei depresionare a Loviştei, privită în sens larg, se înalţă un masiv muntos impunător, bine individualizat între Rîul Doamnei şi Dîmboviţa, a cărui culme principală este o continuare către nord-est a culmii Coziei. Această unitate de relief distinctă, situată în partea centrală a munţilor din judeţul Argeş este cunoscută sub numele **Masivul Iezer** (fig. 2). Înălţimile de peste 2 400 m şi masivitatea caracteristică dau acestuia aspectul unui nod orografic spre care converg culmile principale ce încadrează culoarul intramontan al Loviştei. În Masivul Iezer, linia marilor înălţimi de pe creasta Făgăraşului, întreruptă la est de vîrful Comisu, trece pe şirul înălţimilor sudice care prelungesc spre NE culmea mai scundă a Coziei. Legătura dintre creasta Făgăraşului şi Masivul Iezer se face direct prin culmea îngustă şi mai scundă Mezea — Otic pînă în curmătura Oticului. Continuitatea înălţimilor de pe şirul sudic este întreruptă însă de Depresiunea intramontană Bahna Rusului, de pe Rîul Doamnei, în vestul căreia culmea Coziei se termină, aşa cum s-a văzut, prin Muntele Vîrful Strungii (1 167 m).

Culmea principală a Masivului Iezer se desfăşoară pe direcţia sud-vest — nord-est, începînd cu coama greoaie a Păpăului (2 093 m) şi continuînd peste curmătura Groapelor cu vîrfurile dominante Iezer (2 462 m) şi Roşu (2 473 m). De aici,

culmea capătă o netezime surprinzătoare, fiind dominată de vîrfurile larg boltite Bătrîna (2 341 m), Tambura (2 269 m) şi de Păpuşa (2 391 m), de unde se continuă spre nord, peste coama Dracsinului, pînă în culmea Peceneagului. Către nord-vest, Masivul Iezer domină printr-un versant abrupt, scobit de numeroase căldări glaciare, obîrşiile Dîmboviţei şi Rîului Doamnei, de-a lungul cărora se desfăşoară o depresiune alungită sub forma unui uluc (culoarul Oticului), care marchează limita cu Munţii Făgăraş. Direcţia acestui culoar a fost imprimată de fîşia gnaisului de Cumpăna, în care s-au adîncit prin epigeneză cursurile longitudinale ale celor două rîuri.

Din vîrfurile dominante ale masivului se desprind tentacular către sud-est şi sud o serie de culmi cu spinări netede (numite local plaiuri sau piscuri), ramificate la rîndul lor în numeroase culmi secundare. Acestea scot în evidenţă, ca şi în cazul Munţilor Făgăraş, o asimetrie evidentă a profilului transversal. Din zona Iezerului Mare — Bătrîna pornesc concentric, de la nord la sud, Plaiul lui Pătru, Plaiul Iezerului Mare, Văcarea şi culmea prelungă Danciu—Portăreasa —Zănoaga, din care se ramifică spre sud o serie de culmi teşite, scunde (1 100—800 m), puternic fragmentate, ce constituie în ansamblu o prispă marginală în sudul masivului. De asemenea, vîrful Păpuşa constituie un important nod orohidrografic, din care se desprind radiar opt culmi muntoase. Cele mai lungi sînt cele două culmi domoale, paralele, Găinaţul — Dobriaşul şi Ţefeleica — Căpitanul, ce încadrează valea suspendată a Argeşelului, dispuse pe direcţia nord-sud, perpendicular pe cele amintite mai sus şi continuate la sud cu plaiurile Lereştilor şi Nămăieştilor. Tot din Păpuşa coboară succesiv spre valea Dîmboviţei plaiurile Boteanu, Cascuie, Dracsinul, Peceneagul şi „piciorul" Văii Barbului. Ansamblul culmilor muntoase ale Iezerului sînt despărţite de văile adînci, grupate în trei bazine hidrografice — Rîul Tîrgului, Dîmboviţa şi Rîul Doamnei —, văi la obîrşia cărora se deschid căldări glaciare bine conturate. Pe fundul în trepte şi pe versanţii acestora se întîlnesc puternice acumulări de grohotişuri, dispuse sub formă de „mări de pietre" sau „rîuri de pietre" (fig. 6).

2 —c. 85

Fig. 6. — Rîu de pietre în căldarea Colţii lui Andrei, pe versantul nordic al Munţilor Iezer.

Masivitatea şi caracterele generale ale reliefului din Munţii Iezer reflectă, în bună măsură, rezistenţa la eroziune a rocilor cristaline din care sînt constituiţi. Astfel, culmea principală a fost modelată în rocile puternic metamorfozate ale seriei de Cumpăna (gnaise de Cumpăna, micaşisturi cu granaţi şi paragnaise micacee). Cea mai mare parte a culmilor secundare

au fost însă sculptate în cristalinul seriei de Leaota, reprezentat prin şisturi muscovit-cloritice şi şisturi clorito-sericitoase. Pe aceste roci, mai puţin rezistente la eroziune, s-a format în general un relief mai coborît şi cu aspect mai monoton. Din punct de vedere structural, Munţii Iezerului se dezvoltă pe flancul sudic al anticlinalului gnaisului de Cumpăna, puternic redresat spre nord, în lungul culmii principale. Orientarea acesteia şi a văilor longitudinale periferice (Dîmboviţa şi valea Văsălatului din bazinul Rîului Doamnei) reflectă direcţia de cutare a cristalinului din partea estică a Carpaţilor Meridionali.

În estul munţilor Făgăraş şi Iezer, relieful pierde substanţial din înălţime şi masivitate, căpătînd aspecte cu totul diferite, datorită fragmentării tectonice a regiunii şi dezvoltării pe o mare întindere a unei cuverturi groase de calcare şi conglomerate mezozoice. Linia marilor înălţimi este întreruptă aici de o largă arie depresionară transversală, cu relief de munţi joşi şi mijlocii (1 000—1 600 m), dispusă sub forma unui culoar ramificat între extremitatea estică a culmii Făgăraşului şi Masivul Leaota. Prezenţa acestui culoar de origine tectonică a redus spaţiul muntos înalt la creasta de calcar a **Pietrei Craiului,** aflată în bună parte pe teritoriul judeţului.

O caracteristică a acestei regiuni muntoase este dispunerea culmilor principale şi a liniilor de fragmentare tectonică pe direcţie predominant nord-sud, conformă direcţiei de cutare a Carpaţilor Orientali, perpendiculară pe cea a cristalinului Carpaţilor Meridionali.

Din vîrful Comisu, culmea principală a Făgăraşului coboară brusc, prelungindu-se către sud-est printr-o culme strîmtă, mai scundă, ca o punte de legătură spre Piatra Craiului, reprezentînd cumpăna apelor dintre bazinul Dîmboviţei şi cel al Bîrsei. Ea culminează în vîrful Tămaşu Mare (1 736 m) şi este brăzdată de o serie de şei, dintre care cele mai adînci sînt cea a Lerescului şi a Tămaşului.

Dispusă perpendicular pe culmea Tămaşului, creasta Pietrei Craiului (fig. 7), cu un profil dinţat, caracteristic, domină prin puternice abrupturi stîncoase ariile depresionare limitrofe, avînd aspectul unui imens martor de eroziune sprijinit la poale de un şir de culmi secundare ce se opresc în valea Dîmvo-

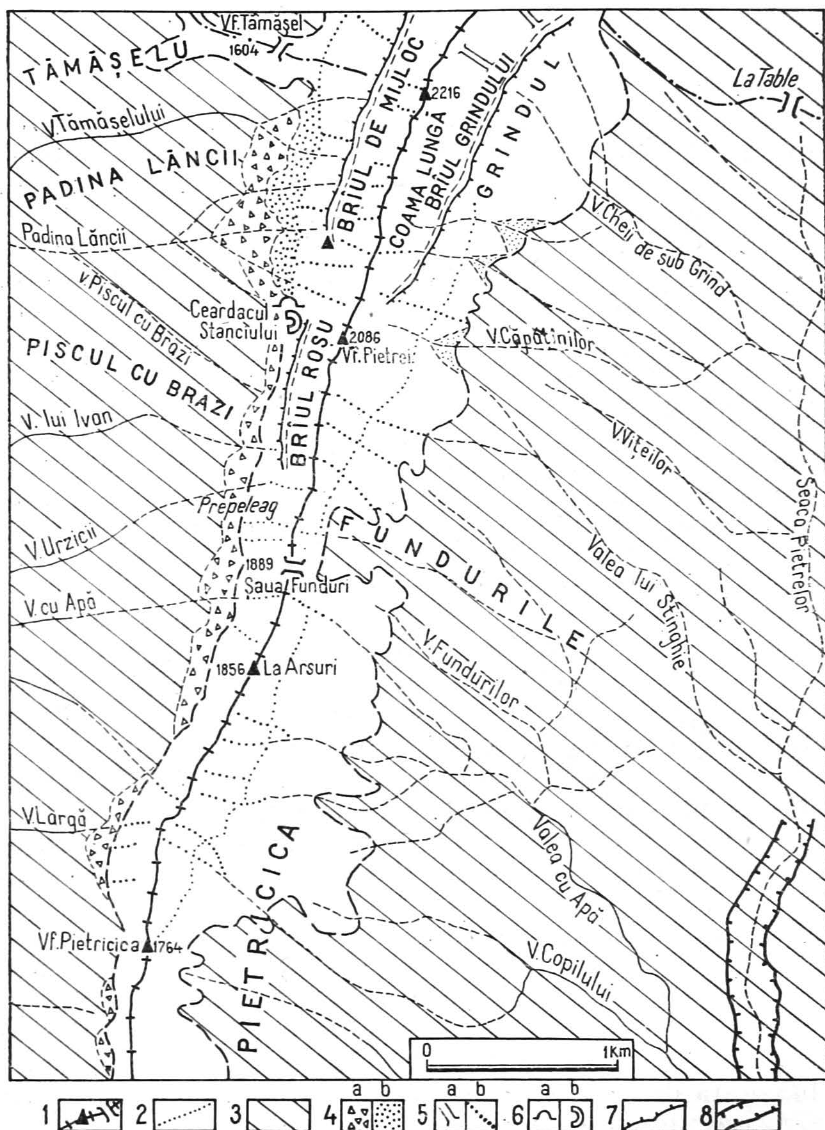

Fig. 7. — Relieful Masivului Piatra Craiului între Coama Lungă și vîrful Pietricica.

1, Creastă ascuțită cu vîrfuri proeminente și șei; *2*, limita abruptului stîncos; *3*, zonă împădurită; *4*, conuri de grohotiș (*a*, fixate; *b*, mobile); *5*:*a*, hornuri; *b*, torenți de pietre; *6*, forme de relief carstic; *a*, peșteră; *b*, aven; *7*, prispe sau brîne („brîuri") pe versanții stîncoși ai crestei; *8*, chei.

viței și, respectiv, a Dîmbovicioarei. În cadrul județului se află jumătatea sudică a Pietrei Craiului, respectiv „creasta sudică", începînd din șaua Grindului (la sud de Piscul Baciului sau La Om, 2 239 m, punctul culminant al masivului, situat pe linia de hotar). De aici, creasta, orientată în continuare spre sud-vest, începe să scadă și să se îngusteze treptat, devenind o muchie ascuțită, care pe alocuri are aspectul unei custuri (fig. 8). Vîrfuri ascuțite se succed în ritm uniform pe o mare parte din lungimea ei. În porțiunea denumită Coama Lungă (cu altitudini cuprinse între 2 216 și 2 150 m), creasta are aspectul unui acoperiș de casă, asemănător celui format din vîrfurile Viștea Mare și Moldoveanu din Munții Făgăraș. Porțiunea mai scundă, ce urmează pînă la Vîrful Pietrei (2 086 m), delimitează în partea superioară cea mai impunătoare zonă a abruptului vestic, caracterizată prin prezența unor înalți pereți verticali (Peretele Central, Peretele Piscul Rece etc.), la baza cărora s-au acumulat conuri impunătoare de grohotiș („horj") fixat (sub pădure) sau mobil. Dintre acestea se remarcă în special „Marele Grohotiș".

De-a lungul pereților stîncoși de pe ambii versanți ai Pietrei Craiului se conturează prispe înguste suspendate, numite local brîne sau brîuri, care înlesnesc accesul spre creastă al alpiniștilor și turiștilor (Brîul Roșu, Brîul de Mijloc, Brîul Grindului).

Mai la sud se remarcă o denivelare importantă numită Șaua Fundurilor (1 889 m). În dreptul ei, creasta propriu-zisă a Pietrei Craiului ia sfîrșit, prelungindu-se printr-o culme mult mai joasă, numită Pietricica. Fragmentată de înșeuări adînci și cu un abrupt din ce în ce mai îngust, ea devine aproape complet împădurită și scapătă printr-o serie de trepte dispuse pe linii de falie pînă în muntele Gruiul Mirii (1 521 m), în punctul numit Sub Pietricică (1 260 m). Dincolo de acesta se întind podurile calcaroase din extremitatea sudică a Pietrei Craiului (Berila, Plaiul Mare, Plăicul), mărginite de cheile Dîmboviței și Dîmbovicioarei.

Din punct de vedere geologic, creasta Pietrei Craiului, privită în ansamblu, reprezintă flancul vestic, puternic redresat, al unui mare sinclinal orientat pe direcție aproximativ nord-

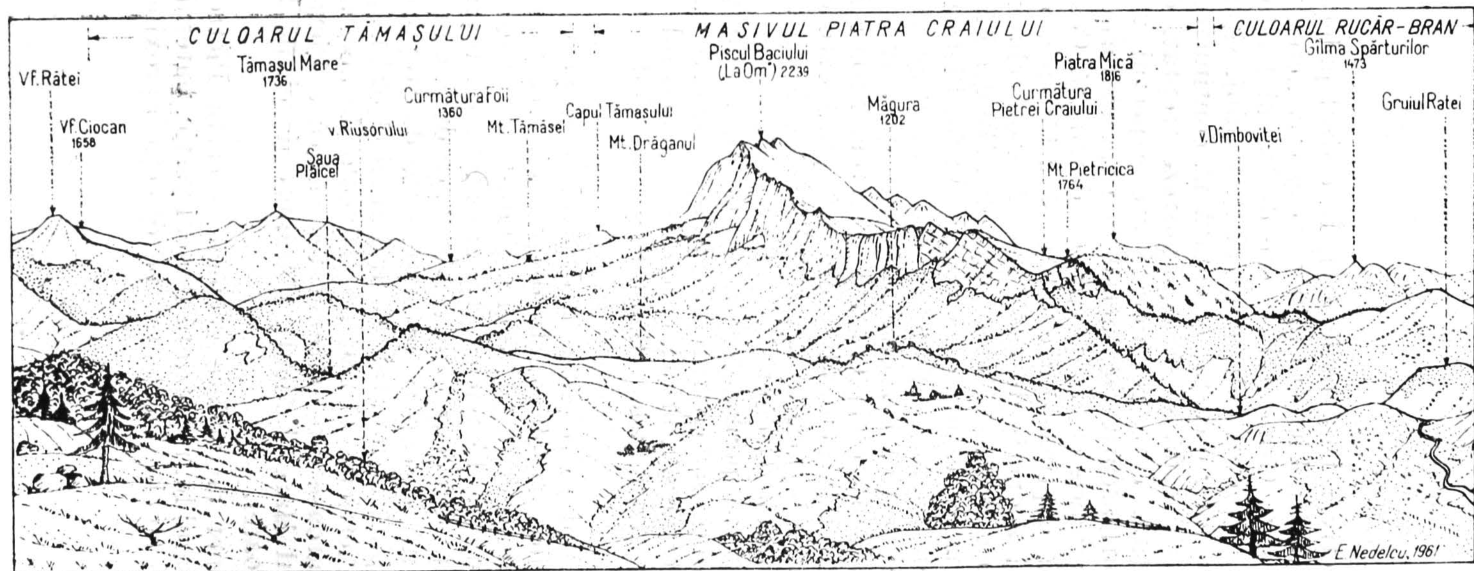

Fig. 8. — Masivul Piatra Craiului și culoarele intramontane limitrofe: Tămaș și Rucăr — Bran. Schiță panoramică luată dinspre sud-vest, de pe Muntele Căpitanul (Masivul Iezer).

Fig. 9. — Depresiunea Fundățica din partea înaltă a culoarului Rucăr — Bran — la limita cu județul Brașov —, dominată de Masivul Leaota — Muntele Sfîntul Ilie (foto Ș. Dragomirescu).

sud și alcătuit în principal din calcare recifale mezozoice, dispuse transgresiv peste un fundament de șisturi cristaline.

În estul Pietrei Craiului, cumpăna principală a apelor coboară brusc la nivelul munților mijlocii din culoarul Branului și se abate mult spre sud, formînd un fel de punte de legătură spre Masivul Leaota. Ea începe de sub vîrful Piscul Baciului și, după o inflexiune în șaua „La Table'', se înalță în vîrful Sasu, unde își schimbă brusc direcția către sud, alcătuind o culme prelungă, paralelă cu Piatra Craiului. În lungul ei se înșiră o serie de vîrfuri cu aspect de clăi, numite de localnici măguri sau gîlme : Coja (1 546 m), Colțul Spărturilor (1 475 m), Gîlma Spărturilor (1 473 m), Predealul (1 332 m), Giuvala

(1 371 m). În ansamblu, această culme reprezintă flancul estic, normal al sinclinalului de calcare jurasice din zona Piatra Craiului, iar axul lui corespunde ulucului depresionar din lungul văii Dîmbovicioara—Brusturet, sculptat în conglomerate cretacice.

La est de Fundata, culmea principală a Carpaţilor, orientată către est, este întreruptă de mica depresiune de la Fundăţica (fig. 9), în sudul căreia urcă în **Masivul Leaota.**

Către sud-est, culoarul Rucăr — Bran este străjuit de masivul impunător al Leaotei. Pe teritoriul judeţului se află ramificaţiile vestice, desprinse din culmea principală a Leaotei, în lungul căreia este dispusă limita cu judeţul Dîmboviţa. Porţiunea cea mai înaltă şi mai masivă a Leaotei este retrasă mult în sudul cumpenei carpatice (formată aici de culmea Dudelor spre Bucegi) şi culminează în vîrful Leaota (2 133 m), care constituie un important nod orografic. De aceea, culmile prelungi ale Leaotei dinspre Subcarpaţi depăşesc cu mult spre sud limita sudică a munţilor Făgăraş şi Iezer, dominînd astfel către est Depresiunea Cîmpulung.

Cu altitudini în general sub 2 000 m şi cu un relief puternic fragmentat, Masivul Leaota constituie o grupare de culmi prelungi, rotunjite sau cu spinări largi şi cu aspect de poduri, lipsite de forme îndrăzneţe şi de urme glaciare [2], avînd în general un aspect monoton.

Din vîrful Leaota porneşte către nord o culme îngustă şi netedă, dominată de cîteva vîrfuri larg boltite : Cumpărata (1 996 m), Secările (1 766 m), Pietrele Albe (1 888 m) şi Jigărea, de unde începe către est culmea Dudelor. Faţă de această culme înaltă, retezată în partea sudică de un nivel echivalent suprafeţei Borăscu, ramificaţiile vestice cad în trepte spre valea Dîmboviţei, individualizîndu-se încă două nivele de eroziune (1 400—1 600 şi 1 000—1 200 m), corespunzătoare, în parte, suprafeţelor de eroziune Rîul Şes şi Gornoviţa, care au o mare dezvoltare în acest masiv.

[2] În Masivul Leaota, datorită înălţimilor mai reduse, glaciaţia nu a lăsat ca urme decît două circuri glaciare, uşor schiţate pe versantul nordic al vîrfului Leaota (căldările Mitărcii), la izvoarele Brăteiului (bazinul Ialomiţei).

Din vîrful Jigărea coboară spre nord-vest o culme bifurcată în Şleaul Mîndrului [3], care se opreşte în mica depresiune suspendată de la Fundăţica, la nivelul porţiunii centrale, înalte, a culoarului Rucăr — Bran, şi în culmea mai prelungă Sf. Ilie (1 794 m) — Ciuciu — Ghimbavul (1 406 m), care ajunge pînă în dreptul cheilor mari ale Dîmboviţei, încadrînd către nord bazinul rîului Ghimbav. Mai la sud, din vîrful Cumpărata se desprinde o spinare masivă, larg arcuită spre sud-vest, ce încadrează pe dreapta bazinul rîului Bădeanca. De-a lungul ei se înalţă o serie de vîrfuri proeminente, ca: Rîiosul, Albescu (1 793 m), Cioara (1 853 m), Făgeţelul (1 618 m), Priseaca (1 358 m), din care pornesc tot atîtea ramificaţii secundare ce coboară spre Dîmboviţa şi, respectiv, spre Bădeanca. Din vîrful Rîiosul porneşte o culme mai lungă, terminată spre valea Dîmboviţei prin masivul calcaros Piatra Dragoslavelor (1 435 m), care străjuieşte comuna Dragoslavele, prelungindu-se apoi la nord pînă la Rucăr prin munţii, tot calcaroşi, Vîrtoapele şi Fundul Neagului.

Către sud-vest se desfăşoară culmea Marginea Domnească [4], care desparte afluenţii Dîmboviţei de cei ai Ialomiţei, constituind hotarul dinspre judeţul Dîmboviţa. Este dominată de cîteva vîrfuri, ca : Tîncava, Ţîbra, Românescu (1 714 m). Din ea se detaşează către vest o serie de culmi mai scurte care separă afluenţii Bădencii. Din capătul sudic al culmii Marginea Domnească pornesc ramificaţiile terminale Piciorul Gărgăunele şi Piscul Frunţilor, prelungite către Valea lui Coman şi Valea Chiliilor într-o zonă cu un relief accidentat.

Masivitatea reliefului, aspectul greoi al culmilor, precum şi stilul fragmentării reflectă prezenţa şisturilor cristaline din seria de Leaota (fig. 10), larg extinse în acest masiv, în continuarea celor din Munţii Iezer. Acestea au fost cutate sub forma unui anticlinal larg boltit, orientat pe direcţie sud-nord, care

[3] *Şleaul* are aici, ca şi în alte locuri din munţii judeţului Argeş, sensul de vechi drum pastoral, bine conturat pe un picior de munte cu spinare largă, fiind sinonim cu termenul de *plai*.

[4] Denumirea are, după unii autori, o semnificaţie strategică, în sensul că această culme marca probabil limita de securitate pentru domnitor şi curtea sa de la Tîrgovişte, cînd se refugiau în vreme de primejdie.

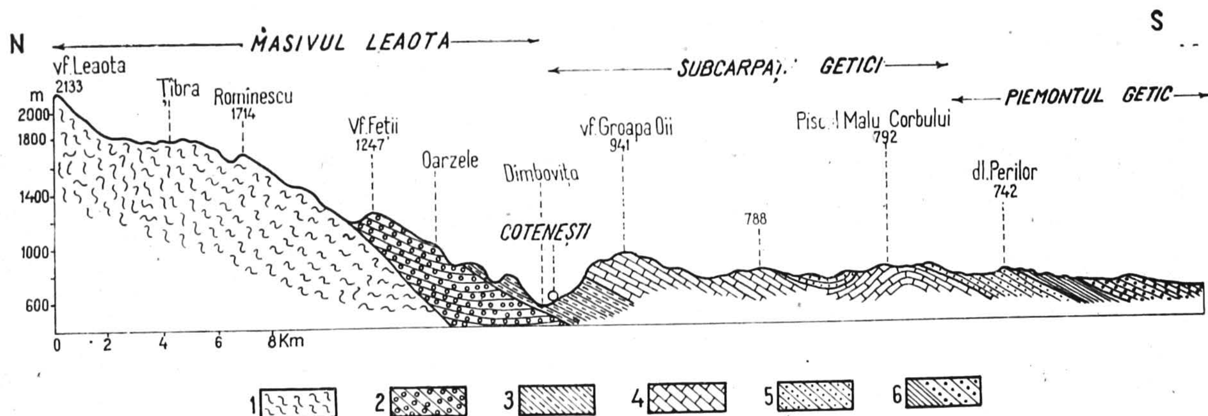

Fig. 10. — Profil geomorfologic prin Munții Leaota, Subcarpații Getici și Podișul Getic.

1, Șisturi cristaline; *2*, conglomerate de Bucegi; *3*, marne (cretacic superior); *4*, gresii și calcare eocene; *5*, nisipuri pliocene; *6*, argile și pietrișuri cuaternare – villafranchian (geologia după G. Murgeanu, D. Patrulius, 1957).

se afundă sub formaţiunile mezozoice din culoarul Rucăr—Bran. În partea sudică a Leaotei, peste cristalin se aşterne o cuvertură largă de conglomerate cretacice (de Bucegi), în care s-au adîncit văile cu versanţii prăpăstioşi din zona de la est de Coteneşti.

În cuprinsul ariei depresionare dintre munţii Făgăraş şi Leaota se delimitează două culoare intracarpatice, dispuse de o parte şi de alta a Masivului Piatra Craiului.

Dintre acestea se individualizează foarte clar **culoarul Rucăr—Bran** (fig. 11), din care pe teritoriul judeţului intră numai partea lui sudică, unde este larg deschis între Piatra Craiului şi Leaota şi orientat în aceeaşi direcţie (NE—SV). Relieful său este fragmentat într-o serie de măguri şi poduri calcaroase, mărginite de pereţi abrupţi ce cad în trepte de la nord către sud, începînd din zona gîlmelor Branului şi Giuvalei, pe cumpăna principală a apelor, şi din sudul Pietrei Craiului. Se remarcă astfel prin formele lor caracteristice gîlma Vîntarniţei, Ghimbavul, Piatra Dragoslavelor şi Mateiaşul care străjuieşte Depresiunea Cîmpulungului, apoi podurile netede în care au fost sculptate depresiunile tectonice Rucăr şi Podu Dîmboviţei (fig. 12).

Povîrnişurile abrupte care mărginesc aceste forme de relief corespund, în bună parte, liniilor de falie ce fragmentează regiunea pe direcţie vest-est şi scot în evidenţă o mare denivelare a treptelor de relief. Aceasta rezultă din faptul că între pasul Giuvala şi Podul Dîmboviţei, pe o distanţă de aproape 7 km, este o diferenţă de nivel de 740 m.

De-a lungul cursului superior al Dîmboviţei, în amunte de Rucăr, se desfăşoară un alt culoar depresionar, cuprins între Piatra Craiului şi înălţimile Masivului Iezer. Culmile joase, desprinse din cele două masive, sînt retezate de nivelul de 1 000—1 200 m altitudine, care în acest cadru larg ce cuprinde şi bazinul Rîuşorului reprezintă un fel de vale majoră a Dîmboviţei. Către nord, culoarul se continuă peste curmătura adîncă a Tămaşului (1 370 m), de pe culmea cu acelaşi nume, în bazinul Bîrsei. De aici a provenit denumirea de **culoarul Tămaşului** sub care acesta este cunoscut în literatura de specialitate (E. Nedelcu, 1965).

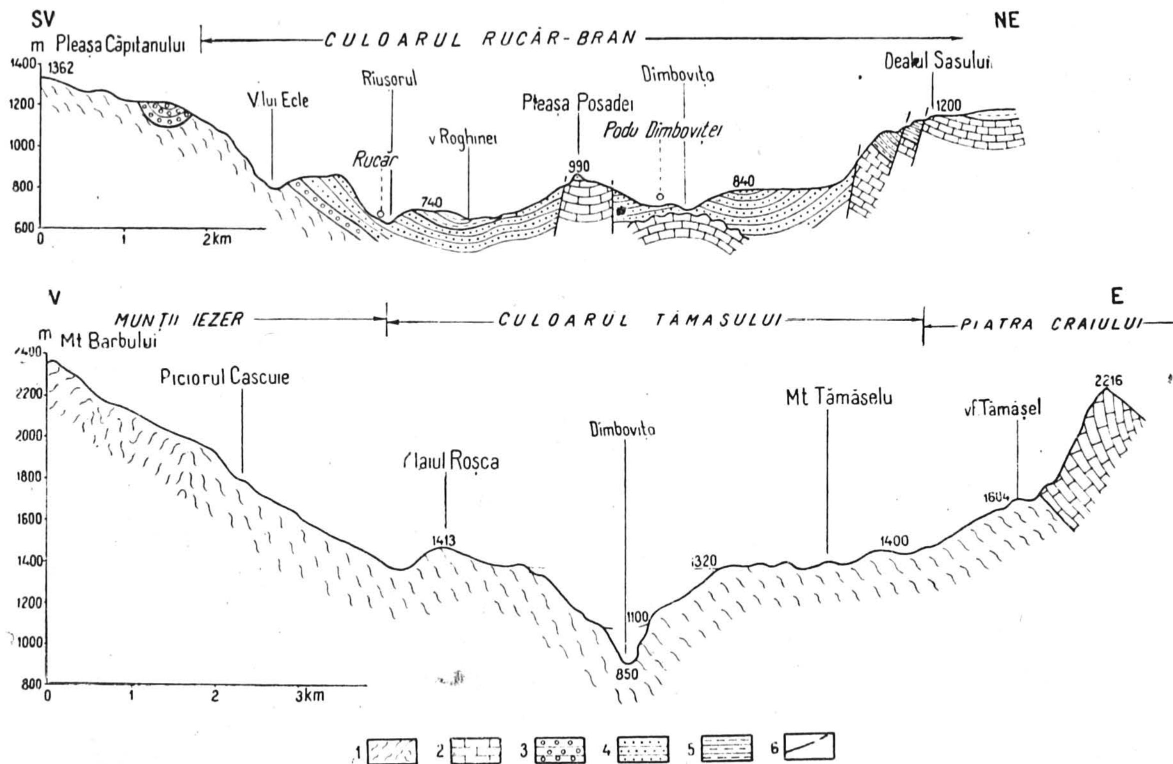

Fig. 11. — Profile transversale prin culoarele intramontane Rucăr — Bran și Tămaș.

1, Șisturi cristaline; *2*, calcare recifale jurasice; *3*, conglomerate cretacice, de Bucegi; *4*, gresii micacee cretacice; *5*, marne cretacice; *6*, falie (geologia după N. Oncescu, 1965).

Fig. 12. — Depresiunea Podu Dîmboviței și „podurile" calcaroase de la nord — Plăicul, Orățiile, Dealul Sasului (foto Ș. Dragomirescu).

Dealurile subcarpatice și podișurile piemontane

Ca treaptă intermediară între munți și cîmpie, relieful deluros din cuprinsul județului se desfășoară din marginea abruptă a Carpaților Meridionali sub forma unor înălțimi din ce în ce mai puțin vălurite pînă ajung a se transforma în poduri întinse și netede, care se pierd treptat în cîmpia de la sud. Privit în ansamblu, acest ținut de dealuri și de podiș face parte din marea unitate geografică denumită Piemontul Getic.

Către nord, dealurile sînt destul de clar delimitate față de zona carpatică, prin denivelarea de natură tectonică și de

eroziune, care se pune în evidenţă printr-un abrupt de cîteva sute de metri în sudul munţilor Frunţi, Ghiţu şi Iezer. Limita cu cîmpia este puţin vizibilă la vest de rîul Argeş, unde trecerea de la dealuri la cîmpie se face pe nesimţite, în timp ce la est de acest rîu marginea sudică a podişului piemontan este bine marcată în relief.

În cadrul regiunii deluroase argeşene se diferenţiază două trepte principale, în funcţie de variaţia aspectelor morfologice pe direcţie nord-sud. Sub poala munţilor se desfăşoară dealuri înalte, dispuse în şiruri sau masive, ce alternează cu mici depresiuni intercalate, care alcătuiesc în ansamblu o zonă submontană aparţinînd Subcarpaţilor getici. În continuare, spre sud, se dezvoltă pe o întindere mult mai mare podişuri piemontane bine reprezentate mai ales la vest de Argeş şi la est de Argeşel, constituind o *zonă piemontană* (*relictă*), care reprezintă partea estică a Podişului Getic.

Zona submontană. Delimitată la nord de abruptul munţilor, iar spre sud de şirul cuestelor care marchează fruntea podişului piemontan, această regiune se desfăşoară pe o lăţime de circa 20—30 km şi este caracterizată printr-un relief mai evoluat şi mai complex decît cel al podişului de la sud.

Limita dintre munte şi dealuri este conturată în general de prezenţa unor depresiuni submontane, sculptate în depozite paleogene şi miocene. Astfel, de la Topolog şi pînă la Rîul Doamnei se înşiruie depresiunile de contact, situate între culmea cristalină a Coziei şi marginea abruptă a dealurilor înalte, care aici depăşesc 1 000—1 200 m altitudine. Acestea corespund unor lărgiri de vale, aşa cum sînt : Depresiunea Sălătrucului de pe valea Topologului, Depresiunea Arefu de pe Argeş, Depresiunea Brădet, legată peste o culme îngustă de mica depresiune a Nucşoarei, iar pe valea Rîului Doamnei depresiunile Bahna Rusului şi Corbi. Abruptul impunător al munţilor, alături de altitudinea de peste 1 200 m a „Plaiurilor" Chicerii, care limitează aceste depresiuni la sud, constituie dovada existenţei unei linii de dislocaţie sub poala cristalinului Coziei. Se poate presupune deci că aceste depresiuni, instalate iniţial într-o arie tectonică, au fost prelucrate apoi

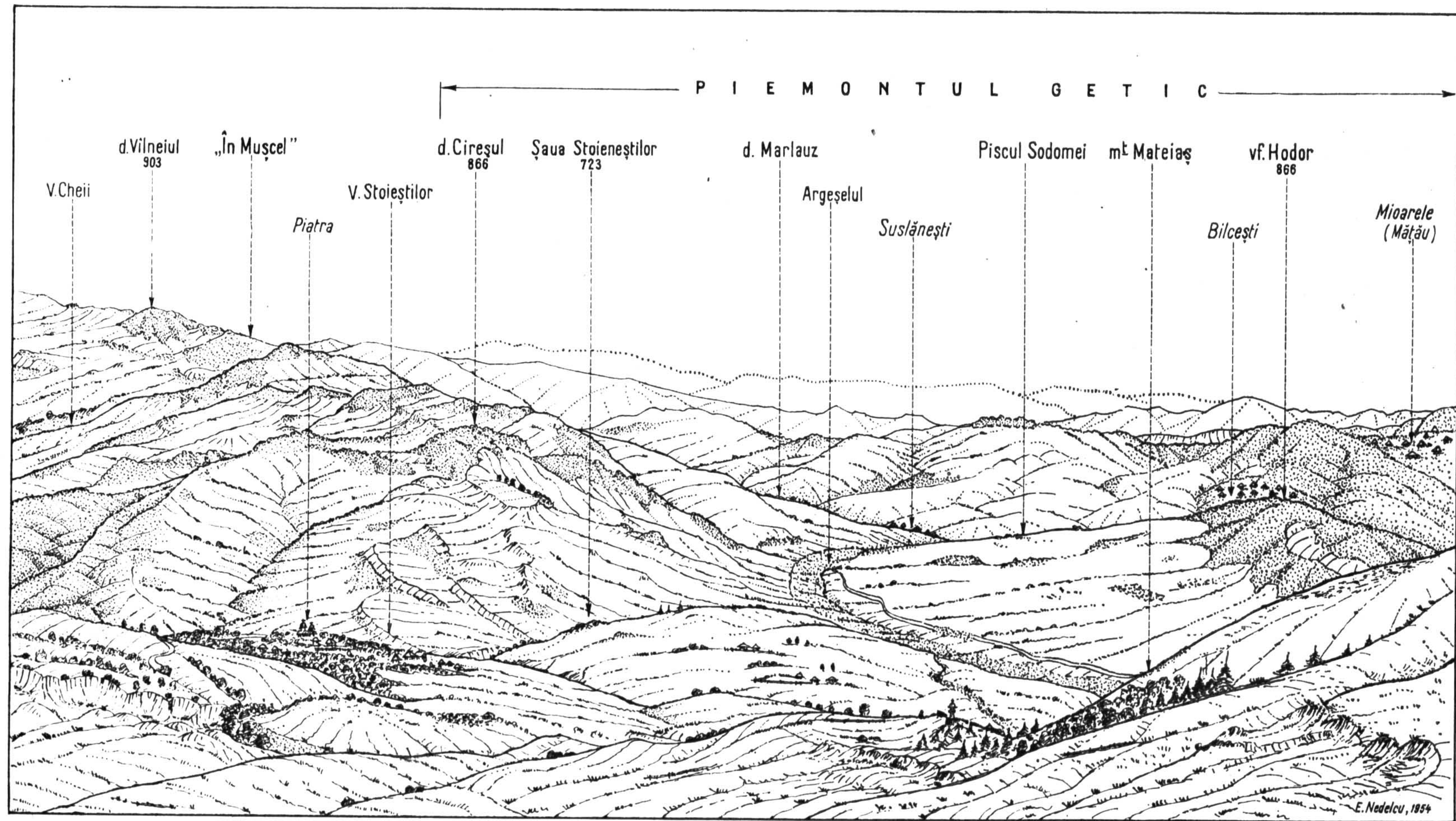

Fig. 13. — Depresiunea subcarpatică a Cîmpulungului (partea estică) și dealurile limitrofe. Schiță panoramică de pe vîrful Mateiaș (1 241 m).

de eroziunea diferenţială care a acţionat în depozitele eocene friabile (gresii, argile, marne) sub impulsul ridicării în bloc a regiunii submontane la sfîrşitul pliocenului şi în cuatenar. Ca urmare, adîncirea viguroasă, în loc, a rîurilor Topolog, Argeş, Vîlsan şi Rîul Doamnei la ieşirea lor din munte, în pleistocen şi holocen, a dus totodată la lărgirea depresiunilor amintite în sens longitudinal şi la formarea înşeuărilor adînci de pe culmile care le separă (V. Mihăilescu, 1966).

Între Rîul Doamnei şi Bratia, şirul micilor depresiuni submontane este întrerupt de un impunător masiv deluros împădurit (Muncelele Plăticăi), a cărui altitudine trece de 1 100 m în culmea Bahnei. La est de Bratia se desfăşoară, pînă în valea Dîmboviţei, o depresiune mult mai largă şi mai clar conturată — *Depresiunea subcarpatică a Cîmpulungului* (fig. 13). Limitată la nord de Munţii Iezer, bine închisă la sud de culmea anticlinală Măţău—Ciocanu şi la est de culmea Groapa Oii, aceasta este una dintre depresiunile subcarpatice cele mai bine individualizate din ţara noastră. Este o depresiune tectonică sinclinală, formată prin afundarea axială a depozitelor paleogenului getic între Rîul Doamnei şi Dîmboviţa (G. Murgeanu, 1951). Relieful depresiunii este modelat în pietrişuri levantine şi villafranchiene, argile, tufuri dacitice, marne miocene şi pliocene. Versanţii văilor care străbat depresiunea sînt afectaţi de eroziuni torenţiale, alunecări şi surpări.

Depresiunea trimite spre rama muntoasă cîteva golfuri, dintre care se remarcă cel de nord-vest, de la Cîndeşti (pe Bratia), sculptat în marne şi gresii friabile eocene şi dominat de măguri formate din roci rezistente (calcare, granite, conglomerate burdigaliene), apoi golful de la Lereşti pe valea Rîul Tîrgului, cu trei nivele de terase bine dezvoltate pe stînga văii, precum şi golful mai strîmt al bazinetului depresionar de la Nămăieşti, pe Argeşel.

Dealurile înalte care încadrează depresiunile de sub munte constituie o mare parte din relieful zonei subcarpatice. Ele au fost cuprinse sub numele de „muscele"[5] în *Monografia geografică a R.P. Române* (1960). Acestea se dispun în şiruri

[5] Pronunţia locală, autentică, este *muşcèle*.

sau masive pe două direcţii principale. Cele cu direcţia est-vest apar sub forma unor culmi anticlinale, fragmentate de ape, cum este cea dintre Argeşel şi Bratia (Măţău — 1 019 m, Ciocanu — 885 m), o veritabilă culme subcarpatică în sens morfostructural. Un aspect aparte îl au masivele deluroase orientate pe direcţie nord-sud, respectiv între Topolog şi Bratia. Astfel, Plaiurile Chicerii, dintre Topolog şi Rîul Doamnei, au înălţimi ce depăşesc 1 000—1 200 m. Acestea se detaşează ca masive deluroase (Tămaş — 1 104 m, Chicera — 1 227 m, Toaca — 899 m), fiind alcătuite din conglomerate miocene. Ele domină către nord, printr-un şir de cueste, depresiunile submontane de contact de pe văi şi cele interfluviale subsecvente, formate prin adîncirea curmăturilor largi dintre munte şi deal. Suprafeţele netede de pe culmi, în parte structurale, coboară treptat spre sud, pînă în culoarul depresiunii intracolinare din cadrul muscelelor.

Pe aceeaşi direcţie nord-sud se desfăşoară seria culmilor prelungi dintre Rîul Doamnei şi Bratia ridicate la 1 143 m altitudine absolută în vîrful Plătica, cu spinări largi, paralele, străbătute de drumuri („plaiuri") ce urcă spre munte şi despărţite de văi strîmte, a căror adîncime depăşeşte uneori 300 m (Rîuşorul şi Slănicul). Culmile, netezite în roci dure (conglomerate miocene) (fig. 14), se înscriu într-un nivel de eroziune corespunzător suprafeţei Gornoviţa, extinsă şi înălţată aici, ca şi pe culmea Groapa Oii din estul Depresiunii Cîmpulungului, datorită mişcărilor de ridicare ce au antrenat în levantin şi cuaternar regiunea subcarpatică din nordul Piemontului Getic. În conglomeratele miocene, procesele actuale de modelare au generat forme de relief caracteristice („piramide de pămînt") (fig. 15).

Ca urmare, înălţimea şi masivitatea dealurilor imprimă acestui masiv deluros, bine individualizat, aspectul unor munţi joşi (ca o prispă coborîtă a Munţilor Iezer), de unde provine oronimul de *Muncelele Plăticăi* pe care îl propunem pentru această regiune. Ea este cunoscută şi sub denumirea de „Plaiurile Plăticăi" (V. Mihăilescu, 1966).

Poziţia, altitudinea şi înfăţişarea generală a acestui masiv, acoperit în întregime de păduri compacte de fag şi pătruns ca

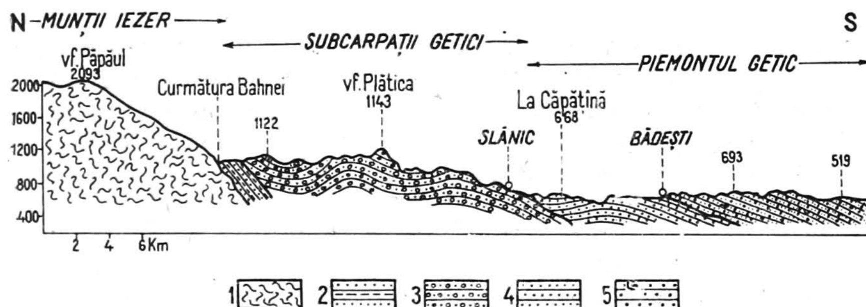

Fig. 14. — Profil geomorfologic între Munții Iezer (vîrful Păpău) și Podișul Getic (Bădești) (geologia după *Harta geologică a României*, scara 1 : 500 000, 1936—1959).

1, Șisturi cristaline; *2*, marne și șisturi oligocene; *3*, conglomerate miocene (helvețian); *4*, nisipuri pliocene; *5*, pietrișuri cuaternare, de Cîndești (villafanchian).

Fig. 15. — Microrelief cu piramide de pămînt în conglomeratele miocene din Muncelele Plăticăi, la est de Stănești.

un pinten sau ca o prispă mai coborîtă a munţilor de la nord în cuprinsul dealurilor submontane, dau regiunii dintre Rîul Doamnei şi Bratia aspectul unei zone de interferenţă carpato-subcarpatică, asemănătoare într-o oarecare măsură celei din Subcarpaţii de la Curbură.

La nord, depresiunea intramontană de la Bahna Rusului, sculptată în marne şistoase şi argile disodilice oligocene, şi o serie de curmături situate la contactul dintre cristalin şi sedimentar (curmătura Bahnei etc.) separă Muncelele Plăticăi de Munţii Iezer. Către sud, relieful înclină pînă la sub 800 m în Plaiul Slănicului şi Plaiul Schitului, de unde coboară în trepte, pînă sub 700 m, deasupra muscelelor din Depresiunea intracolinară Domneşti—Berevoeşti.

În sudul dealurilor înalte subcarpatice, zarea se deschide, iar relieful coboară brusc, devenind mai uniform, larg vălurit şi formînd o treaptă mai scundă, adăpostită sub fruntea podişului piemontan din sud. De la Dîmboviţa pînă la Argeş se succed cu o regularitate remarcabilă dealuri domoale, ale căror spinări netede, paralele, orientate pe direcţia nord-sud, sînt despărţite de văi largi, cu terase. Cunoscute sub numele local de „muşcele", aceste dealuri despădurite şi acoperite cu păşuni, fîneţe şi livezi se înscriu în peisaj prin caractere cu totul aparte.

La ieşirea din strîmturile subcarpatice, săpate în conglomerate miocene, văile se lărgesc brusc, sub forma unor bazinete de eroziune, fiind sculptate în formaţiunile friabile ale pliocenului. Structura monoclinală a acestora, cu cădere uşoară spre sud, se reflectă în suprafeţele structurale şi cuestele larg răspîndite pe interfluvii şi pe versanţi.

Alternanţa stratelor de nisipuri, marne şi argile cu strate de cărbune (ponţiene şi daciene), alături de despădurirea timpurie a acestei regiuni şi de climatul bogat în precipitaţii au favorizat producerea unor intense alunecări de teren pe versanţi. Aceste procese de pantă au o deosebită intensitate şi o largă răspîndire mai ales pe dealurile dintre Bughea şi Rîul Doamnei, în bazinul Valea Iaşului, Dealurile Blajului.

Altitudinea mai coborîtă a muscelelor (600—650 m), în raport cu unităţile limitrofe ce le încadrează, imprimă regiunii, în ansamblu, aspectul unui culoar depresionar „intra-

colinar", orientat pe direcţie est-vest şi bine pus în evidenţă mai ales acolo unde marginea podişului piemontan este înaltă şi abruptă. Este cunoscut şi sub numele de „Depresiunea celor şapte muşcele" (V. Mihăilescu, 1966).

Această arie depresionară deluroasă s-a format prin acţiunea reţelei hidrografice, care a înlăturat treptat, începînd din pleistocenul superior, cuvertura pietrişurilor de Cîndeşti, scoţînd la zi formaţiunile pliocene în care s-a adîncit. Pe interfluvii au apărut ulterior, prin eroziunea regresivă a afluenţilor subsecvenţi, mici depresiuni şi înşeuări largi, traversate de şoseaua care între Cîmpulung şi Curtea de Argeş trece peste cele „şapte muşcele".

Acest culoar este pus în evidenţă de şirul depresiunilor intracolinare, care încep de la Tigveni (pe Topolog), se continuă pe la sud de Albeşti (de Argeş) şi de-a lungul Văii Iaşului, pe la sud de Muşăteşti (pe Vîlsan), Domneşti (pe Rîul Doamnei), Slănic (pe Valea Slănicului), Berevoeşti (pe Bratia) şi de aici peste Muchia Rugencii făcîndu-se legătura cu bazinetul Godenilor de pe Bughea şi prin acesta cu valea Rîului Tîrgului. Mai la est se individualizează depresiunile de la Jugur şi Boteni.

Podişurile piemontane. Acestea ocupă un teritoriu întins în cadrul judeţului şi reprezintă un rest din vechiul piemont format la marginea Carpaţilor Meridionali, pe care rîurile l-au fragmentat în culmi paralele, alungite şi din ce în ce mai lărgite de la nord la sud. Regiunea de podiş începe prin seria cuestelor din marginea sudică a depresiunii intracolinare şi sfîrşeşte la contactul cu cîmpia. Interfluviile se lărgesc treptat către sud pînă ajung să formeze poduri întinse, de o netezime surprinzătoare, mărginite de versanţii abrupţi ai unor văi adînci.

Situată între orogenul carpatic şi Platforma Moesică (în fundament), care cade în trepte către nord, regiunea podişului piemontan, în ansamblu, este alcătuită dintr-o cuvertură groasă de depozite piemontane fluvio-lacustre neogene, depuse de rîurile carpatice. Partea superioară a acestei cuverturi este constituită din pietrişuri, nisipuri şi argile villafranchiene, cunoscute sub numele de „depozitele de Cîndeşti".

Caracterul de podiş s-a păstrat mai bine în relieful regiunii deluroase de la vest de Argeş şi de la est de Argeşel, unde podurile din ce în ce mai largi şi mai netede către sud dau nota dominantă a peisajului. Pe teritoriul judeţului se desfăşoară cea mai mare parte din suprafaţa Podişului Cotmeana şi jumătatea vestică a Podişului Cîndeşti. Aspectul tabular al reliefului din cadrul celor două podişuri piemontane a sugerat numele de „Platformă", atribuit acestora de către G. Vâlsan (1915). Fragmentate adînc de o reţea hidrografică divergentă, piemonturile relicte încadrează la mijloc mănunchiul de ape dintre Argeş şi Argeşel. Rîurile carpatice care compun acest mănunchi hidrografic (Vîlsanul, Rîul Doamnei, Rîul Tîrgului, Bratia) au fragmentat puternic piemontul iniţial în care s-au adîncit, reducîndu-l la o serie de culmi înalte (600—400 m) şi aproape paralele, care în zonele de confluenţă se termină prin gruiuri prelungi cu terase. De aici denumirea de *Gruiurile Argeşului* pe care o dă V. Mihăilescu (1966) acestei regiuni.

Fragmentarea accentuată pe verticală a piemontului a fost cauzată de antrenarea Podişului Getic, mai ales în această parte din sudul Munţilor Făgăraş, în mişcările de ridicare a Carpaţilor după faza tectonică valahă.

Spre extremitatea sudică, Podişul Cotmeana devine atît de întins şi de neted, încît s-a considerat că reprezintă o cîmpie piemontană înaltă. Aceasta este Cîmpia înaltă a Vedei care se pierde treptat în cîmpia propriu-zisă de la sud. În schimb, marginea sud-estică a Podişului Cîndeşti se menţine încă destul de înaltă. La Piteşti, ea domină valea Argeşului cu 150 m, dar coboară uşor spre sud-est, astfel că la Glîmbocata o domină cu circa 60 m, pentru ca mai la sud, în apropiere de Găeşti, să dispară, lăsînd locul unei terase.

Cîmpiile

Extinse în partea de sud şi sud-est a judeţului, cîmpiile reprezintă treapta cea mai joasă şi mai uniformă a reliefului. Din punct de vedere hipsometric, în cadrul acesteia se pot separa trei suprafeţe distincte : cîmpurile, terasele şi luncile.

Fiecare din aceste suprafeţe reprezintă un anumit stadiu în evoluţia Cîmpiei Române în general.

În partea de sud este greu de trasat un hotar precis între cîmpie şi zona colinară, datorită trecerii ei insensibile către Podişul Cotmeana. Limita se precizează mai mult, pe măsură ce ne apropiem de Piteşti.

În sudul judeţului, suprafaţa cîmpiei, situată la circa 200 m altitudine, este de o netezime izbitoare, fiind străbătută doar de văile mai mult seci ale afluenţilor Vedei şi Teleormanului. Această regiune cu aspect de stepă face parte din unitatea pe care G. Vâlsan (1915) a denumit-o **Cîmpiile Găvanu—Burdea.**

Spre nord-est, cîmpia pătrunde ca un golf în zona colinară pînă la nord de Piteşti, fiind bine conturată de marginea înaltă a acesteia. Este o cîmpie subcolinară, dominată la vest de Podişul Cotmeana şi la est de cel al Cîndeştilor. Ea este cunoscută sub numele de **Cîmpia înaltă a Piteştilor.** Către nord, aceasta trece pe nesimţite spre dealurile piemontane ale Argeşului, iar la sud se pierde uşor în cîmpia cu rîuri meandrate a Găvanei. Cîmpia Piteştilor este o cîmpie piemontană, alcătuită în cea mai mare parte din terasele de pe dreapta Argeşului, care, începînd din sudul văii Bascovului, capătă o extensiune deosebită spre sud şi se dispun în evantai. Acest fapt a fost semnalat pentru prima dată de G. Vâlsan (1915).

Trei sînt terasele pe care Argeşul, la ieşirea din dealuri, le părăseşte pe dreapta, cursul lui abătîndu-se către sud-est. Dintre acestea se remarcă terasa superioară (a VIII-a) de 103—117 m altitudine relativă, cu o lăţime de peste 5 km în dreptul comunei Smeura, ajungînd în sud la 8 km, precum şi terasa a VII-a, de 85—102 m (D. Paraschiv, 1969), a cărei lăţime are 2 km la Piteşti şi atinge 12 km la circa 35 km în avale, unde dispare. Terasa următoare, de 35—40 m, este cea mai lungă, dar şi cea mai îngustă, desfăşurîndu-se pe o distanţă de 40 km în jos de Piteşti, unde ajunge la 7 km lărgime.

Aceste terase au fost săpate de Argeş într-un vast con de dejecţie, acumulat de acest rîu, la ieşirea din dealuri, prin aportul considerabil de pietrişuri cărate din Munţii Făgăraş, unde, în pleistocenul superior, a fost cantonată cea mai impor-

tantă masă de gheţari din Carpaţii noştri. Desigur că la formarea acestei cîmpii a contribuit şi remanierea pietrişurilor villafranchiene din Podişul Cotmeana. Această intensă acumulare de aluviuni explică şi altitudinea absolută de 350 m a cîmpiei piemontane a Piteştilor, cea mai mare din întreaga Cîmpie Română. Pe suprafaţa acestui con de dejecţie, cel mai întins din întreaga cîmpie, se pare că Argeşul, în timpul formării teraselor respective, şi-a schimbat succesiv cursul pînă la cel actual, care este dispus în lungul unei lunci largi (2—4 km), ce se întinde ca un culoar între Piteşti şi Găeşti, sub marginea Podişului Cîndeşti. De aceea, G. Vâlsan a presupus că Teleormanul, Glavaciocul, Dîmbovnicul şi Neajlovul ar fi moştenit vechi cursuri ale Argeşului.

RESURSELE SUBSOLULUI

În dezvoltarea economică, complexă, a teritoriului, constituţia geologică are un rol deosebit, care, ca urmare a evoluţiei paleogeografice, prezintă o structură eterogenă; multitudinea de roci cu vîrste diferite şi cu variate compoziţii petrografice şi mineralogice implică existenţa în subsolul judeţului a felurite resurse minerale utile. Dintre toate rezervele utile se remarcă în mod evident zăcămintele de hidrocarburi, urmate de cărbuni, sare, calcar, gips şi ape minerale.

Formaţiuni *productive de ţiţei* şi *gaze de sondă* se cunosc în Piemontul Getic şi în Platforma Moesică. În Piemontul Getic, structurile petrolifere sînt cantonate în anticlinalele de mică adîncime (800—1 200 m), cu direcţie est-vest, ale meoţianului, care sînt mai extinse în aliniamentul Bogaţi — Leordeni — Călineşti — Oarja — Piteşti sud — Slătioara —

Moşoaia — Cocu etc. Prospecţiunile geofizice au stabilit existenţa petrolului şi la adîncimi mai mari (1 100—1 800 m), în formaţiunile mai vechi ale sarmaţianului, helveţianului (1 200—3 200 m), ca şi în paleogen, unde rezervele sînt situate la circa 3 500 m adîncime, în zona Merişani, Vîlcele etc. În Platforma Moesică, zăcămintele petrolifere sînt localizate în anticlinalele largi, cu înclinări mici, din lungul unor aliniamente orientate de la est la vest, care se succed de la nord la sud; cu efecte productive sînt zăcămintele cantonate în formaţiunile sarmaţianului — la o adîncime ce atinge 1 200 m în zona Ciureşti, Bîrla —, în cretacicul mediu şi inferior ca şi în triasic, unde forajele au atins zăcămîntul de petrol la peste 4 000 m.

Cărbunele, existent în judeţ sub formă de lignit, se găseşte, în cantităţi exploatabile, intercalat mai ales în formaţiunile dacianului şi mai puţin în cele ale levantinului. În structurile din bazinul Schitu Goleşti, care au o înclinare de 15—20° spre sud, sînt intercalate două strate de lignit, cel din bază, cu o grosime de 2—3 m, exploatîndu-se prin galerii; aflorimentul principal se găseşte între Rîul Tîrgului şi Rîul Doamnei.

Sarea apare în zona miocenă, la Slătioarele, unde a fost prospectată şi apoi conturată prin lucrări de explorare.

Rocile sedimentare sînt bine reprezentate în judeţul Argeş, mai ales prin cele de precipitaţie chimică. *Calcarele* constituie formaţiunile de bază în zona de nord-est, au o mare rezistenţă la compresiune şi gelivitate redusă, făcîndu-se utilizabile în placaje exterioare. Sînt în general calcare titonice şi eocene, cu structură compactă, uşor de prelucrat. Rocile sedimentare detritice sînt prezente sub formă de *argile comune*, pliocene sau cuaternare, care se întîlnesc aproape în tot judeţul şi se folosesc în fabricarea diferitelor materiale de construcţii. Intercalate între stratele de marne şi argile sînt *gipsurile*, aflorimentele cele mai importante apărînd pe versanţii dealurilor din bazinul Rîului Doamnei, cu deosebire pe partea dreaptă.

Printre resursele judeţului se înscriu şi *apele minerale*, variate ca grad de mineralizare şi compoziţie chimică, în funcţie de adîncime, vîrsta formaţiunilor geologice în care se găsesc, elementele de influenţă etc. Prezenţa lor este legată de forma-

țiunile paleogene și miocene. Apele minerale din paleogen provin din apele vadoase care se infiltrează în rocile conglomeratice și grezoase și sînt în general clorurate, slab iodurate, sulfuroase, cu concentrații de săruri între 0,5 și 29 g/l, așa cum sînt cele de la Brădet. Apele minerale din miocen sînt sărate, diluate, sulfuroase și provin din amestecul apelor care au spălat sărurile din sedimentele miocene cu apele de infiltrație superficială. Cu aceeași valoare terapeutică ca și ivirile de ape minerale din vestul Oltului din zona subcarpatică, izvoarele din județul Argeș sînt folosite, deocamdată pe plan local, în stațiunile balneoclimaterice Brădetu, Bughea de Sus și în mod neorganizat în alte cîteva puncte din nordul județul Argeș.

CLIMA

Configurația orografică a județului Argeș, cu dispunerea altitudinală a principalelor forme de relief, își pune amprenta în mod nemijlocit asupra distribuției maselor de aer și a mersului vremii, determinînd etajarea elementelor climatice, de la clima munților înalți de peste 2 000 m pînă la cea a cîmpiei, precum și diferențierea tipurilor de climat local, caracteristice mai ales depresiunilor intracarpatice și subcarpatice.

Fragmentarea accentuată a reliefului și expoziția diferită a pantelor fac ca *radiația solară* și, respectiv, *temperatura aerului* să fie distribuite în mod neuniform. Astfel, valorile medii anuale ale temperaturii variază de la —2°C pe vîrfurile cele mai înalte de pe creasta Făgărașului pînă la 10°C în sudul județului (fig. 16). Zonele înalte ale munților Făgăraș, Iezer și Piatra Craiului sînt conturate de izoterma de 0°C, valorile crescînd în Masivul Leaota la 2°C, pe culmea Tămașului la 4°C,

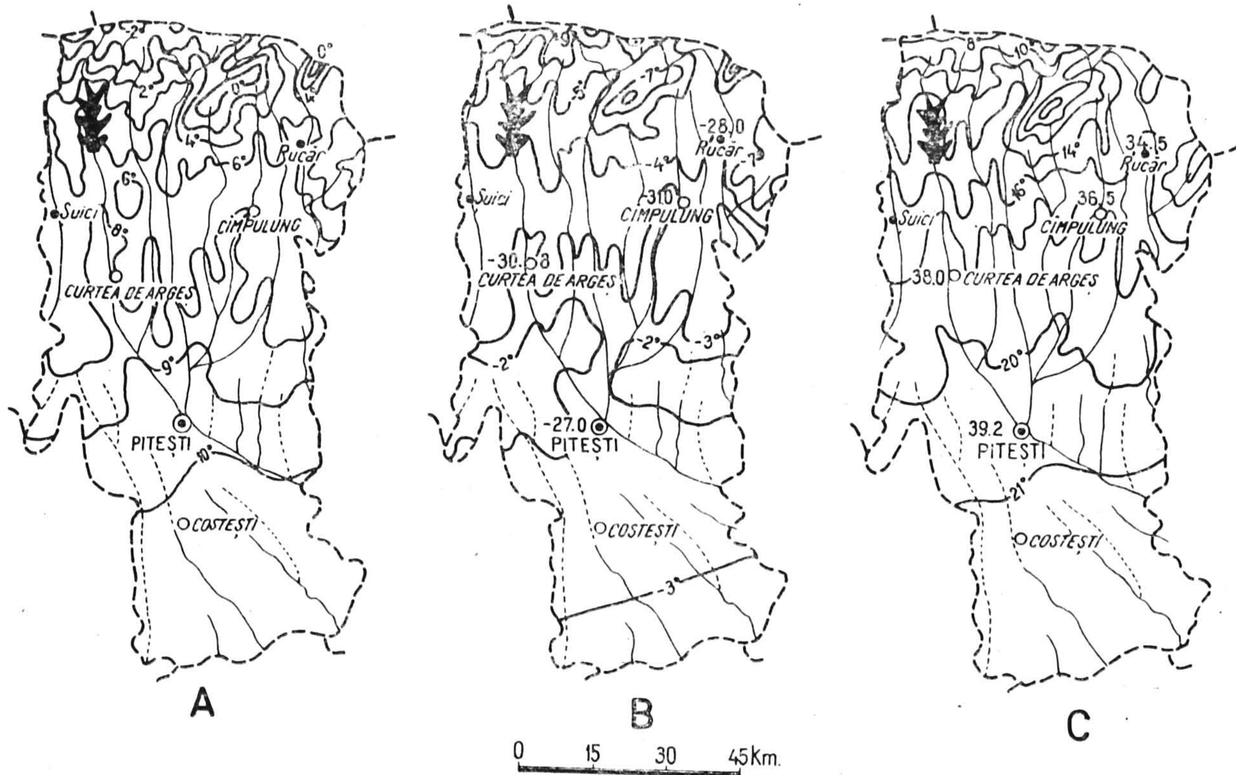

Fig. 16. — Harta temperaturilor (după *Monografia geografică a R. P. Române*, 1960, vol. I).
A, Temperatura medie anuală; *B*, temperatura medie a lunii ianuarie; *C*, temperatura medie a lunii iulie.

iar pe treapta mai joasă a culoarului Rucăr—Bran şi a muncelelor de la sud, la 6°C. De remarcat că izoterma de 8° conturează ca zone mai adăpostite culoarul văii Argeşului şi cel al Rîului Tîrgului, începînd din sud pînă în zona subcarpatică.

Din examinarea hărţii mediilor termice ale lunii ianuarie reiese că cea mai scăzută temperatură (—9°C) corespunde crestei Făgăraşului pe o mare lungime a ei, precum şi unor porţiuni mai restrînse de pe culmea Iezerului şi a Pietrei Craiului. Pentru Masivul Iezer este specifică izoterma de —7°C, care se întîlneşte insular şi în celelalte masive. Cea mai ridicată valoare (—2°C) apare în partea sudică a Piemontului Getic.

Repartiţia temperaturii medii a lunii iulie scoate în evidenţă o diferenţă de 14°C între masivele muntoase cele mai înalte şi cîmpia din sud. Izoterma de 22°C, care înconjoară pe la nord Cîmpia Română, trece prin extremitatea sudică a judeţului. Valorile cele mai scăzute variază între 8°C pe vîrfurile culminante din Făgăraş şi Iezer, 12°C în Masivul Leaota şi 14°C pe creasta Pietrei Craiului. Culoarele Rucăr—Bran şi Tămaş sînt conturate de asemenea de izoterma de 14°C.

În ceea ce priveşte temperaturile extreme — minime şi maxime — se observă că acestea nu indică amplitudini termice prea mari. Temperaturile minime absolute înregistrate au valori mai ridicate în zona de munte, —28°C la Rucăr şi în sudul judeţului, —27°C la Piteşti, coborînd în zona dealurilor la —30,8°C la Curtea de Argeş şi la —31°C la Cîmpulung (24 decembrie 1933), unde, în timpul iernii, se constată inversiuni de temperatură de scurtă durată.

În urma unor studii recente (Elena Teodoreanu, Elena Mihai, 1971) asupra inversiunilor de temperatură din culoarul Rucăr—Bran, s-a constatat că la Cîmpulung inversiunile sînt frecvente mai ales iarna, dar apar şi în lunile de vară [6]. Media lunară a minimelor, pentru perioada 1961—1965,

[6] Consecinţele inversiunilor de temperatură constau, aici, în ceţuri frecvente, amplitudini ridicate, producerea mai devreme a îngheţului la sol, a brumelor timpurii de toamnă şi a celor tîrzii de primăvară. Odată cu construirea combinatului de ciment şi materiale de construcţie la Valea Mare-Pravăţ, la nord-est de Cîmpulung, inversiunile de temperatură pot contribui la poluarea aerului în condiţiile unei aerări reduse, ducînd la creşterea numărului zilelor cu ceaţă şi la scăderea insolaţiei.

indică la Cîmpulung un număr de peste 8 zile pe lună cu inversiuni de temperatură, din august și pînă în ianuarie inclusiv, numărul maxim (14 zile) fiind înregistrat în septembrie. Aici însă ele durează mai puțin și afectează un strat de aer cu o grosime redusă datorită scurgerii mai rapide a aerului rece prin văile largi ale Dîmboviței și Rîului Tîrgului. Aceasta, prin contrast cu extremitatea nordică a culoarului Rucăr—Bran, unde, în depresiunea bine închisă a Brașovului, masele de aer rece stagnează mai mult timp.

Temperaturile maxime absolute sînt situate sub 40°C și cresc în raport invers cu altitudinea reliefului, de la 34,5°C la Rucăr la 36,6°C și 39,2°C la Pitești (la 14 august 1946). De asemenea, diferențele anuale dintre temperaturile extreme sînt relativ moderate, oscilînd între 62,5°C la Rucăr, 67,5°C la Cîmpulung și 66,2°C la Pitești.

Din analiza temperaturilor minime, reiese că atît în zona muntoasă, cît și în cea a dealurilor subcarpatice *înghețul* se produce în medie în primele zile ale lunii octombrie, cu un decalaj de trei zile între deal și munte, iar în zona dealurilor joase și în cîmpie în a doua jumătate a lunii octombrie. Datele extreme ale primului îngheț sînt înregistrate la 8 septembrie pentru cele trei stații (Rucăr, Cîmpulung, Pitești) și, respectiv, 30 octombrie la Rucăr și 8 noiembrie la Cîmpulung și Pitești. Ultimele înghețuri se produc în intervalul cuprins între 7 aprilie și 25 mai la Rucăr, între 28 martie și 13 iunie în zona subcarpatică și între 4 martie și 24 mai în zona de contact dintre dealuri și cîmpie. Data medie a ultimului îngheț oscilează între 3 mai în nordul județului și 17 aprilie în sud. Înghețurile tîrzii de primăvară pot produce pagube însemnate pomiculturii și viticulturii, ramuri importante în economia județului Argeș.

Un alt element climatic cu o mare variație este *nebulozitatea*. Valorile anuale ale nebulozității medii indică o creștere a acesteia în raport cu altitudinea. În zona muntoasă numărul mediu anual al zilelor cu cerul acoperit este de 134,8 (la Rucăr), iar în zonele cele mai înalte acest număr depășește probabil 200 zile, prin comparație cu datele înregistrate la stația Vîrful Omul (210,9). În regiunea subcarpatică, numărul mediu al zilelor cu cer acoperit este de 128, iar mai la sud, la Curtea

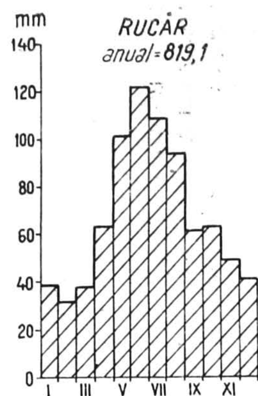
de Argeş, scade la 106,7, urcînd însă la Piteşti la 132,5. Variaţia nebulozităţii poate constitui un indicator al repartiţiei precipitaţiilor atmosferice, deoarece în zonele cu mare nebulozitate cad cele mai bogate precipitaţii.

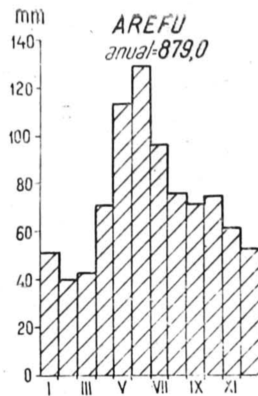
Variaţia în altitudine a formelor de relief determină o evidentă etajare a cantităţilor de *precipitaţii* pe cuprinsul judeţului (fig. 17). În zona muntoasă cu altitudini de peste 1 200 m, valoarea medie anuală a precipitaţiilor este de 1 000 mm şi creşte pînă la 1 200 mm în porţiunile înalte ale munţilor şi chiar la peste 1 400 mm pe vîrfurile Făgăraşului (în speţă sectorul dintre vîrfurile Moldoveanu şi Urlea). Precipitaţiile abundente din această regiune şi repartiţia lor uniformă în decursul anului asigură alimentarea permanentă a reţelei hidrografice, care oferă un bogat potenţial hidroenergetic (Argeş, Rîul Doamnei, Dîmboviţa etc.).

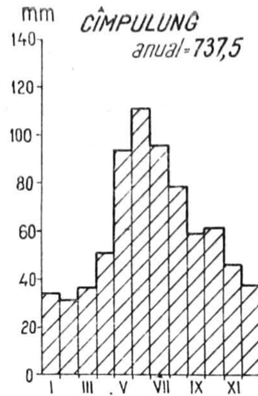
În Depresiunea intramontană Rucăr — Podu Dîmboviţei şi într-o bună parte din regiunea subcarpatică, mediile anuale ale precipitaţiilor variază între 800 şi 900 mm. Astfel, valori ridicate se întîlnesc la Arefu (879 mm) şi Nucşoara (860 mm). Mai la sud, odată cu scăderea altitudinii, se reduc şi aceste valori, de la 728 mm la Curtea de Argeş pînă sub 700 mm la Piscani (685 mm) şi Dobrogostea (655 mm).

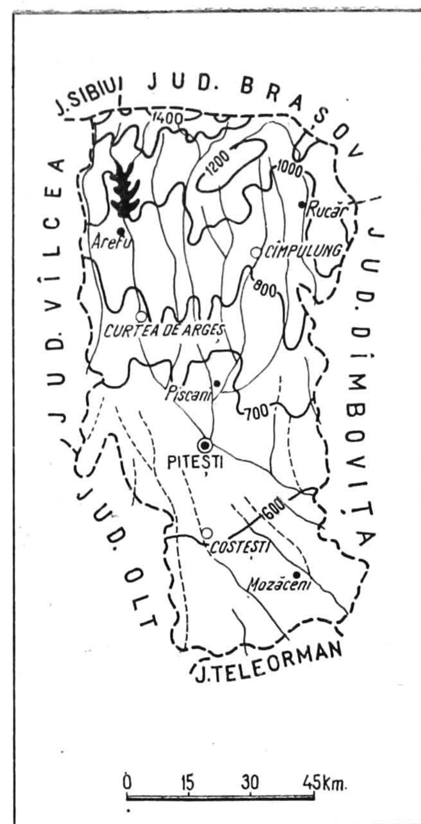
În zona dealurilor, deşi precipitaţiile au valori medii situate între 800 şi 600 mm, cantităţile maxime anuale pot atinge în anii ploioşi valori foarte mari, ca de exemplu : 1 709 mm la Nucşoara, în anul 1915, 1 469 mm la Arefu, în 1941, 1 579 la Domneşti, în 1897, 1 390 la Piscani, în 1915, 1 099 mm la Piteşti, în 1897. Tot aşa, în anii secetoşi cantităţile anuale scad simţitor, înregistrîndu-se valori de 435 mm la Nucşoara, în 1921, de 406 mm la Cîmpulung, în 1945, de 172 mm la Domneşti, în 1934, de 247 mm la Piscani, în 1945, de 377 mm la Piteşti, în 1945.

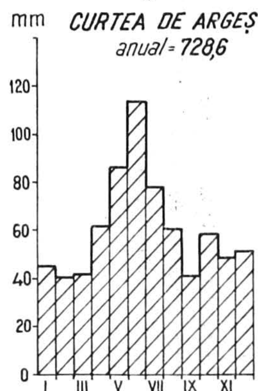
În ceea ce priveşte regimul anual al precipitaţiilor se observă variaţii de la o lună la alta. Cea mai mare cantitate de precipitaţii cade în lunile mai şi iunie datorită în bună parte convecţiei termice directe, aşa cum s-a constatat la staţiile Nucşoara 124 mm, Cîmpulung 110 mm, Cetăţeni 138 mm, Piscani 98 mm, Piteşti 92 mm şi Mozăceni 86 mm. Valorile

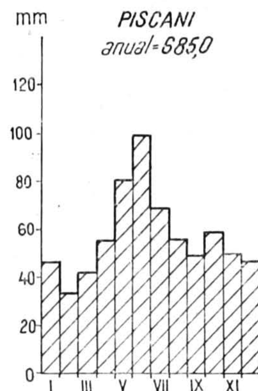

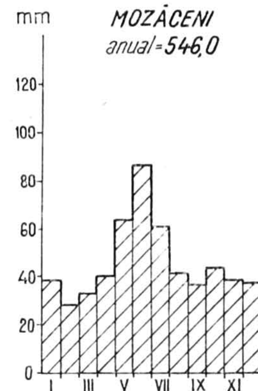

Fig. 17. — Repartiţia lunară şi anuală a cantităţilor medii de precipitaţii pe teritoriul judeţului Argeş (după *Monografia geografică a R. P. Române*, 1960, vol. I).

cele mai scăzute de precipitaţii se înregistrează în februarie, oscilînd între 43 mm la Nucşoara şi 31 mm la Cîmpulung. În lunile calde ale anului pot cădea în 24 de ore cantităţi mari de apă, care depăşesc media lunii respective, aşa cum s-a constatat la Arefu, 135 mm la 11 iulie 1941 (media lunii fiind 97 mm), la Cîmpulung, 141 mm la 25 iunie 1937, la Curtea de Argeş, 132 mm la 10 iunie 1897, la Dobrogostea, 164 mm, şi Piteşti, 133 mm în aceeaşi zi (12 iulie 1941), mediile lunare ale acestora din urmă fiind de 78 mm şi, respectiv, 72 mm.

În timpul verii, ploile, fiind foarte rapide şi abundente, prezintă un pronunţat caracter torenţial, cu puternice efecte distructive. Astfel, la Nucşoara, la 13 iunie 1939, au căzut 11 mm în 5 minute, la Muşăteşti (30 mai 1942) 16,3 mm în numai 5 minute, la Curtea de Argeş (23 iunie 1954) 30,5 mm în 15 minute. Ploile torenţiale au însă o frecvenţă şi o intensitate mai mare în regiunea montană, unde are loc formarea norilor de convecţie termică, care produc puternice averse cu descărcări electrice.

Date interesante oferă şi modul în care variază numărul anual de zile cu ninsoare şi a celor cu strat de zăpadă. Numărul mediu al zilelor cu ninsoare variază de la peste 80 pe marile înălţimi ale munţilor, pînă la circa 35—40 în Depresiunea Rucăr, scăzînd apoi la 25—30 la poala munţilor şi la 20 în sudul judeţului. Pe crestele cele mai înalte, zăpada începe să se depună uneori încă din septembrie (în Munţii Făgăraş şi Iezer) şi se menţine în strat stabil pînă în mai—iunie, în timp ce pe dealurile înalte primele ninsori se înregistrează în cursul lunii decembrie şi durează pînă la sfîrşitul lunii martie.

Durata medie a stratului de zăpadă oscilează între 150 şi 200 de zile în etajul superior al munţilor înalţi, fapt care se reflectă în procesele intense de modelare nivală a culmilor alpine din Făgăraş şi Iezer. În Depresiunea Rucăr, valorile variază între 80 şi 120 de zile, iar în zona dealurilor scade la 60—80 de zile, ajungînd pînă în jur de 50 de zile în sudul judeţului.

Crestele înalte ale munţilor Făgăraş, Iezer şi Piatra Craiului sînt expuse *vînturilor* dominante de nord-vest, care au o frecvenţă şi o intensitate deosebită. Frecvenţa şi

viteza maximă (peste 40 m/s) a acestor vînturi se înregistrează la sfîrşitul iernii şi începutul primăverii, vara fiind un anotimp mai calm.

Direcţia vînturilor dominante se poate constata după efectele lor asupra solului şi zăpezii. Pe versanţii adăpostiţi ai munţilor, expuşi spre est şi sud-est, zăpada se acumulează în cantităţi mai mari (de exemplu, în căldările glaciare şi pe „aşezături", adică pe locurile netede, unde persistă mai mult timp primăvara), pe cînd pe versanţii opuşi, zăpada este viscolită şi compactă, iar pe creste ea este depusă într-un strat subţire, formînd pe partea opusă cornişe.

Poziţia, direcţia şi în general configuraţia orografică a masivelor muntoase şi deluroase produc perturbaţii şi devieri curenţilor de aer. Specifică pentru judeţul Argeş este circulaţia maselor de aer de-a lungul culoarelor Rucăr—Bran şi Tămaş, precum şi scurgerea acestora prin văile largi ale Dîmboviţei şi Rîului Tîrgului. În partea mai joasă a judeţului, curenţii de aer sînt canalizaţi pe văile principale, iar în sudul lui se accentuează direcţiile vest şi est caracteristice Cîmpiei Române.

Pe teritoriul judeţului Argeş se pot deosebi trei subdiviziuni climatice principale, şi anume: a) *ţinutul climei de munte*, cu versanţi parţial expuşi vînturilor (în zona crestelor cele mai înalte) şi în cea mai mare parte cu versanţi adăpostiţi; b) *ţinutul climei continentale de dealuri* (200—800 m) şi c) *ţinutul climei continentale de cîmpie* (districtul de pădure), extins în partea sudică a judeţului.

HIDROGRAFIA

Rîurile de pe teritoriul judeţului Argeş, cu excepţia Topologului (afluent al Oltului) şi a rîurilor din partea de sud-vest, aparţin în cea mai mare parte bazinului hidrografic al Argeşului.

Sistemul hidrografic al Argeşului, în ansamblu, adună apele de pe o suprafaţă de 12 521 km², avînd o lungime totală de 339,6 km şi un debit de 64 m³/s. Bazinul superior al Argeşului este inclus în totalitate pe teritoriul judeţului care-i poartă numele, ţinînd seama că hotarul acestuia corespunde, pe o mare parte din lungimea sa, cumpenei de apă care-l separă de bazinul Oltului şi, respectiv, de cel al Ialomiţei. Către vest, cumpăna apelor dinspre bazinul Oltului şi al Vedei se află în interiorul judeţului. Argeşul, împreună cu afluenţii principali, drenează cea mai mare parte a versantului sudic al Munţilor Făgăraş, Masivul Iezer în întregime, compartimentul sudic al culoarului Rucăr—Bran şi partea vestică a Masivului Leaota. În sudul regiunii muntoase, Argeşul colectează apele din zona subcarpatică şi din partea estică a Podişului Getic, iar mai la sud, pe cele din Cîmpia piemontană a Piteştilor şi parţial pe cele din Cîmpia Găvanu—Burdea.

Cursul Argeşului, colectorul principal al apelor de pe suprafaţa judeţului, porneşte în prezent din lacul de acumulare Vidraru, deoarece anterior punctul de origine a rîului a fost considerat confluenţa rîurilor de obîrşie Buda şi Capra, care actualmente se varsă în acest lac. Izvoarele celor două rîuri pătrund pînă în căldările glaciare de sub creasta Făgăraşului, între vîrfurile ei dominante — Negoiu şi Moldoveanu. Buda (22 km lungime) este cel mai mare afluent al lacului Vidraru, fiind urmat de Capra (20 km), Cumpăna, Valea cu Peşti şi de cîteva rîuri care au fost captate şi dirijate în lac prin tuneluri de aducţiune (Valea lui Stan, Limpedea). Debitul mediu calculat care pătrunde în lac se ridică astfel la 19,65 m³/s, fiind colectat de pe o suprafaţă de aproximativ 747 km² (I. Ujvari, 1972).

În avale de chei, Argeşul intră în Depresiunea subcarpatică Arefu, traversînd apoi zona dealurilor înalte şi a muscelelor, unde primeşte cîţiva afluenţi mai mici (Valea Danului, Valea Iaşului), şi avînd o pantă accentuată de scurgere. La sud de Curtea de Argeş, rîul străbate zona dealurilor piemontane din cadrul Podişului Getic, primind în dreptul comunei Merişani apele rîului Vîlsan, primul său afluent important de pe stînga.

Cu un bazin mai îngust și lipsit de afluenți însemnați, *rîul Vîlsan* izvorăște dintr-o căldare glaciară situată sub vîrful Scărișoara Mare (2 495 m) din Munții Făgăraș și parcurge, pe o lungime de 85 km, aceleași unități de relief ca și Argeșul. În amonte de confluența cu Dobroneagu, apele lui sînt captate și dirijate spre lacul Vidraru.

După ce în amonte de Pitești primește, din Podișul Cotmeana, rîul Bascov, mai la sud Argeșul pătrunde în cîmpie, axîndu-și cursul pînă la ieșirea din județ pe latura estică a marelui său con aluvial, cu o pantă de scurgere mult mai redusă.

La Pitești, Argeșul primește pe stînga apele *Rîului Doamnei*, unul dintre cei mai mari afluenți ai săi, care colectează un mănunchi convergent de rîuri carpatice, avînd debite și un bazin hidrografic (1 822 km²) ce depășesc pe cele ale cursului principal. Izvoarele Rîului Doamnei se extind pe circa o treime din lungimea crestei Făgărașului, între culmile Moldoveanu — Malița și Mezea — Otic, fiind dispuse pe două artere colectoare : Valea Rea și Zîrna. Atît apele sale, cît și cele ale mai multor afluenți din sectorul montan (Cernat, Drăghina Mare etc.) sînt dirijate de asemenea prin tuneluri de aducțiune spre lacul Vidraru.

Principalul afluent al Rîului Doamnei este *Rîul Tîrgului*, care prezintă cel mai important sistem din bazinul Argeșului. Cu izvorul sub vîrful Păpușa (2 391 m) din Munții Iezer, acesta drenează prin intermediul unor afluenți de pe dreapta (Bătrîna, Rîușor) căldările glaciare de sub vîrful Iezer (2 462 m). După ce traversează Depresiunea Cîmpulungului, primește în zona dealurilor piemontane doi afluenți principali pe dreapta — Bughea și Bratia —, cu obîrșiile tot în Munții Iezer, iar mai jos, din stînga, rîul Argeșel. Cu un bazin mai îngust, lipsit de afluenți, și cu o vale suspendată în cursul superior, acest rîu, cu un debit redus, seacă uneori în sectorul piemontan din cauza infiltrației apei în pietrișurile de Cîndești.

În avale de Pitești, Argeșul primește afluenți numai pe partea stîngă, dinspre Podișul Cîndești, așa cum sînt Rîncăciovul, Cîrcinovul, Glîmbocelul etc. Primul afluent important din dreapta este *Neajlovul*, care izvorăște în apropiere de Pitești

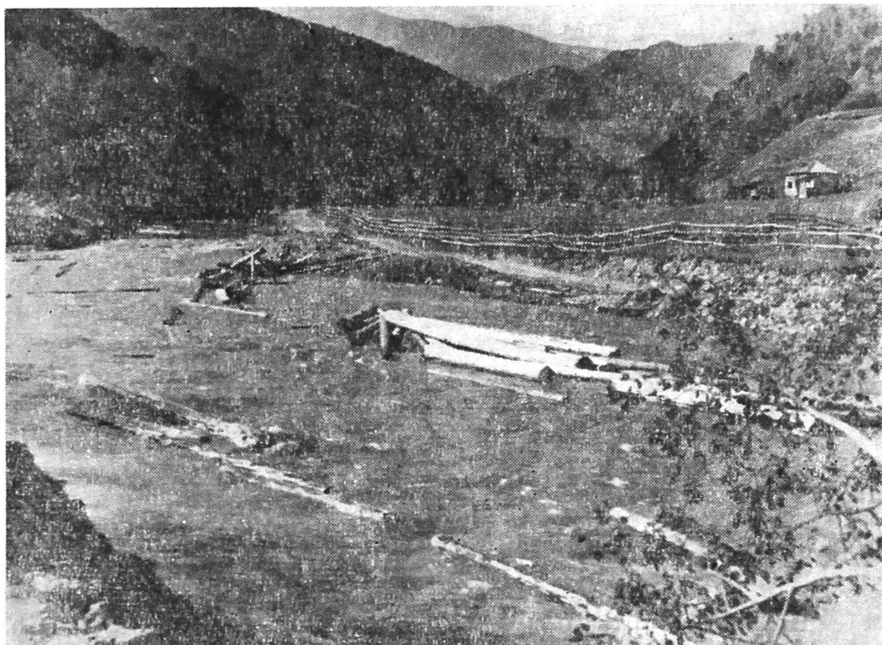

Fig. 18. — Rîul Dîmbovița la Sătic, avale de gura Clăbucetului, în cadrul culoarului Tămaș.

și străbate, paralel cu Argeșul, cîmpia piemontană. Mai la vest se află cursul superior al afluentului său Dîmbovnicul.

Porțiunea montană din nord-estul județului este drenată de *rîul Dîmbovița*, care reprezintă cel mai important afluent al sistemului Argeș. Cu izvoarele în Munții Iezer și Făgăraș, cursul său ia naștere din unirea pîraielor Boarcăș și Valea Vladului, menținîndu-și o vale strîmtă pînă la Sătic, unde se lărgește în cadrul culoarului Tămaș (fig. 18). În jurul Depresiunii Podu Dîmboviței, Dîmbovița și afluenții săi (Dîmbovicioara — Brusturet, Valea Cheii, Ghimbavu) formează un important complex de chei în calcare mezozoice. Între Rucăr și Stoenești, Dîmbovița curge printr-o vale mai largă, săpată în cristalin, iar mai jos, între Cotenești și Cetățeni, străbate altă serie de chei epigenetice, tăiate în conglomerate cretacice.

De aici valea se lăţeşte treptat pînă la Lăicăi, unde părăseşte judeţul Argeş.

Partea sud-estică a judeţului aparţine sistemului hidrografic Vedea, situat în cadrul interbazinului Olt — Argeş (I. U j v a r i, 1972). Pe teritoriul Argeşului se găsesc o parte din afluenţii mari, cu lunci inundabile, de pe stînga Vedei, care s-au adîncit în Podişul Cotmeana : o porţiune din cursul superior al Vediţei, Cotmeana, a cărei obîrşie pătrunde mai adînc în podiş, şi Cotmeniţa. Altă serie de afluenţi o reprezintă rîurile care izvorăsc din cîmpia piemontană a Vedei, cum sînt de pildă : Burdea, Valea Cîinelui, iar mai la est Teleormanul, cel mai mare afluent al său. Cu obîrşia pe versantul estic al Podişului Cotmeana, acesta străbate conul de dejecţie al Argeşului, avînd un curs intermitent, care în avale de Costeşti devine permanent.

În extremitatea vestică a judeţului se extinde bazinul Oltului prin afluentul său carpatic Topolog, ale cărui obîrşii se află în circurile glaciare de sub vîrful Negoiu.

Zona munţilor înalţi (peste 2 000 m), cu precipitaţii anuale de 1 200 — 1 400 mm, asigură o scurgere medie anuală pînă la 30—40 l/s/km² şi deci o alimentare constantă a rîurilor respective, care aici au o reţea deasă de afluenţi. Pe treptele joase ale munţilor şi în dealuri, odată cu scăderea precipitaţiilor, scurgerea medie scade la sub 30 l, iar în cîmpia din sud chiar sub 15 l. Este caracteristică descreşterea treptată a debitelor medii specifice spre vărsare. De pildă, scurgerea medie a Argeşului la Curtea de Argeş este de 20,0 l/s/km², la Piteşti-Pod de 15,7 l/s/km², pentru ca spre vărsare (la Budeşti) să ajungă la numai 5,1 l/s/km².

Repartiţia scurgerii în timpul anului variază în raport cu altitudinea, începînd din zona înaltă, unde scurgerea cea mai redusă este iarna (10—15% din media anuală), iar cea mai ridicată (38—42%) în luna mai, datorită alimentării rîurilor cu ape provenite din topirea zăpezilor şi din precipitaţiile bogate. Aceasta se remarcă la rîurile cu izvoarele în Munţii Făgăraş şi Iezer. În schimb, la rîurile de dealuri şi de cîmpie scurgerea se ridică iarna la 29—30%, iar volumul maxim se înregistrează în martie.

Scurgerea maximă atinge valori ridicate (16—24 m³/s/km²) în zona muntoasă şi piemontană, dar scade pînă la 8—12 m³/s/km² în regiunea de cîmpie. Amenajarea sistemului hidroenergetic al Argeşului superior asigură însă reţinerea completă a viiturilor cu debite mari, înlăturînd pericolul inundaţiilor.

Scurgerea medie minimă lunară variază de asemenea pe altitudine, în zona alpină ridicîndu-se la 8—10 l/s/km², iar la cîmpie coborînd pînă la 0,10—0,15 l/s/km². În bazinul Argeşului, scurgerea minimă se remarcă în general vara şi la începutul toamnei, iar în regiunea montană minimele de iarnă reprezintă scurgerea cea mai redusă. Pierderile de apă mai importante au caracter local şi s-au constatat pe Argeşel, în avale de Nămăieşti (unde rîul a secat în 1946 pe mari distanţe), la izvoarele Neajlovului etc.

Temperatura medie anuală a apei Argeşului este mai ridicată cu 1—3°C faţă de cea a aerului şi variază de la 6,4°C la Tunel pînă la 9°C la Piteşti. Regimul termic al apei prezintă maxime în iulie. Coborîrea temperaturii sub +1°C începe în noiembrie, în etajul alpin, şi abia în ianuarie în regiunile joase, iar revenirea la valori mai mari se produce abia în martie—aprilie la altitudini mari şi în februarie în cîmpie.

Aceeaşi variabilitate se observă şi la fenomenele de îngheţ, în sensul că durata medie a perioadei cu îngheţ se ridică la 80—90 de zile în zona înaltă şi oscilează între 30 şi 60 de zile în cîmpie (I. U j v a r i, 1972). Podul de gheaţă se formează în anii cu ierni aspre, cu influenţă continentală mai accentuată, în timp ce în iernile mai călduroase (25—35%), cu influenţe climatice subtropicale, nu se produce deloc pe rîurile sistemului Argeş. Perioada în care acesta se poate forma este 5—16 ianuarie, iar dispariţia lui în ultima decadă a lunii februarie.

Lacurile. O particularitate a peisajului alpin din judeţul Argeş o constituie *lacurile glaciare*, care prin poziţia şi mărimea lor dau un pitoresc deosebit crestelor semeţe ale munţilor.

Cele mai multe lacuri se găsesc în Munţii Făgăraş, unde glaciaţia a avut o mare extensiune în pleistocenul superior

Fig. 19. — Lacul („iezerul") Podul Giurgiului, situat în circul glaciar cu același nume, la izvoarele rîului Buda (bazinul Argeșului). În ultimul plan, vîrful Moldoveanu (foto. V. S e n c u).

şi a generat un relief glaciar deosebit de expresiv şi variat. Lacurile de origine glaciară sînt cantonate în complexele de căldări de la obîrşia rîurilor mari, la altitudini de peste 2 000 m. Din cele 25 de lacuri nominalizate în Munţii Făgăraş, 18 se găsesc pe versantul sudic, în cuprinsul judeţului Argeş. Dintre acestea se remarcă lacurile Jgheburoasa, Galbena, Buduri, Roşu, situate în căldările de la izvoarele Rîului Doamnei, precum şi lacurile de la obîrşia Argeşului : Buda, Capra, Călţun, Podul Giurgiului, acesta din urmă avînd cea mai mare altitudine din Făgăraş (2 264 m) (fig. 19). În Munţii Iezer se întîlneşte un singur lac glaciar, Iezer, situat în căldarea cu acelaşi nume, de la izvoarele Rîului Tîrgului.

Lacurile antropice. Acestea sînt reprezentate în primul rînd prin lacurile de acumulare amenajate în bazinul supe-

rior al rîului Argeş cu scopuri energetice şi de alimentare cu apă (fig. 20). Lacurile antropice au modificat în bună parte peisajul natural din această parte a judeţului.

Lacul Vidraru — cel mai mare dintre acestea — deserveşte centrala electrică subterană Argeş. El ocupă fosta vale largă a Argeşului superior din cuprinsul culoarului intramontan al Loviştei, inclusiv cele două golfuri de pe văile Buda şi Capra, avînd o lungime de 14 km, o suprafaţă de 825 ha şi un volum de 470 milioane m^3. Barajul acestui bazin de retenţie (umplut în anul 1966) are o înălţime de 166 m şi este construit în capătul nordic al cheilor Argeşului.

Pentru asigurarea debitelor necesare lacului Vidraru au mai fost amenajate o serie de lacuri de baraj mai mici pe mai multe rîuri învecinate: Topolog, Dobroneagu, Vîlsan, Cernat, Drăghina Mare etc., ale căror ape sînt transportate prin tuneluri de aducţiune către lacul principal.

În avale de lacul Vidraru, pe valea Argeşului pînă la sud de Piteşti, sînt amenajate, în curs de amenajare sau în proiect zece lacuri de retenţie în dreptul următoarelor localităţi: Oeşti, Cerbureni, Valea Iaşului, Zigoneni (proiect), Băiculeşti (proiect), Merişani (proiect), Bascov, Piteşti (Găvana) (proiect), Ştefăneşti (Piteşti), Călineşti (proiect). La acestea se adaugă lacul de acumulare de la Colibaşi, pe Rîul Tîrgului, de asemenea în proiect.

Amenajarea lacurilor din cadrul sistemului hidroenergetic al Argeşului superior contribuie, în primul rînd, la valorificarea potenţialului energetic al apelor, printr-o serie de microhidrocentrale, la atenuarea undelor de viitură, precum şi la asigurarea cantităţilor de apă necesare irigaţiilor şi alimentării zonei industriale Piteşti, în plină dezvoltare.

Din categoria lacurilor antropice fac parte şi lacurile de acumulare (iazurile) din Cîmpia înaltă a Piteştilor, precum şi „benturile", mici acumulări superficiale de apă, care se întîlnesc mai ales în zona înaltă a Podişului Cotmeana, unde localnicii le amenajează pentru acoperirea nevoilor gospodăreşti, datorită faptului că aici se resimte o lipsă acută de apă din cauza adîncimii foarte mari a stratului freatic.

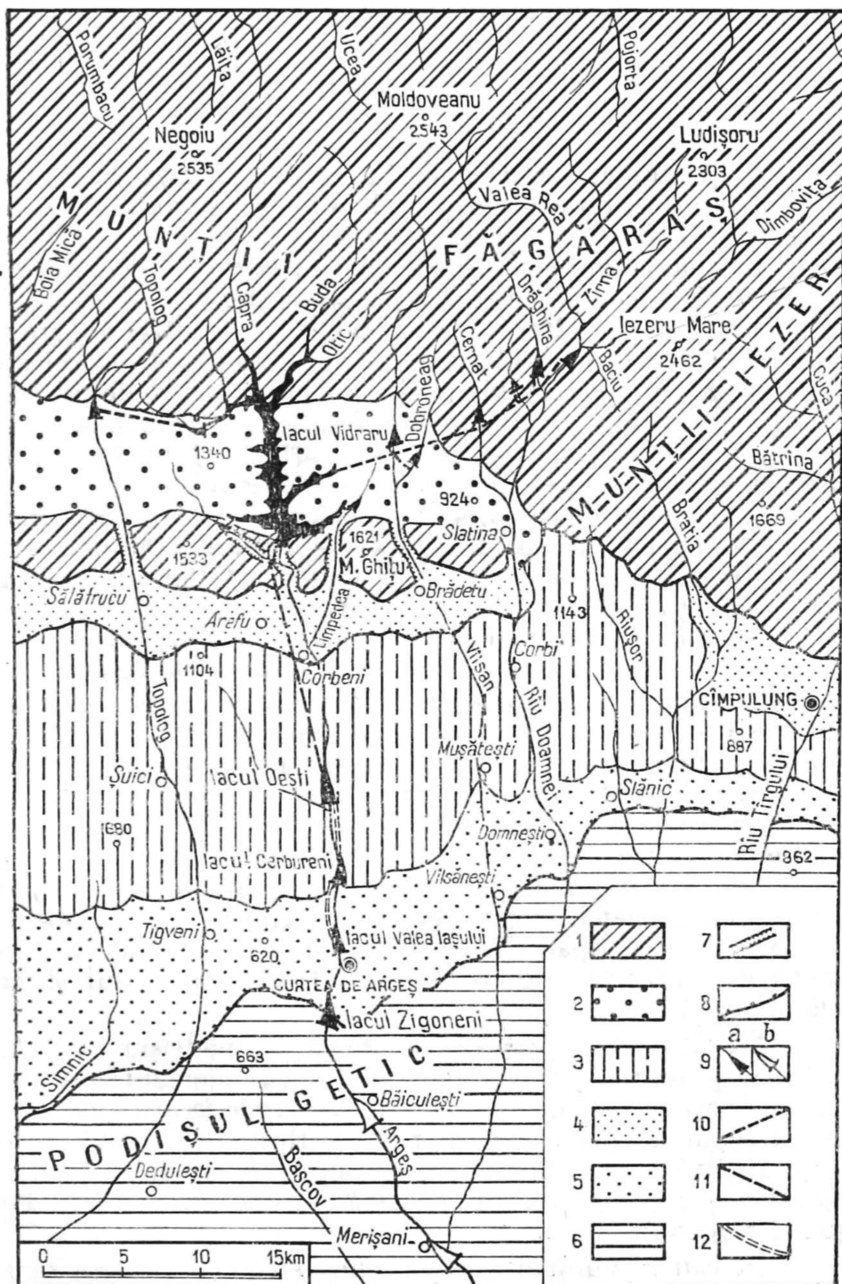

Fig. 20. — Lacurile de acumulare și schema generală de amenajare a bazinului Argeșului superior în raport cu unitățile de relief.

1. Munți alcătuiți din roci cristaline; *2*. culoar intramontan sculptat în conglomerate miocene; *3*. dealuri subcarpatice și muncele; *4*. depresiuni subcarpatice; *5*. depresiuni intracolinare; *6* podiș piemontan; *7*. chei; *8*. abrupt structural — cuestă; *9*. lacuri de acumulare (*a*. existente; *b*. în proiect); *10*. tuneluri de aducțiune; *11*. tunel de evacuare; *12*. canale de derivație.

Apele subterane. Distribuția apelor subterane, respectiv a celor freatice, reflectă principalele trepte și unități de relief în cadrul cărora sînt cantonate.

În zona muntoasă, alcătuită în cea mai mare parte din roci cristaline compacte, fisurate, apele freatice se găsesc mai ales în pătura de alterare și în depozitele groase de grohotișuri din căldările și văile glaciare. Pantele mari ale reliefului favorizează un drenaj intens al apelor freatice de pe interfluvii, iar precipitațiile abundente asigură menținerea unor mari cantități de ape freatice în munți, marcate de existența numeroaselor izvoare cu apă de bună calitate.

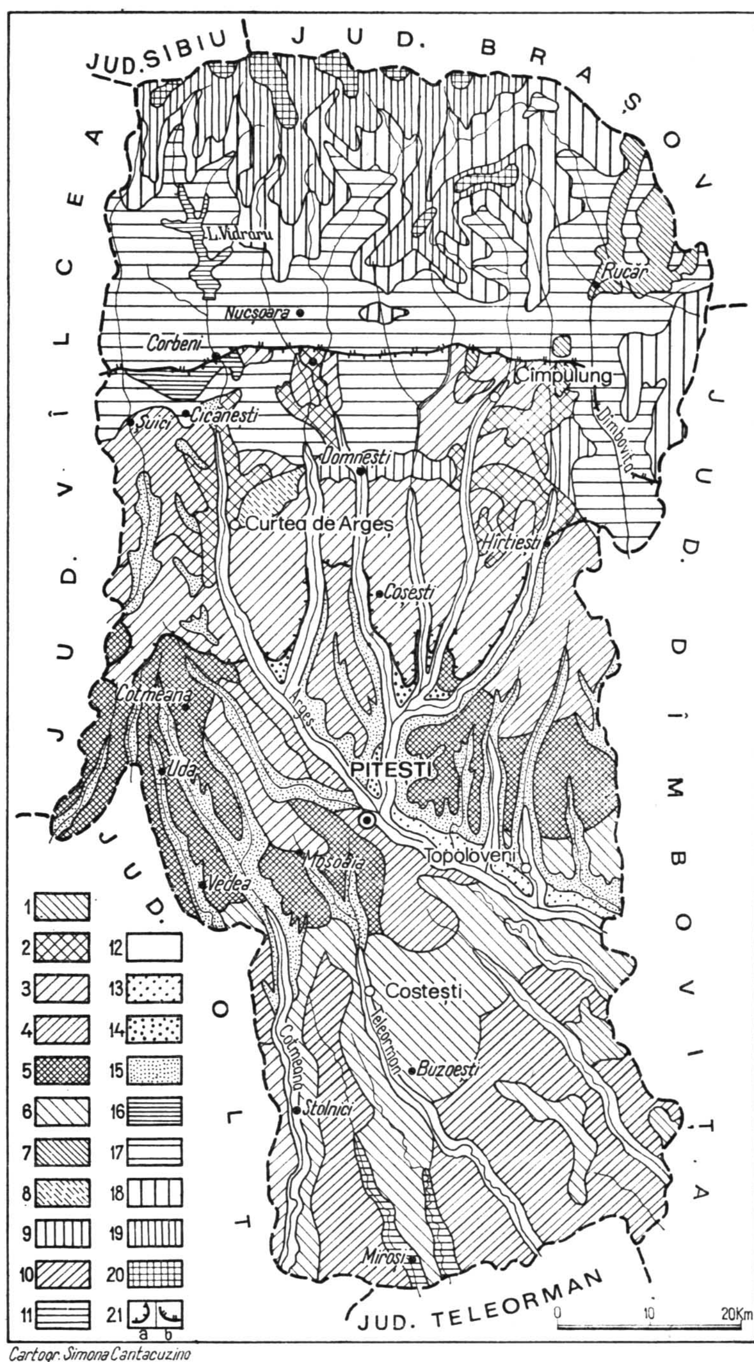
În masivele cristaline (mai ales în munții Făgăraș și Iezer), circulația apelor freatice este intensă. Debitele specifice subterane variază între 3 și 11 l/s/km^2, iar mineralizarea apelor freatice este în general redusă (I. Ujvari, 1972).

În Masivul Piatra Craiului și culoarul Bran—Rucăr, prezența calcarelor și conglomeratelor calcaroase mezozoice, puternic tectonizate și fisurate, asigură înmagazinarea unor mari cantități de ape freatice și de adîncime. De asemenea, în lungul principalelor linii tectonice din cadrul culoarului intramontan al Loviștei, umplut cu sedimente neogene, se găsesc ape freatice bogate, care prin drenaj adînc se dispun în mai multe orizonturi freatice și captive descendente.

În cadrul zonei subcarpatice, alcătuite din depozite de molasă neogenă, cu intercalații de gipsuri și cu unele iviri de roci salifere, apar numeroase izvoare sărate, a căror prezență este atestată de toponimie (Apa Sărată, rîul și satul Slănic etc.).

Mai la sud, în depozitele groase de pietrișuri villafranchiene, puternic permeabile, ale zonei piemontane înalte, apele superficiale se infiltrează rapid, stratele freatice găsindu-se la adîncimi de peste 100 m pe interfluvii (chiar sub nivelul albiilor fluviatile), fapt care explică cursul intermitent al pîraielor și lipsa de apă din această regiune (mai ales în Podișul Cotmeana).

În cadrul cîmpiei piemontane, stratele freatice se află la o adîncime ce variază între 10 și 30 m pe interfluvii, fiind acumulate în nisipuri fluviatile cu lentile de pietrișuri. În

Cartogr. Simona Cantacuzino

Fig. 21. — Harta solurilor (după *Harta solurilor R.P.R.*, scara 1 : 1 000 000,1964).

A, Soluri automorfe și hidromorfe:

1, soluri silvestre podzolite brun-roșcate; *2*, soluri silvestre brune și brune-gălbui; *3*, soluri silvestre podzolice brune și brune-gălbui; *4*, soluri silvestre podzolice; *5*, soluri silvestre podzolice pseudogleice; *6*, soluri silvestre podzolite pseudogleizate și soluri pseudogleice.

B, Soluri litomorfe:

7, rendzine și rendzine brune; *8*, pseudorendzine și pseudorendzine levigate; *9*, soluri negre argiloase foarte humifere (sub fînețe umede); *10*, soluri negre argiloase, slab humifere (smolnițe).

C, Soluri hidromorfe:

11, lăcoviști, semilăcoviști și soluri humicogleice.

D, Soluri slab dezvoltate și de luncă:

12, aluviuni; *13*, soluri aluviale; *14*, soluri de lunci neinundabile; *15*, regosoluri și soluri erodate.

E, Asociații montane și submontane de soluri automorfe cu litosoluri, regosoluri și soluri erodate:

16, soluri silvestre brune și brune-gălbui (uneori podzolite); *17*, soluri silvestre (inclusiv podzolite) brune-gălbui și soluri brune acide; *18*, soluri brune acide, soluri podzolice brune, local podzoluri humicoferi-iluviale; *19*, podzoluri humicoferi-iluviale și soluri podzolice brune; *20*, soluri humicosilicatice de pajiști alpine și tranziții spre podzoluri humicoferi-iluviale; *21*, soluri asociate frecvent cu litosoluri, regosoluri și soluri erodate in regiuni de: *a*, dealuri; *b*, munți.

sudul cîmpiei piemontane, apele freatice sînt interceptate,] ..ia unor bogate izvoare, de către rîuri ale căror cursuri devin permanente, aşa cum se remarcă în Cîmpia Găvanu — Burdea.

De asemenea, se pot menţiona apele de adîncime cantonate în depozitele de pietrişuri şi nisipuri cu structură torenţială (de Cîndeşti), la contactul dintre Piemontul Getic şi Cîmpia Română, unde acestea sînt puternic ascensionale, arteziene şi potabile.

SOLURILE, VEGETAŢIA FAUNA

Solurile. Variaţia altitudinală a reliefului şi climei, precum şi complexitatea petrografică a teritoriului imprimă învelişului de soluri din cuprinsul judeţului Argeş o mare diversitate.

Cercetările pedologice au arătat că în regiunea de care ne ocupăm este reprezentată cea mai mare parte din grupele de soluri ce se întîlnesc pe teritoriul ţării noastre, începînd cu solurile pajiştilor alpine pînă la solurile brune de pădure şi la cele slab dezvoltate şi de luncă din lungul văilor largi (fig. 21).

După regionarea pedogeografică a *Hărţii solurilor R.S. România* (1971), solurile judeţului Argeş se încadrează în provincia montană (de munţi şi de dealuri premontane), care cuprinde nordul teritoriului, şi în provincia danubiano-getică, extinsă în regiunea podişurilor piemontane şi de cîmpie. Această ultimă provincie se caracterizează prin manifestarea influenţelor climatice sudice (premediteraneene), care se resimt prin ierni relativ blînde şi veri călduroase.

În partea de nord a judeţului, o largă răspîndire au *solurile montane*. La altitudini de peste 1 700 — 1 800 m se desfăşoară arealul solurilor puţin profunde, de culoare cenuşie-negricioasă,

formate sub pătura ierburilor de pajişti alpine. Acestea sînt reprezentate prin trei tipuri de soluri, care se succed sub forma unor zone concentrice de la vîrfurile cele mai înalte pînă la limita superioară a pădurii. Astfel, solurile humicosilicatice de pajişti alpine şi cele humicosilicatice podzolice, care fac trecerea spre podzoluri, se dispun pe o fîşie continuă în lungul crestei Făgăraşului şi insular pe culmea principală a Iezerului. Urmează podzolurile humico-feriiluviale şi solurile podzolice brune, care ocupă suprafeţe întinse în aceleaşi masive Pe o suprafaţă mai largă se întind solurile brune acide specifice pajiştilor subalpine, solurile podzolice brune, local podzolite, humico-feriiluviale, care sînt bine reprezentate atît în munţii Făgăraş şi Iezer, cît şi în Masivul Leaota.

Mai jos, în etajul pădurilor de răşinoase şi de răşinoase în amestec cu fag, solurile devin mai evoluate, avînd un profil mai profund şi mai complex. Aici au o mare răspîndire solurile brune acide montane de pădure cu diferite grade de podzolire şi solurile podzolice montane, dezvoltate sub pădure sau parţial sub pajişti secundare. Ele apar în toată zona montană mijlocie. În partea inferioară a munţilor şi pe muncelele dintre Bratia şi Topolog predomină solurile brune montane de pădure şi cele brune montane de pădure podzolite, formate mai ales sub păduri de foioase.

Dealurile subcarpatice şi dealurile piemontane ale Argeşului constituie domeniul de dezvoltare a solurilor silvestre podzolite brune şi brune-gălbui, iar podişurile piemontane Cotmeana şi Cîndeşti sînt acoperite pe o mare întindere a lor de soluri silvestre podzolice pseudogleice. Acestea se continuă mai spre sud (inclusiv în Cîmpia Piteştilor) cu solur silvestre podzolite pseudogleizate şi soluri pseudogleice, care de asemenea au o mare extensiune datorită excesului de umiditate specific acestei regiuni, unde apa de precipitații stagnează la suprafaţa terenului.

În partea de sud a judeţului se întîlnesc, mai ales în lungul unor văi din Cîmpia Piteştilor, soluri brun-roşcate de pădure parţial freatic-umede şi soluri brun-roşcate podzolite care s-au format sub pădurea de stejar, fiind soluri specifice unui climat mai cald.

O altă grupă de soluri bine reprezentată în cuprinsul județului este cea a solurilor *litomorfe*, soluri intrazonale, a căror formare este condiționată de natura substratului. Dintre acestea, suprafețe mari ocupă rendzinele și rendzinele brune cu mult schelet și rocă la zi, dezvoltate pe calcarele din Masivul Piatra Craiului și din culoarul Rucăr—Bran. Urmează apoi solurile negre argiloase de fîneață umedă și pseudorendzinele, care sînt dispuse sub forma unei fîșii în zona de fînețe și livezi a muscelelor dintre Dîmbovița și Topolog. Cea mai mare extindere au însă solurile negre argiloase (compacte) slab humifere, care ocupă o întinsă suprafață unitară în sudul Podișului Cotmeana și în cîmpiile Piteștilor și Găvanu—Burdea.

Ultima grupă o constituie *solurile slab dezvoltate și de luncă*. Aceasta include solurile erodate și regosolurile, a căror frecvență mare în lungul văilor ce brăzdează podișurile piemontane Cîndești și Cotmeana se datorește fragmentării reliefului și intensității proceselor de denudare a versanților, care au dus la spălarea și la eroziunea de diferite grade a solurilor de pe pante. Cu toate acestea, terenurile în pantă, cu soluri subțiri și degradate, s-au dovedit a fi favorabile plantațiilor pomicole și viticole în terase, în urma măsurilor de amenajare întreprinse pentru valorificarea lor. La acestea se adaugă litosolurile și rocile consolidate — compacte la zi, care apar mai frecvent în Munții Făgăraș, în special la obîrșia văilor principale, ca și pe coastele stîncoase.

Solurile de luncă se întîlnesc sub formă de fîșii de-a lungul rîurilor principale, așa cum sînt : solurile aluviale (frecvent gleizate) cu sau fără carbonați, larg extinse în lunca Argeșului, în avale de Pitești, și la confluența lui cu afluenții principali ; solurile gleice aluviale dispuse în lungul rîurilor Teleorman, Dîmbovnic, Neajlov ; aluviunile (frecvent gleizate) prezente în albiile apelor mai importante din județul Argeș.

Vegetația. Dispunerea reliefului pe trepte hipsometrice și etajarea corespunzătoare a tipurilor principale de soluri din cuprinsul județului determină, în funcție de variația temperaturii cu altitudinea, o evidentă zonalitate pe verticală a

vegetaţiei. Astfel, se disting mai multe zone bioclimatice, care se mulează pe treptele principale de relief sub forma unor brîie orientate de la vest la est, dominate de un anumit tip de vegetaţie lemnoasă sau ierboasă (fig. 22).

În regiunea muntoasă din nordul judeţului se pun astfel în evidenţă două zone de vegetaţie : zona pajiştilor şi tufărişurilor alpine şi zona pădurilor montane.

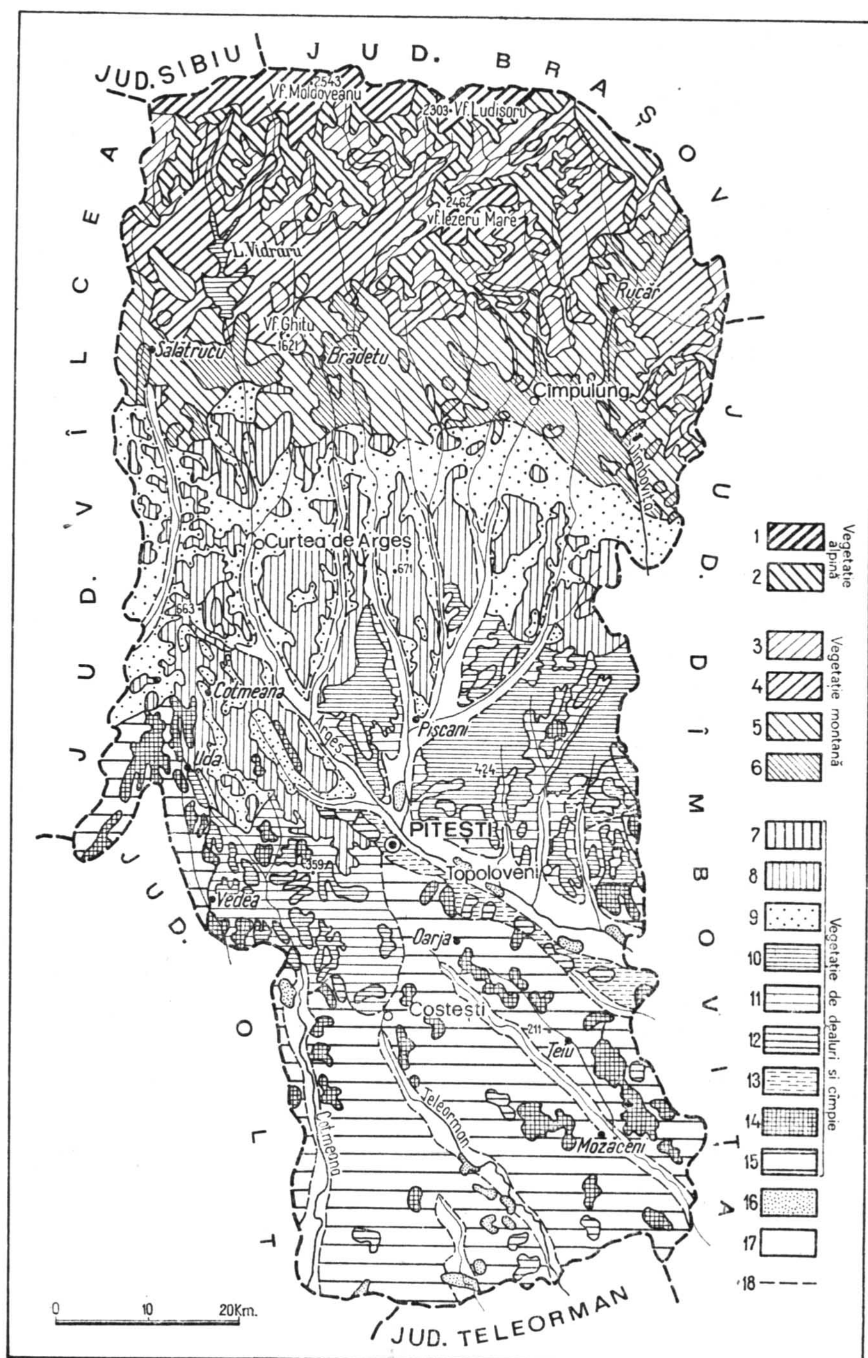
I. *Zona pajiştilor şi tufărişurilor alpine* se desfăşoară deasupra limitei superioare a pădurii de conifere, fiind caracterizată printr-o vegetaţie specifică de tufărişuri tîrîtoare şi pajişti de ierburi scunde. De aici a provenit denumirea de „gol alpin". Acest termen este sinonim cu cel de „munte", care în accepţia populară locală reprezintă *muntele* în adevăratul înţeles al cuvîntului, adică domeniul de păşunat pentru turmele de oi. Prin contrast, ceea ce se află în afara acestuia, la altitudini mai mici, capătă alte funcţii economice legate de prezenţa pădurii.

După repartiţia pe altitudine a anumitor specii alpine, indicatoare ale condiţiilor pedoclimatice, vegetaţia este diferenţiată în două etaje : etajul alpin superior sau alpin propriu-zis şi etajul alpin inferior sau subalpin.

1) Etajul alpin superior ocupă vîrfurile munţilor înalţi, începînd de la 2 200 — 2 300 m altitudine pe versantul sudic şi de la 2 000 — 2 100 m pe versantul nordic. Se extinde în lungul crestei Făgăraşului, între vîrfurile Mîzgavu şi Luţele, precum şi pe culmea înaltă a Masivului Iezer.

După studii recente efectuate în Munţii Făgăraş de Evdochia Puşcaru-Soroceanu şi D. Puşcaru (1971), în cuprinsul acestui etaj se deosebesc trei formaţii principale de pajişti alpine :

a) Pe vîrfurile, pe crestele înalte şi în circurile glaciare din Munţii Făgăraş şi Iezer se întîlnesc plante pioniere pitice de origine arctică-alpină, asemănătoare celor din tundră. Acestea se instalează pe terenuri greu accesibile şi sînt reprezentate prin plante cu tufe mici, dispuse în rozetă şi în perniţe, strîns legate de sol şi cu rădăcinile adînc înfipte în crăpăturile stîncilor.

Cartograf. Simona Cantacuzino

Fig. 22. — Harta vegetației (după *Harta geobotanică a R.P.R*, scara 1 : 500 000, 1960).

1. Pajiști și tufărișuri pitice superioare (alpine propriu-zise); *2*. pajiști și tufărișuri alpine inferioare (subalpine); *3*. păduri de molid; *4*. păduri amestecate de rășinoase (brad, molid) cu fag; *5*. păduri de fag montane; *6*. pajiști montane secundare, în parte terenuri agricole, pe locul pădurilor de fag montane; *7*. păduri de fag, de dealuri și podișuri; *8*. alternanță de păduri de fag cu păduri de gorun; *9*. terenuri agricole și pajiști secundare pe locul pădurilor de fag și a pădurilor amestecate de fag și gorun; *10*. păduri de gorun (pe dealuri și podișuri); *11*. terenuri agricole și pajiști stepizate secundare pe locul pădurilor de gorun; *12*. păduri de stejar pedunculat pe dealuri, podișuri și cîmpii; *13*. terenuri agricole pe locul pădurilor de stejar; *14*. păduri de cer și gîrniță pe dealuri, podișuri și cîmpii; *15*. terenuri agricole, pajiști stepizate și pajiști stepice secundare pe locul pădurilor de cer și gîrniță; *16*. păduri de luncă (grupări forestiere din specii de *Salix*, *Populus*, pe alocuri din *Quercus robur* și alte foioase); *17*. terenuri agricole și pajiști de lunci; *18*. limita principalelor grupe de formații vegetale în raport cu unitățile de relief.

Pe terenurile silicioase aceste plante formează mici pîlcuri răzlețe, ca de pildă salcia pitică *(Salix herbacea)*, mierluța pitică *(Minuartia seledoides)*, ochii șarpelui *(Eritrichium nanum)*, garofița pitică *(Dianthus gelidus)* etc. Pe terenurile calcaroase din Piatra Craiului, acestea găsesc condiții microclimatice mai prielnice și sînt mai bogate în specii ca: argințica *(Dryas octopetala)*, salcia pitică de calcare *(Salix reticulata)*, lîna caprelor *(Cerastium lanatum)*, toporașul alpin *(Viola alpina)*, ghințurica *(Gentiana nivalis)* etc.

b) Pe creste și pe coastele repezi, de obicei umbrite și umede, cu expoziții nord-vestice și nord-estice, pajiștile alpine sînt dominate de rugină *(Juncus trifidus)*, care coboară adesea și în etajul subalpin.

c) Pe podurile înalte, pe spinări și coaste domoale specifice culmilor greoaie din Munții Făgăraș și Iezer au o largă răspîndire pajiștile de rogoz roșu, zis și coarnă *(Carex curvula)*. Aceste pajiști alpine tipice ocupă în Munții Făgăraș sute de hectare, fiind cele mai întinse din toți Carpații noștri.

2) E t a j u l   a l p i n   i n f e r i o r se întîlnește deasupra limitei superioare a pădurii încheiate de molid, formînd un brîu lat, cu contur neregulat, mai ales pe flancul sudic al Munților Făgăraș, apoi pe ambii versanți ai munților Iezer și Piatra Craiului, precum și pe culmile înalte ale Leaotei. Pe versantul nordic, mai rece, acesta începe de la circa 1 600 m și urcă pînă la 2 100 — 2 200 m, iar pe versantul sudic, mai cald, se extinde de la 1 700 — 1 800 m și pînă la 2 200 — 2 300 m altitudine.

Pajiștile din acest etaj se dezvoltă în special pe terenurile unde tufărișurile au fost defrișate cu scopul extinderii pășunii, constituind o bază furajeră prețioasă pentru păstoritul de vară. Acestea sînt dominate de graminee alpine scunde, dintre care mai caracteristice sînt: părușca *(Festuca supina)*, iarba stîncilor *(Agrostis rupestris)* și țepoșica *(Nardus stricta)*. Printre acestea cresc diverse plante cu flori cum sînt: scrîntitoarea *(Potentilla ternata)*, ridichioara *(Geum montanum)*, vioreaua de munte *(Viola declinata)* etc.

Vegetația specifică a etajului subalpin o constituie tufărișurile tîrîtoare, care ocupă încă întinderi destul de mari în

Fig. 23. — Pîlcuri de jnepeniș instalate pe grohotișurile de pe pantele Muntelui Valea Barbului (Masivul Iezer).

munții județului Argeș, cu excepția Masivului Leaota. Se remarcă mai întîi tufărișurile de jneapăn *(Pinus montana*, ssp. *mughus)*, cunoscute și sub denumirea de jnepenișuri. Acestea se întîlnesc mai ales pe versanții nordici umbriți, cu umiditate ridicată, la altitudini de 1 700 — 1 900 m. În Munții Iezer sînt caracteristice jnepenișurile de talie mare, care formează covoare compacte pe piscurile și în căldările sălbatice ale versantului nordic, contribuind la fixarea grohotișurilor (fig. 23). În Munții Făgăraș au fost mai mult defrișate, găsindu-se în special în căldările de la obîrșia Rîului Doamnei și Vîlsanului.

Între tufele de jnepeni se întîlnește o vegetație însoțitoare formată din ienupăr pitic (*Juniperus sibirica*), afin (*Vaccinium myrtillus*), arin de munte (*Alnus viridis*). Un aspect

deosebit prezintă zîmbrul (*Pinus cembra*), relict glaciar care apare fie sporadic, fie sub formă de stațiuni atît în Munții Făgăraș (pe văile rîurilor Zîrna, Capra etc.), cît și în Iezer (pe piscurile Boarcășului, Colții lui Andrei, în valea Iezerului Mare, Cascuie etc.). O notă aparte o dau în peisajul munților tufărișurile de smirdar sau bujor de munte (*Rhododendron kotschyi*), care însoțesc de regulă jneapănul, dar urcă și singur mult mai sus, pînă la 2 200—2 300 m și chiar pînă la 2 400 m altitudine (în Munții Făgăraș).

II. *Zona pădurilor montane* formează un brîu larg, care încinge masivele muntoase la periferia pajiștilor alpine. Domeniul forestier montan, datorită diferențierilor topoclimatice, se divide în două etaje de vegetație bine individualizate: etajul pădurilor de molid și etajul pădurilor de foioase.

1) Etajul pădurilor de molid ocupă regiunea montană de la exteriorul etajului subalpin, fiind delimitată în partea inferioară de etajul făgetelor amestecate. Acesta este bine reprezentat pe versantul sudic al Munților Făgăraș, începînd de la 1 200—1 450 m altitudine în văile adînci și urcînd pe coaste pînă la 1 750—1 850 m, iar ca molizi izolați chiar pînă la 1900 m. O dezvoltare asemănătoare o au molidișurile în Munții Iezer, unde formează un brîu continuu sub pajiștile subalpine. În Piatra Craiului acestea constituie o fîșie îngustă pe versantul vestic și una mai lată pe cel estic (în zona munților Funduri — Pietricica), iar în Leaota au o extindere mai mare în partea nord-vestică. De asemenea, molidișurile apar sub forma cîtorva insule în munții Ghițu și Frunți, la altitudini mai coborîte (1 200—1 600 m).

În compoziția floristică a molidișurilor, în afara molidului (*Picea excelsa*), intră o serie de arbuști, ca: afinul (*Vaccinium myrtillus*), măcrișul (*Oxalis acetosella*) etc. Stratul inferior al pădurilor de molid este format în bună parte din brădișor (*Licopodium selago*) și mușchi (*Polytrichum commune*).

2) Etajul pădurilor de foioase, reprezentat mai ales prin păduri de foioase mezofile de tip central-european, ocupă întreaga regiune montană situată la altitudini mai coborîte, precum și o mare parte a dealurilor subcarpatice și a podișului piemontan.

Limita superioară a acestui etaj corespunde liniei ce separă molidişurile pure dezvoltate în masive neîntrerupte de pădurile amestecate de fag şi răşinoase sau de pădurile pure de fag. În Munţii Făgăraş, această limită se află la o altitudine ce oscilează între 1 200 şi 1 450 m pe versantul sudic şi coboară pe versantul nordic la 1 000—1 200 m.

În cadrul pădurilor de foioase sînt bine conturate pe teritoriul judeţului Argeş următoarele subetaje : subetajul pădurilor amestecate de fag, molid şi brad, subetajul pădurilor de fag montan şi subetajul gorunetelor, dezvoltate în zona dealurilor mai joase şi în podiş.

a) Subetajul pădurilor amestecate de fag, molid şi brad are o mare extensiune la altitudini cuprinse între 1 400 şi 900—1 000 m, mai ales în culoarul Loviştei, în munţii Ghiţu, Frunţi, precum şi în bazinul superior al Dîmboviţei. Pe versantul sudic al Făgăraşului, molidul însoţeşte fagul mai ales pe pantele cu expoziţie nord-vestică, iar bradul pe culmile umede şi mai mult expuse vînturilor.

În cadrul acestor păduri se întîlnesc numeroase specii însoţitoare, dintre care mai reprezentative sînt : ulmul (*Ulmus montana*), frasinul (*Fraxinus excelsior*), plopul de munte (*Populus tremula*), scoruşul (*Sorbus aucuparia*) etc.

b) Subetajul pădurilor de fag montan constituie ultima unitate zonală forestieră a munţilor şi formează un brîu lat care înconjoară toate masivele muntoase din cadrul judeţului, avînd o extensiune mai redusă pe versantul lor nordic şi mai mare pe cel sudic. Situate între subetajul de fag cu răşinoase şi subetajul gorunetelor (din zona dealurilor) , pădurile montane de fag se extind la altitudini cuprinse între 1 200—1 300 şi 800 m, aşa cum se observă mai ales în Munţii Făgăraş. Aici, datorită condiţiilor favorabile de climă şi sol, pădurile de fag sînt printre cele mai frumoase şi mai viguroase din ţară, avînd o dezvoltare optimă în partea inferioară a munţilor, pe solurile brune de pădure, profunde şi fertile.

Acest subetaj ocupă o mare întindere şi în sudul munţilor Iezer, Leaota, în culoarul Rucăr — Bran. Făgetele coboară mult spre sud, acoperind Muncelele Plăticăi, unde formează

un masiv compact, ca şi în zona subcarpatică de la vest de Vîlsan.

În zona de munte, vegetaţia acestor păduri este dominată aproape exclusiv de fag, fapt pentru care ele se numesc „făgete pure montane''. Se întîlnesc însă şi exemplare rare de alte specii de arbori şi arbuşti, cum sînt: carpenul (*Carpinus betulus*), paltinul de munte (*Acer pseudoplatanus*), mesteacănul (*Betula verrucosa*), alunul (*Corylus avellana*) etc.

În munţii judeţului Argeş este frecvent fenomenul de *inversiune a vegetației*, cauzat de inversiunile termice care duc la situarea molidişurilor pe versanţii văilor înguste la înălţimi mai mici, în timp ce făgetele urcă la înălţimi mai mari pe coaste şi culmi.

În zona deluroasă, colinară şi de cîmpie, vegetaţia este foarte eterogenă, aici întîlnindu-se o gamă variată de formaţii vegetale, de la brădete şi făgete pînă la pajişti de silvostepă şi chiar de stepă. Dealurile şi podişurile piemontane înalte reflectă în mod clar etajarea climatului în altitudine, fiind ocupate de subetajul gorunetelor, în timp ce colinele joase (sub 300 m) şi cîmpiile rămîn sub influenţa modificărilor climatice produse de latitudine, fiind încadrate în zona latitudinală a pădurilor de foioase şi parţial în cea de silvostepă (R. Călinescu şi colab., 1969).

Astfel, în zona muscelelor dintre Topolog şi Rîul Doamnei, ca şi în nordul podişurilor piemontane Cotmeana şi Cîndeşti, în lungul interfluviilor apar făgete de dealuri şi de podiş.

În sudul dealurilor înalte subcarpatice se desfăşoară domeniul de interferenţă a făgetelor şi gorunetelor, reprezentat printr-o fîşie zonală, largă, de alternanţă destul de regulată a acestor două formaţii vegetale. Fîşia de făgete-gorunete se desfăşoară între 750 şi 300 m altitudine şi cuprinde partea nordică a Podişului Cîndeşti, dealurile piemontane ale Argeşului şi o mare parte a Podişului Cotmeana, lărgindu-se progresiv spre vest.

Această fîşie de vegetaţie este întreruptă pe mari suprafeţe de prezenţa pajiştilor secundare şi a terenurilor agricole, ceea ce arată că vegetaţia iniţială a fost mult modificată de

către om. Acest fapt se remarcă în special în zona muscelelor [7], precum și în lungul văilor care străbat regiunea de podiș.

c) Subetajul gorunetelor se extinde în altitudine între 600 și 300 m și ocupă o mare întindere a Podișului Cîndești, sudul dealurilor piemontane ale Argeșului, precum și areale insulare mai mici în sud-estul Piemontului Cotmeana. Aici, datorită solurilor sărace formate pe pietrișuri, nisipuri și argile, se găsesc puține specii de amestec, ceea ce face ca să întîlnim întinse gorunete pure, alcătuite din gorun (*Quercus petraea*). Arbuștii sînt bine dezvoltați și reprezentați prin numeroase specii : alun (*Corylus avellana*), păducel (*Crataegus monogyna*), corn (*Cornus mas*) etc.

Suprafețe întinse din cadrul acestui subetaj sînt ocupate de terenuri agricole și pajiști stepizate secundare, dezvoltate pe locul pădurilor de gorun, în compoziția cărora intră atît plante mezofile, ca iarba vîntului (*Agrostis tenuis*), cît și xerofile, ca păișurile stepice (*Festuca sulcata, F. pseudovina*). Ele au o întindere mai mare în sud-estul Piemontului Cotmeana și în cîmpia înaltă de la sud-vest de Pitești.

Luncile bine conturate ale rîurilor principale (Argeș, Rîul Doamnei etc.) au o vegetație specifică, formată din aninișuri de anin negru, pe alocuri sălcete și plopișuri.

La exteriorul gorunetelor se dezvoltă formațiile vegetale caracteristice zonalității latitudinale, reprezentate prin *zona stejăretelor*. Pentru această zonă forestieră sînt caracteristice două subzone : cea a stejarului pedunculat și cea a cerului și gîrniței.

— Subzona stejarului pedunculat (*Quercus robur*), numită și a stejăretelor, este slab reprezentată, întîlnindu-se sub forma unor petice reduse ca întindere în partea sudică a podișurilor piemontane, precum și în zona de cîmpie, pe dreapta Argeșului. În aceste păduri, stejarul pedunculat este adesea amestecat cu ulm (*Ulmus foliacea*), carpen (*Carpinus betulus*), tei alb (*Tilia tomentosa*) și alte specii lemnoase. În cîmpia Piteștilor,

[7] Termenul popular de *mușcel*, de la care a provenit și numele fostului județ Mușcel, desemnează, în accepțiunea locală, nu forma de relief, ci funcția economică a acestor dealuri, folosite ca fînețe, pășuni și livezi de meri și pruni.

stejăretele au fost în mare parte defrişate şi înlocuite de culturi agricole.

— Subzona pădurii de cer (*Quercus cerris*) şi gîrniţă (*Q. frainetto*) sau a cereto-gîrniţelor are un areal mai întins în sud-vestul judeţului, unde apar sub formă de fîşii în lungul văilor. În cadrul subzonei se găsesc atît păduri pure de cer sau gîrniţă, cît şi păduri de cer şi gîrniţă amestecate cu alte specii de foioase, cum sînt : jugastrul, teiul alb etc.

Cereto-gîrniţele nu sînt distribuite uniform în cadrul subzonei. Astfel, în Podişul Cotmeana se află cele mai frumoase păduri de gîrniţă, ocupînd podurile netede cu soluri compacte, argiloase, în timp ce ceretele ocupă suprafeţe mai mici, îndeosebi pe coaste. O întindere mult mai mare şi continuă revine terenurilor agricole, larg dezvoltate în sudul judeţului, pe locul pădurilor de cer şi gîrniţă, al pajiştilor stepizate, şi pajiştilor stepice secundare în a căror compoziţie intră diferite păiuşuri stepice, firuţa de fîneţe (*Poa pratensis*) în amestec cu ierburi mezofile şi xerofile.

Fauna. Alături de soluri şi vegetaţie, fauna constituie un element important al cadrului natural, care reflectă prin etajarea ei diversitatea condiţiilor fizico-geografice ale judeţului Argeş. Fauna acestuia este bogată şi deosebit de eterogenă, în alcătuirea ei intrînd elementele faunistice europene, cele transpalearctice, boreale, de taigă, de pe înălţimile muntoase ale Asiei centrale, ale Europei sudice etc. (*Monografia geografică a R.P.R.*, 1960). O particularitate a judeţului Argeş o constituie faptul că, în special în zona de munte şi în cea a dealurilor înalte, bine împădurite, unde intervenţia directă sau indirectă a omului a fost de o amploare mai redusă decît în alte judeţe ale ţării, fauna s-a păstrat mai bine, fiind reprezentată încă printr-un număr mare de specii şi printr-un efectiv destul de mare.

În funcţie de condiţiile mediului natural (vegetaţie, climă, soluri), elementele faunistice sînt distribuite pe zonele altitudinale şi latitudinale de vegetaţie.

Fauna terestră din cadrul judeţului este grupată în două domenii principale : lumea animală alpină şi lumea animală a pădurilor (R. Călinescu şi colab., 1969).

Între animalele caracteristice golului alpin locul de frunte îl deţine capra neagră (*Rupicapra rupicapra*), animal rar, pe cale de dispariţie în Europa. Ea populează crestele şi căldările glaciare din Munţii Făgăraş, Iezer şi pereţii de calcar ai Pietrei Craiului. Fiind un vînat foarte atrăgător, în ultimul deceniu numărul caprelor negre a început să scadă, dar s-au luat măsuri pentru protecţia lor. Iarna coboară de pe pajiştile alpine în jnepenişuri şi la marginea superioară a pădurii în căutare de hrană şi adăpost.

Păsările sînt reprezentate printr-un număr relativ mic de specii în comparaţie cu cele din zona forestieră. Dintre păsările de pradă se pot aminti cele din neamul vulturilor şi al pajurilor, care se adăpostesc în pereţii abrupţi şi în stîncării, apoi vulturul pleşuv sur, al cărui număr este în scădere şi aici. Vulturul bărbos sau zăganul, dispărut în Europa şi aflat pe cale de dispariţie şi la noi, a trăit în trecut şi în Munţii Făgăraş, unde ultimul exemplar a fost capturat în anul 1927. După cercetări recente este la noi numai în pasaj, venind dinspre sud.

În păşunile alpine şi printre grohotişuri şi stîncării trăiesc de asemenea cinteza alpină, fîsa alpină şi alte specii de păsări care au pătruns din domeniul forestier (brumăriţa de pădure, codruşul de munte, vînturelul) sau chiar din cîmpie (potîrnichea, ciocîrlia, pietrarul etc.), care pendulează pe verticală între golul alpin, pădurea de răşinoase şi şes după anotimp.

Dintre reptile ajung pînă aici vipera comună (*Vipera berus*) şi şopîrla de munte (*Lacerta vivipara*), iar dintre insecte numeroase specii de fluturi, dintre care unii sînt locali, iar alţii vin din zona forestieră.

Lumea animală a pădurilor este mult mai bogată şi mai variată decît cea de pe culmile alpine, deoarece zona forestieră, larg extinsă în cadrul judeţului, constituie un mediu natural optim pentru diferitele specii de vieţuitoare.

O mare parte dintre animalele de pădure au o arie de răspîndire mai largă, întîlnindu-se din pădurile de la şes pînă la cele de munte, cum sînt de exemplu : vulpea, viezurele, lupul, iepurele, mai rar dihorul comun, nevăstuica, ariciul, pisica sălbatică, căprioara, parţial mistreţul etc. De asemenea,

numeroase păsări sînt comune mai multor formații forestiere, precum : ciocănitoarea pestriță, scorțarul, pițigoiul, cinteza, gaițele, iar dintre speciile de interes vînătoresc : porumbelul gulerat, porumbelul de scorbură, sitarul.

Există însă si animale specifice pădurilor de munte. Astfel, în pădurile de rășinoase sînt tipice mamiferele : cerbul carpatic (prezent mai ales pe versantul sudic al Munților Făgăraș), ursul (de munte) cafeniu, mai rar rîsul, jderul de scorbură etc. Dintre păsări, mai reprezentative sînt : cocoșul de munte (*Tetrao urogallus*), pasăre de taigă de mare valoare cinegetică, ierunca, înrudită cu el, forfecuțele, precum și păsări mari răpitoare, azi foarte rare din cauza stîrpirii și dispariției lor treptate, ca : pajura, vulturul pleșuv brun și cenușiu. La acestea se adaugă numeroase specii de insecte (coleoptere, himenoptere etc.).

În pădurile de fag au o mare răspîndire rozătoarele : veverița, pîrșul, șoarecele gulerat, precum și alte mamifere : ursul brun furnicar (mai mic decît ursul cafeniu), mistrețul, jderul de pădure și altele. Bogată este și fauna păsărilor, aici venind pentru iernat stoluri de cinteze de iarnă, mătăsari, scatii etc.

De asemenea, frunzarul pădurilor de fag ca și poienile pădurilor de munte oferă, în general, condiții bune de dezvoltare diferitelor specii de melci, insecte și altor nevertebrate.

În ceea ce privește fauna pădurilor de deal si de cîmpie, ținînd seama că animalele sînt mai puțin dependente de sol și de microclimat decît plantele, este mai greu a face o distincție între animalele gorunetelor și cele din pădurile de stejar.

Fauna acvatică este reprezentată în special printr-o bogată faună piscicolă care populează rîurile și lacurile. În funcție de altitudine și de particularitățile regimului hidrologic, în cadrul județului se disting patru grupe de faună piscicolă, care se succed etajat, așa cum rezultă din harta publicată în *Monografia geografică a R.P.R.* (1960) :

— f a u n a p ă s t r ă v u l u i prezentă în porțiunile montane ale rîurilor, unde pe lîngă păstrăvul indigen se întîlnesc zglăvoacele, boișteanul, precum și două specii de pești nord-americani (păstrăvul curcubeu și fîntînelul) ;

— fauna lipanului și a mrenei vinete se află în rîurile de munte și de dealuri înalte, prima specie fiind întîlnită mai ales în apele Rîului Doamnei;

— fauna scobarului apare în cursul mijlociu al Argeșului și afluenților principali (Vîlsan, Rîul Doamnei) din zona colinară;

— fauna cleanului populează cursurile mijlocii ale rîurilor mari din zona dealurilor, precum și apele de șes din sudul județului, în care lipsește atît scobarul cît și mreana.

REZERVAȚII NATURALE ȘI MONUMENTE ALE NATURII

Pe teritoriul județului Argeș se întîlnesc cîteva dintre cele mai semnificative monumente ale naturii și rezervații naturale din țara noastră.

Între acestea, un loc de frunte îl ocupă Masivul Piatra Craiului. Situat într-un ansamblu geografic deosebit de pitoresc și caracterizat printr-o excepțională originalitate și expresivitate a peisajului, Masivul Piatra Craiului constituie el însuși un impunător monument al naturii.

În cadrul județului se află partea sudică a *rezervației naturale Piatra Craiului Mare*, reprezentată prin pereții monumentali de calcare de pe latura vestică a masivului, care, fiind mai greu accesibili și feriți de pășunatul turmelor de oi, păstrează mai bine decît versantul estic specificul florei și faunei.

În ceea ce privește vegetația, rezervația cuprinde partea superioară a etajului montan superior și etajele subalpin și alpin (E. Pop, N. Sălăgeanu, 1965).

Acest masiv are o deosebită valoare fitogeografică, deoarece adăpostește unul dintre cele mai interesante elemente endemice din Europa, și anume frumoasa garofiță a Pietrei Craiului (*Dianthus callizonus*), decretată monument al naturii. Tot aici mai sînt ocrotite ca monumente ale naturii și alte specii de plante, cum sînt: floarea de colț (*Leontopodium alpinum*),

ghinţura galbenă (*Gentiana lutea*), sîngele voinicului (*Nigritella rubra*), drobuşorul (*Isatis transsilvanica*) etc.

De asemenea, dintre animalele care trăiesc în Piatra Craiului sînt ocrotite : capra neagră (*Rupicapra rupicapra*), aflată într-un efectiv destul de numeros, cocoşul de munte (*Tetrao urogallus*), ambele monumente ale naturii.

La aceasta se adaugă două rezervaţii geologice-paleontologice, şi anume :

Calcarul şi granitul de Albeşti. În jurul localităţii Albeşti, situată la circa 5 km nord-vest de oraşul Cîmpulung, se află o insulă de depozite eocene, cunoscute sub numele de calcarul numulitic de la Albeşti. Acesta se caracterizează prin marea bogăţie de numuliţi (resturi fosile de foraminifere) — de unde şi denumirea de calcar numulitic —, fapt care dovedeşte că această formaţiune geologică s-a sedimentat în condiţii optime de dezvoltare a organismelor calcaroase.

În estul masei de calcar numulitic, pe fundul unei văi, se află o ivire de şisturi cristaline, străbătute de un filon de granit cenuşiu-albicios, cu cristale mari de feldspat, cunoscut în literatura geologică sub numele de granitul de Albeşti.

Deoarece aceste roci, exploatate intens în trecut ca un bun material de construcţie, erau în pericol de a dispare, a fost înfiinţată rezervaţia de la Albeşti, care ilustrează condiţiile de viaţă din marea eocenă în jurul insulelor de cristalin.

Punctul fosilifer de la Suslăneşti. Această rezervaţie, cunoscută astăzi în toată lumea pentru importanţa ei ştiinţifică, cuprinde dealul numit „La Marlauz" din estul satului Suslăneşti, situat pe versantul stîng al văii Argeşelului, la aproximativ 6 km spre sud-est de oraşul Cîmpulung. Aici apar la zi depozite oligocene alcătuite din şisturi bituminoase brune cu eflorescenţe de sulfaţi (disodile) şi depozite silicoase brune (menilite).

În aceste roci a fost descoperită o bogată faună de peşti fosili, foarte bine conservaţi. Din studiul speciilor determinate (în număr de 29), rezultă că apele mării oligocene în care au trăit aceşti peşti au fost sub influenţa unui climat subtropical temperat şi că această faună s-a dezvoltat în ape puţin adînci, corespunzătoare zonei litoral-neritice.

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE OMENEȘTI

Considerații istorico-geografice

Săpăturile arheologice, mult intensificate în ultimele decenii, scot în evidență existența comunităților umane pe teritoriul județului Argeș încă din paleoliticul inferior, în care viața materială și spirituală s-a menținut însă cu intensități diferite. Uneltele de piatră cioplită, așchiile tăioase descoperite în luncile Argeșului (între Pitești și Ionești), Dîmbovnicului, Mozacului și Neajlovului, aparținînd unei faze timpurii procesului de antropogeneză (circa 600 000 — 480 000 î.e.n.), ca și oasele de animale sălbatice (mamut, urs de peșteră, elefant sudic, rinocer), găsite în terasele Argeșului (la Merișani, Pitești) și în peșteri (Colțul Surpat), situează teritoriul studiat într-una din puternicele arii de cultură de prund din țara noastră și din Europa. Continuitatea populării este confirmată de urmele materiale aparținînd culturii Gumelnița din perioada neolitică, puse în evidență în săpăturile de la Teiu (așezare fortificată) și Deagurile, iar perioada de tranziție spre epoca bronzului apare concludentă în descoperirile de la Retevoiești. O importanță deosebită a avut stabilirea pe teritoriul județului Argeș a culturii Ferigele — prin studierea necropolelor tumulare de la Tigveni și Curtea de Argeș — spre a se urmări extensiunea spre est a ariei de populare din Subcarpații Olteniei; cunoașterea activităților umane din această primă epocă a fierului va fi completată în urma săpăturilor ce se vor efectua la necropolele de la Teiu și Beleți-Negrești. A doua epocă a fierului a cunoscut o extensiune mai mare pe valea Dîmboviței — una din principalele axe de legătură a județului —, unde așezarea de la Cetățeni dobîndise, între secolele III î.e.n. și I e.n., un important rol în procesul istoric de dezvoltare a triburilor geto-dacice. Îndeletnicirile stabilite pe teritoriul Argeșului (creșterea animalelor, cultivarea pămîntului, olăritul etc.), prin inventarul arheologic descoperit, au fost intensificate și diversificate.

Apariția producției excedentare a accelerat schimbul de mărfuri dintre provinciile nord și sud-carpatice cu economii complementare, utilizîndu-se pentru acesta drumurile paralele cu văile transcarpatice. Interesele economice și strategice din perioada romană au determinat construirea de castre, ca cel de la Jidava, de lîngă Cîmpulung, care făcea parte din fortificația „limes transalutanus", ridicată pe timpul lui Septimius Sever (193—211 e.n.). Ea constituia un val de pămînt ce venea dinspre sudul județului și trecea pe lîngă actualele localități Urlueni, Fîlfani, Săpata, Pitești, Rucăr; sisteme de apărare au mai fost construite pe teritoriul județului, printre care menționăm „Brazda lui Novac" — val de pămînt ce traversa partea sudică a județului, pe la Humele, Cornățel spre Găești. Descoperirile de tezaure monetare și de podoabe de la Cetățeni și Rociu aduc noi elemente privind nivelul cultural al perioadei daco-romane.

Județul Argeș, continuu populat din timpuri preistorice, își intensifică funcțiile umane și productive în perioada feudală, pe aceste meleaguri scriindu-se cele dintîi file ale istoriei Țării Românești. El constituie leagănul formării statului român, ai cărui germeni au apărut încă din timpul voievodatului lui Seneslau, care, în secolul al XIII-lea, avea în Depresiunea Arefu reședința administrativ-politică. În secolul al XIV-lea, județul Argeș găzduiește scaunul celei dintîi domnii a Țării Românești, reședința primei mitropolii, aici repurtîndu-se prima victorie armată pentru libertate. Orașele Cîmpulung și Curtea de Argeș — primele capitale ale Țării Românești — au antrenat, prin funcțiile lor, multiple legături cu un teritoriu foarte vast și au situat județul Argeș în aria de maximă dezvoltare administrativ-politică și social-economică a țării; nivelul de dezvoltare atins de fostele capitale rivaliza cu cel al orașelor contemporane din Europa. În perioada feudală se construiesc edificii monumentale în aceste două orașe, a căror valoare arhitecturală și picturală constituie și astăzi o mîndrie națională (mănăstirea Curtea de Argeș, biserica Bărăției din Cîmpulung ș.a.). În paralel se dezvoltă și orașul Pitești, menționat documentar din anul 1388, cînd Mircea cel Bătrîn donează mănăstirii Cozia și o moară în hotarul Piteștilor. El devine loc de popas al domnitorilor și loc pentru tîrgurile periodice, ca urmare a avan-

tajelor conferite de poziţia sa geografică la convergenţa drumurilor de legătură.

Factori de ordin economic, social şi politic din perioada următoare secolului al XV-lea (mutarea capitalelor şi a mitropoliei, distrugerile provocate de războaie, dominaţia fanariotă ş.a.) au contribuit la încetinirea ritmului de dezvoltare a judeţului Argeş, care rămîne, secole întregi, loc de odihnă şi de petrecere a domnilor şi a marilor boieri, ca şi loc de tranzit şi de schimb al produselor; deseori însă unii domnitori, care şi-au legat numele de viaţa judeţului, au emis în secolele XVI şi XVII numeroase acte oficiale din oraşele Curtea de Argeş şi Piteşti.

Secolul al XVI-lea marchează apariţia documentară de noi aşezări rurale, proces care se intensifică în secolele următoare. Comerţul cu cereale, lemn, fructe şi mai tîrziu cu produsele manufacturiere se extinde, iar oraşele Cîmpulung, Curtea de Argeş şi Piteşti dobîndesc noi funcţii, de puncte de vamă. Convoaiele „cupeţilor" (negustori) argeşeni devin din ce în ce mai dese, urmînd în general drumurile transcarpatice spre ţinuturile nordice ale ţării, întrucît războaiele ruso-turco-austriece au menţinut în sud o stare socială nesigură habitatelor.

Populaţia rurală, în continuă creştere numerică, s-a dovedit activă în viaţa social-politică a judeţului, documentele secolelor XVI, XVII şi XVIII atestînd numeroase haiducii, proteste, nesupuneri la plata birurilor. Spiritul revoluţionar a culminat în timpul răscoalei lui Tudor Vladimirescu, care a reuşit să unească un număr impresionant de locuitori. La Goleşti a fost Tudor Vladimirescu arestat şi tot aici se întîlneau Nicolae Bălcescu cu fraţii Golescu, conducători ai revoluţiei din 1848. Semnificative sînt şi acţiunile din timpul răscoalei din 1907, cînd multe sate argeşene s-au afiliat ideii de redistribuire a pămîntului. Răscoala, cu intensităţi maxime în zona de cîmpie, extinsă însă şi în cea subcarpatică, a cuprins aşezările Ciomăgeşti, Pădureţi, Călineşti, Ştefăneşti, Slobozia, Izvoarele, Stolnici, Deduleşti, Goleşti, Bascov, Văleni-Podgorie Bogaţi, Albeşti, Oeşti ş.a., unde ţăranii au incendiat conacele şi primăriile.

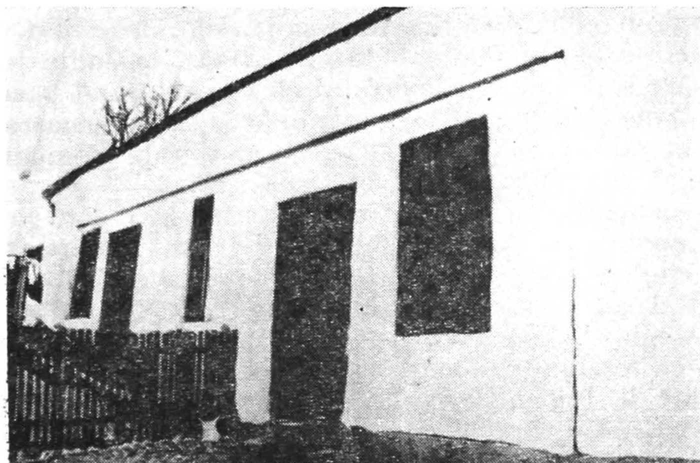

Fig. 24. — Casa din strada Craiovei nr. 100 din Pitești, unde în anul 1935 tovarășul Nicolae Ceaușescu a propus constituirea Blocului Democratic (foto Ion Ancu Urecheanu).

Avîntul mişcării muncitoreşti s-a intensificat la începutul secolului al XX-lea, odată cu apariția și diversificarea activităților economice (tăbăcării, țesătorii, mori etc.) în orașele Pitești, Curtea de Argeş şi Cîmpulung, şi a cuprins un număr din ce în ce mai mare de muncitori. Apar o serie de ziare și reviste locale cu profil progresist, a căror colaboratori au luat poziții față de marile evenimente social-politice ale timpului. La dezvoltarea activității organizațiilor de tineret, după anul 1935, şi mai tîrziu de partid de pe meleagurile Argeşului şi Muscelului s-au evidențiat eforturile depuse de tovarăşul Nicolae Ceauşescu, care, printr-o muncă susţinută, mai ales în rîndul muncitorilor din fabricile Piteştiului, aduce un suflu nou, revoluționar, mişcării muncitoreşti argeşene, propagînd cele mai democratice şi progresiste idei pentru libertate și dreptate socială (fig. 24).

Ultimele două secole marchează mari schimbări în organizarea teritoriului; vechile sate risipite pe versanții dealurilor se aliniază de-a lungul văilor sau a drumurilor intens circulate, formînd aşezări liniare sau polinucleare. Pădurile, elementul dominant al peisajului, se restrîng în fața extin-

derii suprafeţelor arabile, viilor şi pomilor fructiferi. De asemenea cresc suprafeţele cultivate, mai ales în sudul judeţului, ca urmare a libertăţii comerţului cu cereale după pacea de la Adrianopole (1829), ceea ce contribuie la transformarea acestui teritoriu, rămas multe secole cu o densitate demografică şi economică inferioară zonei subcarpatice.

Documentar, topicul *Argeș* — extins la judeţ, rîu, localitate — apare cu ocazia războiului dintre Carol Robert şi Basarab Vodă, cînd regele ungur, într-o diplomă din 1336, arată că vicecancelarul Tatamer venindu-i în ajutor îl ajunge „sub castro Argias". După Vladislav Vlaicu, Argeşul este pomenit adesea ca reşedinţă domnească, iar după Dan I, documentele privitoare la topicul *Argeş* apar mai des atît în limba slavă (*Arghiș*, *Arghîș*, *Arghiși*), cît şi în latină (*Argiesiensi*, *Arges*, *Argies*, *Argyas*, *Argias*, *Ardgesch*); în documentele privind „socotelele Sibiului dintre anii 1494 — 1501" apar grafiile *Argesch*, *Argiesch*, iar în cele ale Braşovului din 1503—1545 *Argisch*, *Argis*, *Artgesch*, *Ardgesz*, *Argess*, *Arges*, *Argescht*. Despre rîul Argeş se aminteşte din 1388, cînd Mircea cel Bătrîn confirmă daniile făcute de boierul Stanciu Balcov „o bucată de ocină pe Argeş, împreună cu nişte vii"; în anii următori apare tot mai des cuvîntul Argeş, în sens de judeţ, loc, rîu, cu ocazia unor danii domneşti, transferuri de terenuri, stabiliri de utilizări agricole ş.a.

Populaţia

Numărul, mișcarea — naturală și migratorie — și densitatea populației. Economia variată — pastorală, forestieră, pomicolă, viticolă — ca şi avantajele de ordin strategic au atras şi au menţinut pe teritoriul judeţului Argeş o populaţie numeroasă în ultimele secole. Evoluţia demografică însă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi prima jumătate a secolului al XX-lea a fost foarte lentă, corespunzătoare ritmului de valorificare a resurselor naturale. Numărul locuitorilor a crescut de la 344 000 în anul 1912 la 394 268 în 1930 şi la 448 964 în 1948, cu o medie anuală de circa 2 500 de persoane.

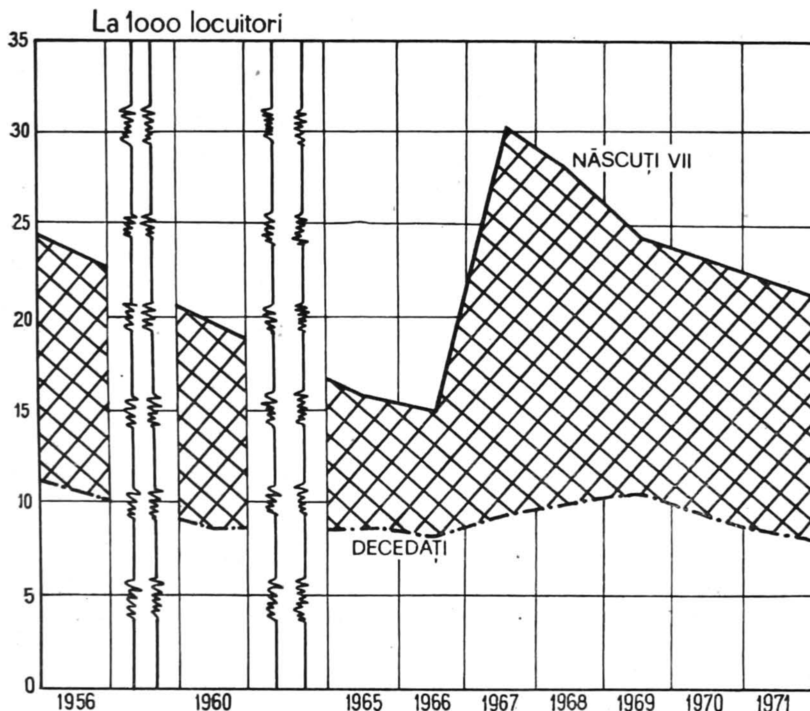

Fig. 25. — Dinamica mișcării naturale a populației.

În ultimii 15 ani, ritmul de creștere a efectivului uman se accelerează, media anuală înregistrînd circa 9 000 de persoane, astfel că județul Argeș, în anul 1972, însuma 585 717 locuitori.

Sporul natural a constituit elementul constant în mărirea numărului de locuitori în ultimul secol, în unele perioade însă efectele acestuia fiind modificate de sporul migrator. Sporul natural a crescut în perioada 1965—1970 de la 7,1 ‰ la 13,3 ‰ (fig. 25). Ca factor modelator al evoluției demografice, sporul migrator s-a manifestat, încă înainte de secolul al XIX-lea, sub forma migrației pastorale. Procesul de imigrare pastorală se diminuează, pînă la dispariție, în secolul al XX-lea, cînd apare un alt fenomen al mișcării demografice — intensificat între cele două războaie mondiale — de emigrare a unei părți din populația județului spre diferite centre ale țării,

la munci agricole (în Bărăgan, Dobrogea), forestiere (Maramureş, Vrancea) şi neagricole (Bucureşti, Sibiu, Braşov). Din această cauză, sporul migrator a fost pînă în anul 1967 negativ, judeţul Argeş constituind unul din teritoriile de dispersare a forţei de muncă din ţară, ca urmare a unei insuficiente dezvoltări a industriei. Apariţia nucleelor industrial-urbane, create în judeţ în ultimii ani ai construcţiei socialismului, a contribuit la menţinerea şi utilizarea locală a excedentului de braţe de muncă, atrăgînd specialişti şi din alte centre ale ţării, astfel că sporul migrator al judeţului Argeş a devenit pozitiv; au imigrat salariaţi în industria petroliferă, chimică, construcţiilor de maşini, ramuri noi în plină dezvoltare. Concentrarea fenomenului industrial în centrele urbane şi polarizarea de către acestea a populaţiei eliberate din muncile agricole au dus la menţinerea sporului migrator pozitiv, în oraşe, în mod constant în ultimele două decenii.

Marile densităţi de populaţie se concentrau la începutul secolului nostru în jurul oraşelor Piteşti, Curtea de Argeş şi Cîmpulung şi în zona exploatărilor carbonifere Berevoeşti—Schitu Goleşti (fig. 26). Faţă de anul 1912, în 1930 densitatea medie a populaţiei a crescut cu circa 5 %, pondere mai mare înregistrîndu-se în zona subcarpatică şi depresionară. În anul 1972, densitatea populaţiei atinsese 86,1 loc/km², principalele arii cu densităţi peste media judeţului conturîndu-se în depresiunile submontane de la poalele Masivului Făgăraş (Albeştii de Argeş, Corbi, Domneşti), pe văile transversale Argeş (Corbeni, Curtea de Argeş, Băiculeşti, Merişani), Rîul Doamnei (Pietroşani), Rîul Tîrgului (Stîlpeni, Schitu Goleşti), ca şi în jurul municipiului Piteşti (Colibaşi, Albota, Bradu). Densităţi mai reduse se înregistrează în piemonturile Cotmeana şi Cîndeşti, ca urmare a fragmentării accentuate a reliefului, a suprafeţelor mari împădurite ş.a., ca şi în comunele situate sub munte, ale căror teritorii urcă spre crestele înalte (Arefu, Sălătrucu, Nucşoara, Rucăr) (fig. 27).

Structura populaţiei sub diferitele ei forme, oferă imagini ale vieţii economice şi social-culturale din judeţul Argeş, ea fiind substanţial modificată în ultimii ani, ca urmare a pro-

Cartogr. Simona Cantacuzino

Fig. 26. — Densitatea populaţiei la recensămîntul din anul 1912.

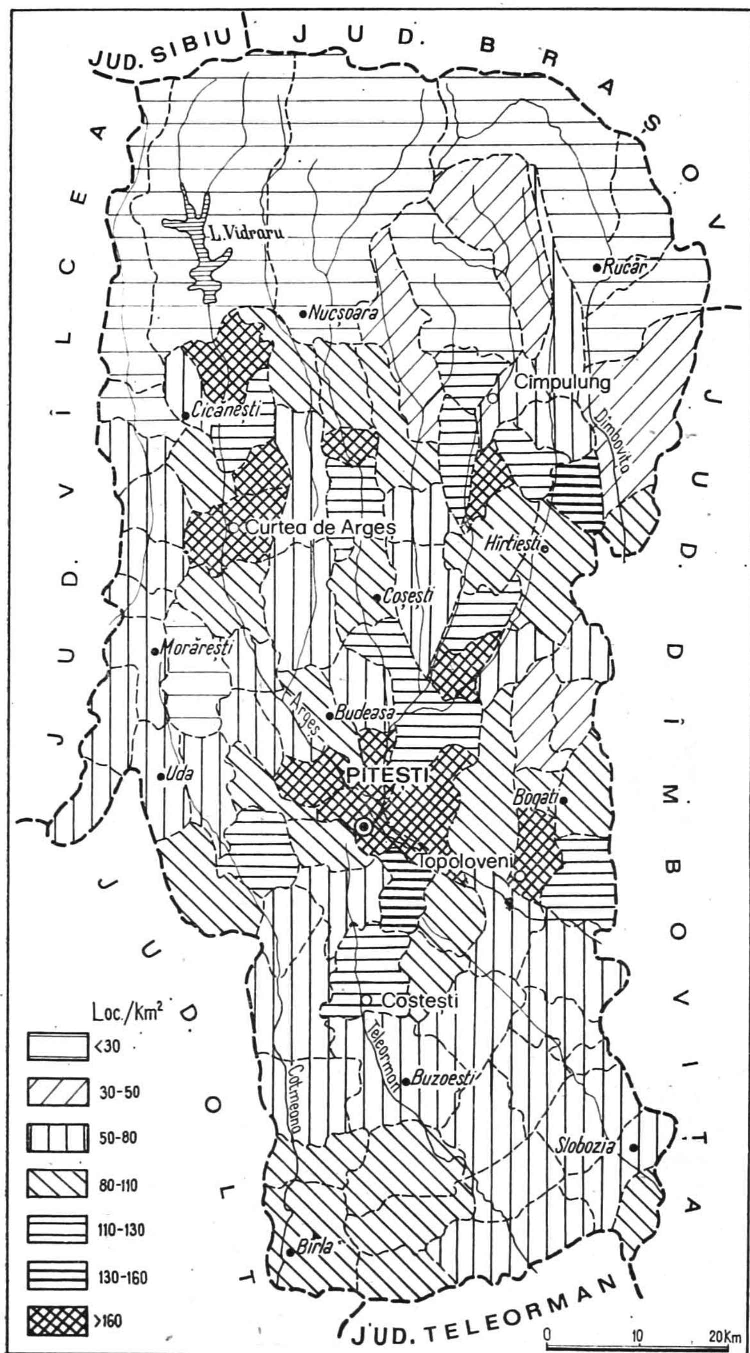

Fig. 27. — Densitatea populației în anul 1972.

fundelor mutaţii produse în balanţa producţiei globale, în raportul dintre activităţile agricole şi industriale.

Structura populaţiei pe sexe este dominată de sexul feminin (296 956 de persoane, adică 51,3 % din numărul total la I. VII. 1971); ponderea numărului de femei atingea valori mai reduse în mediul urban tradiţional, unde activităţile industriale, de transporturi şi construcţii solicită cu deosebire forţă de muncă masculină (Cîmpulung 48,1 %, Piteşti 49,5 %, Curtea de Argeş 49,4 %). În oraşele noi însă, unde industria este în curs de dezvoltare, populaţia de sex masculin scade în favoarea celei feminine (Costeşti 50,5 % şi Topoloveni 54,6 %). Cele mai ridicate valori ale populaţiei de sex feminin se întîlnesc în mediul rural (51,8 %), ca urmare a emigrării populaţiei masculine spre diferite centre din ţară, ceea ce a făcut ca ponderea acesteia să crească în unele sate, chiar la 75 %, sesizîndu-se astfel o sensibilă feminizare a forţei de muncă. Valori medii ridicate de populaţie de sex feminin înregistrează comunele din Piemontul Cotmeana (Cocu, Ciofrîngeni, Cuca, Cotmeana), din sudul cerealier (Căldăraru, Hîrseşti) şi din zonele de influenţă ale oraşelor Piteşti (Bascov, Băbana) şi Cîmpulung (Valea Mare-Pravăţ). Numărul femeilor din mediul rural scade numai în aşezările cu activităţi forestiere (Nucşoara, Sălătrucu) şi miniere (Berevoeşti).

Structura populaţiei pe grupe de vîrstă, în raport cu populaţia pe sexe, scoate în evidenţă două aspecte : unul legat de predominarea populaţiei adulte şi bătrîne în mediul rural, ceea ce a dus la o îmbătrînire a forţei de muncă locale, ca urmare a emigrării populaţiei tinere spre muncile neagricole şi altul legat de raportul dintre populaţia pe sexe în cadrul diferitelor grupe de vîrstă. Astfel, se constată că la grupele de vîrstă tinere (pînă la 29 de ani şi între 35 şi 39 de ani) populaţia de sex masculin domină structura populaţiei ; după grupa de vîrstă de 40 de ani creşte ponderea populaţiei de sex feminin, care ajunge să deţină aproape două treimi la grupa de vîrstă de 85 de ani şi peste 85 de ani.

Structura populaţiei ocupate şi numărul mediu al angajaţilor, privite în dinamica lor pe ramuri de activitate, oferă indicatori care privesc mutaţiile produse în economia judeţului.

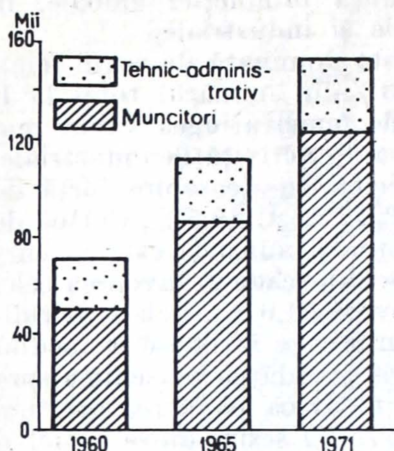

Fig. 28. — Dinamica numărului de angajați.

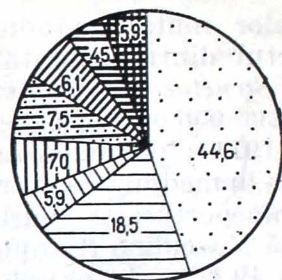

Fig. 29. — Structura angajaților pe ramuri ale economiei naționale (1971).

Secolul al XX-lea a marcat începutul schimbărilor în structura populației ocupate, ca urmare a diviziunii muncii. Apariția de noi unități cu profil industrial, dezvoltarea transporturilor și a altor activități de servicii au antrenat modificări substanțiale în dinamica și structura populației. Numărul angajaților s-a mărit, dublîndu-se în perioada 1960–1971 (fig. 28), în cadrul cărora efectivul celor ocupați în industrie aproape s-a triplat, iar cel din construcții a crescut de peste 4 ori; s-a mărit, de asemenea, ponderea angajaților din activități comerciale, de transporturi, ocrotirea sănătății ș.a. în detrimentul celor ocupați în agricultură, proces ce se continuă și în prezent; astfel, numărul populației îndeletnicite cu activități agricole a scăzut numai în ultimii 5 ani de la 60,3 % la 48,8 %, în timp ce populația ocupată în industrie a crescut de la 16,9 % la 23,3 %, curba dinamică a acesteia fiind și în perspectivă ascendentă.

Din analiza numărului de angajați reiese faptul că prin cei 157 700 de angajați, în anul 1971, județul Argeș deținea 2,9 % din efectivul total al țării; aceștia erau concentrați cu deosebire în activități industriale și în construcții, unde lucrau aproape două treimi din numărul total (tabelul nr. 1 și fig. 29).

Tabelul nr. 1

Structura angajaților pe ramuri de activitate

Ramurile economice	Ponderea angajaților în județ (%)		Ponderea față de total țară (%)	
	1960	1971	1960	1971
TOTAL	100,0	100,0	2,2	2,9
Industrie	40,4	44,6	2,3	3,2
Construcții	9,8	18,5	1,9	4,0
Agricultură	8,0	4,9	1,8	1,8
Silvicultură	1,9	1,0	4,7	4,6
Transporturi	6,9	6,9	2,4	2,7
Telecomunicații	1,3	0,1	2,5	2,6
Circulația mărfurilor	11,0	7,5	2,5	2,5
Învățămînt, cultură și artă	7,8	6,1	2,4	2,6
Ocrotirea sănătății	4,1	3,6	2,0	2,5
Administrație	3,9	0,9	2,6	2,1
Alte ramuri	4,9	5,9	2,1	1,9

În ultimii ani se constată creșterea numărului de angajați raportată la 1 000 de locuitori, cifră (261) care depășește media pe țară (252 de angajați la 1 000 de locuitori), ceea ce reflectă ritmul rapid de dezvoltare a județului Argeș. Sporuri sensibile a înregistrat numărul angajaților din industrie raportat la 1 000 de locuitori, care în perioada 1960—1970 a ajuns de la 57 la 111 (față de 68 și, respectiv, 102 la nivelul țării), iar a celor din construcții de la 14 la 50 (față de 20 și, respectiv, 31 la nivelul țării).

Legat de apariția numeroaselor ramuri și subramuri industriale (construcții de mașini, chimie, exploatarea și prelucrarea lemnului, petrolului ș.a.) s-a produs o diversificare a structurii profesionale a populației, vechii agricultori urmînd școli de specialitate, înființate în județ, au devenit chimiști, petroliști, mecanici etc. Cele mai mari aglomerări de angajați se găsesc în mediul urban, orașul Pitești concentrînd 43,0% din numărul total al acestora, urmat de orașele Cîmpulung (9,5%), Curtea de Argeș (7,1%), Topoloveni (1,5%) și Costești (1,3%). Orașul Pitești, ca principal centru industrial-urban al județului Argeș, polarizează angajați de pe un teritoriu ce depășește frecvent izocrona de 30′, atingînd chiar 60’, aria de recrutare cuprinzînd

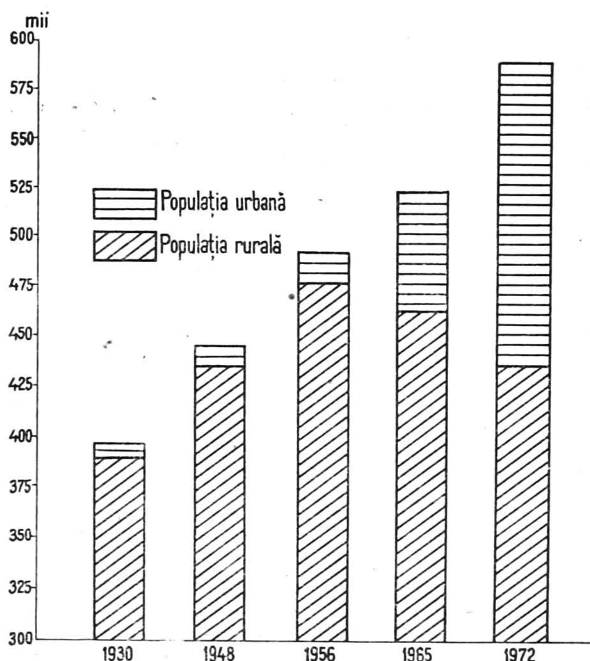

Fig. 30. — Dinamica populaţiei judeţului Argeş.

majoritatea aşezărilor rurale din Cîmpia piemontană a Piteştiului.

Structura populaţiei pe medii — urban şi rural — ,împreună cu tendinţele de evoluţie din ultimii 40 de ani, evidenţiază procesul de modificare a structurii economiei. Intensificarea activităţilor neagricole în oraşe a atras, pe lîngă alte efecte sociale, şi concentrarea populaţiei, astfel că ponderea locuitorilor din mediul urban a crescut de la 10,2% în anul 1930 la 32,3% în 1972. Ritmul de creştere a numărului de locuitori din mediul urban a fost diferit în decursul timpului, înregistrînd în 26 de ani (1930—1956) doar 6,7%, ca urmare a nivelului scăzut al îndeletnicirilor industriale din oraşele perioadei antebelice, faţă de 14,5% în ultimii 15 ani, cînd dezvoltarea vertiginoasă a economiei a transformat oraşele argeşene în organisme complexe. Cu toate acestea, mediul rural concentrează încă mai mult de jumătate din populaţia totală a judeţului Argeş (67,8%) (fig. 30).

Aşezările omeneşti

Aşezările urbane. În anul 1972, populaţia urbană a judeţului Argeş număra 147 078 de persoane şi era grupată în cinci oraşe : Curtea de Argeş şi Cîmpulung, situate în nordul judeţului, Piteşti şi Topoloveni în zona centrală şi Costeşti în sud. Unele sînt aşezări urbane vechi, evoluate din tîrguri (Piteşti) sau din centre cu funcţii administrativ-politice (Curtea de Argeş şi Cîmpulung), iar altele sînt oraşe noi, create în ultimii ani, ca urmare a dezvoltării lor economice (Topoloveni şi Costeşti).

Oraşul Piteşti, reşedinţa judeţului, este situat în zona de contact a Piemontului Getic cu cîmpia înaltă care-i poartă numele, pe terasele asimetrice de pe dreapta rîului Argeş. Intravilanul oraşului, care ocupă o suprafaţă de 3 891 ha, concentra în anul 1972 o populaţie de 84 081 de locuitori, la care se adăugau şi cei 37 044 de locuitori din cele cinci comune suburbane (Bascov, Bradu, Colibaşi, Mărăcineni şi Ştefăneşti), cu o suprafaţă de circa 21 000 ha. La apariţia şi dezvoltarea lui o contribuţie deosebită a avut-o poziţia geografică — la sudul ariei de confluenţă a unor importante rîuri cu lunci fertile, utilizate variat, şi la convergenţa unor vechi căi comerciale transcarpatice care uneau Transilvania de oraşele porturi dunărene, aici făcîndu-se popasuri şi tîrguri pentru schimbul produselor realizate într-un hinterland vast. Faţă de dovezile arheologice (silexuri, monezi dacice, urme de fortificaţii romane), care atestă existenţa aşezării din paleoliticul inferior, cele documentare îl consemnează numai din 20 mai 1388, cu ocazia înzestrării mănăstirii Cozia ,,cu o moară situată în hotarul Piteştilor'', ceea ce dovedeşte că acest centru intrase în faza de tîrg. El funcţionează secole întregi ca loc activ de schimb şi punct de vamă pentru unele produse. Numeroase documente atestă că începînd de prin veacul al XVI-lea oraşul Piteşti dobîndeşte o importanţă deosebită, în special de cînd Neagoe Vodă, şi după el alţi domnitori, punînd în valoare poziţia geografică şi strategică, îl transformă într-un loc de popas domnesc, unde veneau curtenii şi domnitorii atraşi de vinurile locale renumite şi de unde s-au emis numeroase acte oficiale. Îndeletnicirile economice — meşteşugurile, comerţul, pomicul-

tura, viticultura — ca şi necesităţile de ordin administrativ au dus la dezvoltarea culturii şi la apariţia de şcoli, ca cea de la Curtea Domnească sau de la Conacul Goleştilor. Au fost puternic organizate meşteşugurile, care se grupau teritorial în vatra oraşului, tăbăcăriile în apropierea Tîrgului din Vale, cojocăriile pe Calea Craiovei, boiangeriile şi băcăniile pe Uliţa Mare din centrul urbei.

Ascensiunea industrială a oraşului a început în anii construcţiei socialismului şi a înregistrat un ritm spectaculos de dezvoltare. Aceasta a dus la transformarea lui într-un timp istoriceşte scurt, de numai două decenii, dintr-un tîrg cu funcţii comercial-meşteşugăreşti într-un organism complex, industrial-urban. Modificări profunde s-au produs în toate laturile vieţii materiale şi spirituale, oraşul extinzîndu-şi sfera de influenţă asupra unui vast teritoriu din jur. Ca urmare, numărul locuitorilor a crescut continuu, de la 19 722 în 1912 la 84 081 în 1972, mai ales pe baza sporului migrator.

Investiţiile alocate dezvoltării oraşului depăşesc jumătate din volumul total al judeţului şi au fost folosite în proporţie de 81,9% la extinderea activităţilor industriale. Acestea au permis construirea a 14 întreprinderi mari de interes republican şi modernizarea altor unităţi, astfel că municipiul Piteşti a ajuns, în anul 1970, să concentreze 51,0% din valoarea producţiei globale industriale a judeţului şi 43,0% din numărul de angajaţi. În cadrul industriei, care a devenit în prezent funcţia economică principală a municipiului, o atenţie deosebită s-a acordat ramurilor de bază, primul loc ocupînd, după mărimea valorii producţiei globale, industria chimică (28,7%). Ea prelucrează resursele naturale de gaze, ţiţei, lemn în combinate chimice şi petrochimice moderne, situate cu deosebire în zona industrială Bradu. Industria constructoare de maşini s-a dezvoltat vertiginos şi produce o gamă largă de produse, competitive pe plan mondial, printre care se remarcă autoturismele, podurile metalice, motoarele electrice etc. Cu o pondere însemnată se înscriu, în producţia globală, industria textilă, mai ales după construirea fabricii de stofă „Argeşana" şi a filaturii de bumbac, şi industria alimentară, mult extinsă şi diversificată

Fig. 31. — Privire de ansamblu asupra cartierului Craiovei din orașul Pitești (foto Comb. polig. „Casa Scînteii").

în ultimul deceniu, care produce în noile fabrici moderne bere, produse lactate, preparate din carne ș.a.

Prin poziția sa în zona de convergență a numeroase căi de comunicație, rutiere și feroviare, orașul Pitești deține o funcție importantă de nod de transporturi, iar prin rolul său de centru de reședință de județ exercită și funcții administrativ-culturale. La acestea se adaugă apropierea de axa turistică a rîului Argeș, ca și aspectul pitoresc, etajat, al intravilanului, impus de morfologia terenului, împreună cu parcul Trivale, cartierele rezidențiale noi, construcțiile cu arhitectură monumentală (Palatul administrativ, Casa de cultură, Biserica Domnească Sf. Gheorghe etc.), grădina zoologică ș.a., ceea ce conferă orașului și o binemeritată funcție turistică (fig. 31).

Orașul Cîmpulung, al doilea după numărul locuitorilor (26 888 de locuitori în 1972, fără comuna suburbană Valea Mare-Pravăț cu 3 812 locuitori), și-a extins vatra pe terasele inferioare ale văii Rîul Tîrgului și pe una din cele mai vechi și mai importante artere comerciale de legătură cu Transilvania. Aici, la margine de Țară Românească, el a îndeplinit în trecut funcții comerciale (punct de vamă) și politico-administrative

(reşedinţă domnească). Situat în depresiunea cu acelaşi nume şi străjuit de culmi muntoase spre nord (Iezer, Păpuşa, Mateiaş), est şi sud-est (dealurile Măţău şi Flămînda), oraşul beneficiază de un topoclimat de adăpost, fără curenţi atmosferici, avînd din această cauză un caracter climateric.

Oraş istoric, cu o vechime mai mare decît inscripţia găsită pe lespedea mormîntului comitelui Laurenţius de Longocampo (decedat în anul 1300) şi care se află în biserica Bărăţia, Cîmpulungul este prima aşezare din ţară care posedă privilegiul de oraş liber. Aici a fost stabilită, în anul 1330, reşedinţa Ţării Româneşti, ca urmare a victoriei repurtate la Posada de Basarab I împotriva regelui ungar Carol Robert de Anjou, devenind astfel prima capitală a statului feudal independent. Timp de patru decenii, Cîmpulungul a manifestat o intensă viaţă politică, administrativă, comercială şi culturală. Matei Basarab înfiinţează aici una dintre primele tipografii ale Ţării Româneşti, din Cîmpulung emiţîndu-se primul document în limba română adresat, în 1521, de către Neacşu Lupa, neguştorilor braşoveni.

În decursul secolelor, unele evenimente sociale au contribuit la încetinirea evoluţiei oraşului (distrugerile războiului din 1737, epidemia de ciumă din 1795 ş.a.), iar altele au fost de natură să favorizeze dezvoltarea lui (construirea în anul 1887 a căii ferate, apariţia activităţilor neagricole — cărămidării, gatere, cuptoare de var etc.) Meşteşugurile, care s-au dezvoltat în secolul al XX-lea, erau dispersate în vatra oraşului şi atestate de toponimele locale (Olari, Tabaci, Şubeşti). Ca urmare, numărul populaţiei oraşului Cîmpulung creşte lent, de la 3 950 de locuitori în 1835 la 26 888 în 1972, mai ales pe seama sporului natural, media anuală fiind în ultimul deceniu de 270 de persoane.

În anii construcţiei socialiste s-a dezvoltat funcţia industrială a oraşului, care în 1970 dădea 10,1% din producţia globală a judeţului. Mai mult de o treime din aceasta se obţinea în industria construcţiilor de maşini, care produce autoturisme de teren—a căror tipuri noi (ARO 260 şi ARO 261 etc.) sînt deosebit de apreciate pe piaţa mondială —,motoare cu combustie internă ş.a. În vederea valorificării rezervelor de calcar din

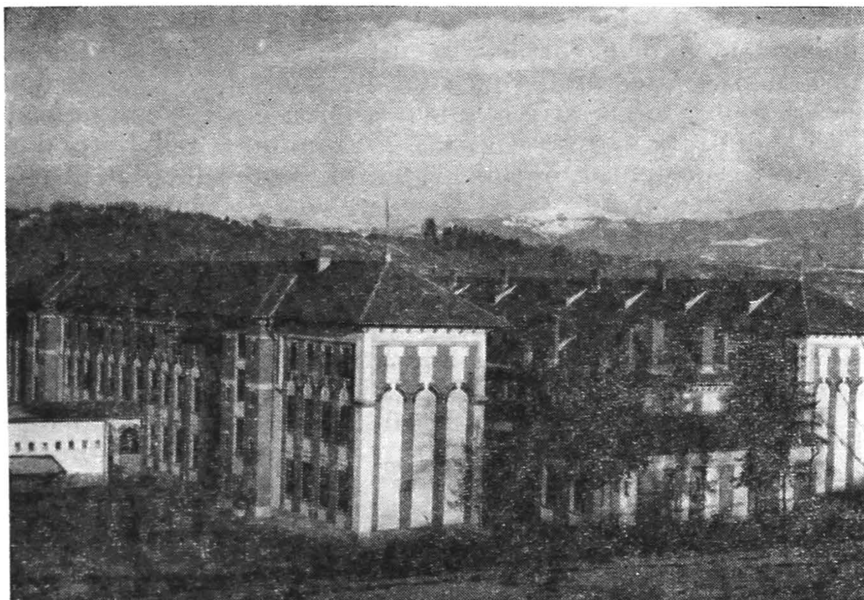

Fig. 32. — Școala pedagogică din orașul Cîmpulung (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

apropierea orașului și a abilității forței de muncă locală se construiește la Valea Mare-Pravăț un modern combinat de materiale de construcții. O dezvoltare apreciabilă au industria de exploatare și prelucrare a lemnului și industria alimentară. În paralel se dezvoltă și viața social-culturală (fig. 32).

Orașul Curtea de Argeș (19 430 de locuitori în 1972) a apărut documentar într-o diplomă din anul 1336, în care se menționa existența cetății Argeșului încă din anul 1330; el a îndeplinit decenii întregi rol strategic, loc de domnie și de odihnă domnească, ca și centru de cult, care se adaugă la tradiționala sa funcție de tîrg, conferită de însăși poziția geografică pe unul din vechile drumuri comerciale ce venea dinspre Olt spre Sălătrucu — Șuici. Secolul al XIV-lea îl consacră ca important oraș domnesc, unde, judecînd după lucrările de artă rămase și după podoabele vestimentare ale domnitorilor înmor-

mîntaţi aici, se ducea o intensă viaţă materială şi spirituală, similară cu cea de la curţile domneşti contemporane din Europa. Ansamblul arhitectural şi pictural de la biserica şi curtea domnească se impune printre cele mai valoroase opere ale perioadei feudale din ţara noastră (fig. 33). Prin mutarea reşedinţei domneşti şi a mitropoliei, oraşul pierde din renumele avut în secolul al XIV-lea. Totuşi el se dezvoltă lent, ca centru comercial şi meşteşugăresc, în care o mare parte de populaţie se ocupă cu activităţi agricole. În ultimele decenii se adaugă o nouă funcţie, cea industrială, prin construirea fabricii de confecţii (51,7 % din valoarea producţiei globale a oraşului), a celor două unităţi de prelucrare a lemnului (26,3 %) şi a celei pentru producerea materialelor de construcţii.

Ca urmare a politicii partidului de repartiţie judicioasă a amplasamentelor industriale şi de dezvoltare echilibrată a tuturor teritoriilor ţării, oraşul Curtea de Argeş are perspective de a deveni un important centru industrial al ţării, prin darea în funcţiune a cîtorva unităţi industriale, începute a se construi din anul 1972, cum sînt : fabrica de piese auto, fabrica Electro-Argeş, fabrica de porţelan, fabrica de mobilă şi o fabrică de plăci aglomerate din lemn.

Oraşul Topoloveni figurează printre centrele urbane ale judeţului de dată recentă (1968). El este situat la contactul luncii Argeşului cu Piemontul Cîndeşti, pe valea Cîrcinovului, unde este citat documentar încă din anul 1467. Importanţa activităţilor agricole din zona înconjurătoare determină menţionarea lui în numeroase acte, emise cu ocazia împărţirii sau extinderii suprafeţelor viticole. Populaţia majoritară se ocupă cu pomicultura şi viticultura, producţia de fructe constituind baza de materie primă pentru fabrica de conserve din localitate. În ultimii ani au fost descoperite pe raza oraşului şi în zona înconjurătoare (Bogaţi, Cobia, Leordeni) importante zăcăminte de petrol, care au atras o parte din forţa de muncă locală. De asemenea, s-a dezvoltat activitatea de artizanat (covoare, ţesături populare), care diversifică structura ocupaţiilor.

Oraşul Costeşti este situat la un important nod de comunicaţii din sudul judeţului Argeş, în lunca Teleormanului. Această aşezare urbană nouă (1968) concentrează 10 262 de

Fig. 33. – Mănăstirea Curtea de Argeș (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

locuitori (1972) şi este principalul centru al zonei cerealiere, al cărei profil agricol şi aspect rural constituie trăsăturile caracteristice ale oraşului. Activităţile industriale sînt în curs de dezvoltare, deocamdată predominînd întreprinderile de interes local, care produc, în cea mai mare măsură, mărfuri alimentare necesare populaţiei locale (67,2%). Dezvoltarea oraşului şi extinderea activităţilor sînt legate de intensificarea lucrărilor de hidroamelioraţie, în vederea asigurării cantitative şi calitative a apei potabile şi industriale.

Aşezările rurale. În anul 1972, judeţul Argeş concentra în mediul rural 438-639 de persoane (40 856 în comune suburbane), care erau grupate, prin cele 578 de sate, în 94 de comune (din care 6 sînt comune suburbane). Satul reprezintă forma dominantă de organizare a spaţiului rezidenţial şi constituie cea mai veche arie de populare şi cel mai activ şi dinamizator factor în utilizarea şi transformarea peisajului argeşan. Marile preferinţe de localizare a aşezărilor rurale au urmat teritoriile cu avantaje economice şi strategice maxime, situate în zonele de contact — munte-deal — , cu economii complementare, sau pe văile transversale, unde lunca umedă şi fertilă, înconjurată de păduri, oferă apă, hrană şi adăpost. Aceste zone cu topoclimat de adăpost, în care curenţii atmosferici sînt diminuaţi de masivitatea şi orientarea Munţilor Făgăraş, dispun de posibilităţi lesnicioase de comunicaţie. După gradul de concentrare a satelor, în judeţul Argeş se conturează două arii : una care delimitează culoarul depresionar subcarpatic Rucăr—Cîmpulung—Arefu, cu utilizări agricole multiple, şi alta situată pe axele hidrografice transversale (Argeş, Rîul Doamnei, Bratia, Rîul Tîrgului ş.a.), ale căror lunci şi terase sînt astfel umanizate, încît, în unele zone, casele se înşiră unele după altele fără a se putea stabili demarcaţia administrativă dintre aşezări (pe Argeş : Schiau şi Dobrogostea, Merişani şi Borleşti, Anghineşti şi Valea lui Enache ; pe Rîul Doamnei : Priseaca şi Jupîneşti, Purcăreni şi Valea Nandrii ş.a.). Densitate ridicată de sate se înregistrează şi pe interfluviile Piemontului Cotmeana, unde podurile aproape netede găzduiesc în lungul drumurilor numeroase sate mici (fig. 34). În ultimii ani asistăm la o regru-

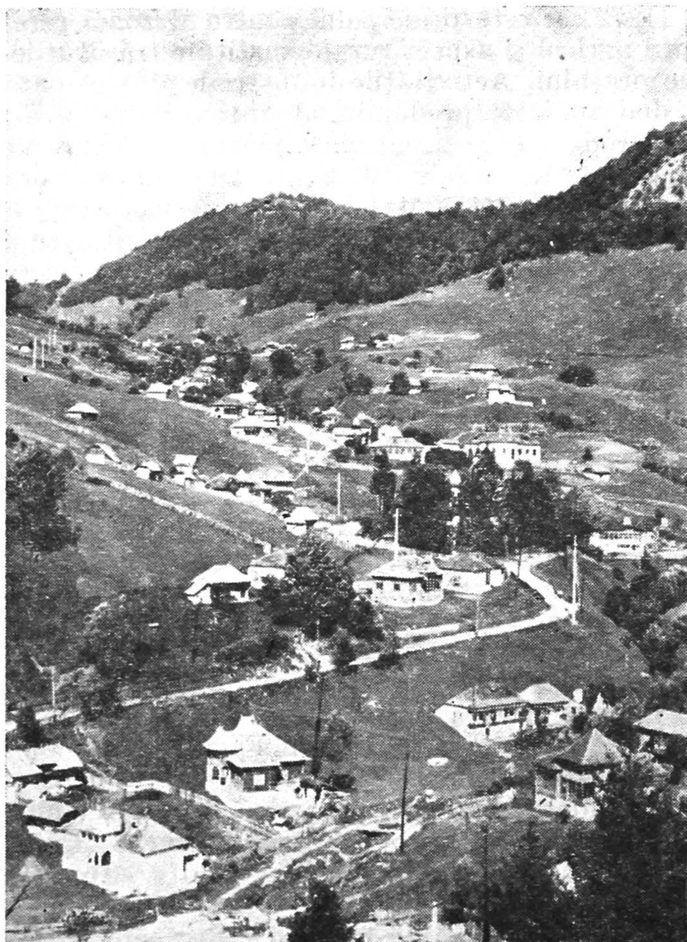

Fig. 34. — Vedere asupra satului de tip răsfirat Dîmbovicioara (foto V. S e n c u).

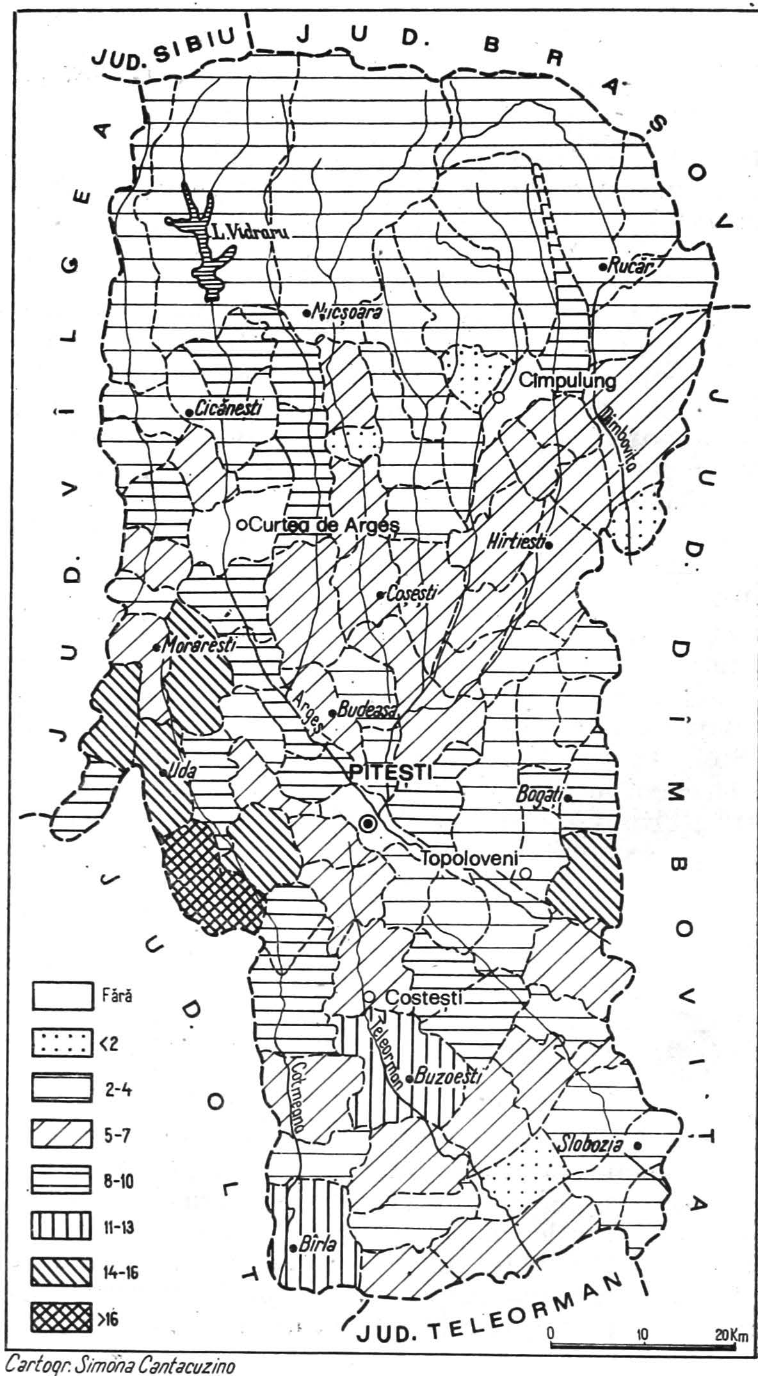
pare a așezărilor rurale în lungul axelor de intensă circulație rutieră sau feroviară (Hîrsești, Stolnici), care oferă posibilitatea unor comunicații rapide spre centrele de polarizare a resurselor umane.

În ceea ce privește mărimea satelor după numărul de locuitori, limitele oscilează între 5 239 de persoane (Rucăr) și 27 de persoane (Bolovănești). Aproape jumătate din efectivul habitatelor (272) sînt mici, avînd sub 500 de locuitori, și sînt concentrate în piemonturile Cîndești și Cotmeana, unde densitatea așezărilor rurale atinge valori ridicate (peste 15 așezări pe 100 km^2). Satele cu o populație mijlocie (între 501 și 1 500 de locuitori) dețin aproximativ 40% din numărul total (243) și sînt răspîndite pe teritoriul întregului județ. Spre deosebire de acestea, satele mari, cu peste 1 500 de locuitori (63), sînt grupate în depresiunea subcarpatică din nord, zonă de veche populare (Voinești, Corbi, Slatina, Arefu), unde sînt situate și satele cu suprafețe mari (Arefu, Nucșoara, cu peste 40 000 ha fiecare), ca și în Cîmpia piemontană a Piteștiului (Recea, Strîmbeni, Miroși, Izvoru etc.).

Din analiza grupării comunelor după numărul populației se constată că aproape trei pătrimi sînt de mărime mijlocie (64 din 94), avînd între 3 000 și 6 000 de locuitori. Comunele mari, cu peste 9 000 de locuitori sînt în număr de trei (Călinești, Ștefănești și Corbeni), iar cele mici, cu mai puțin de 2 000 de locuitori, sînt patru (Botești, Poienarii de Argeș, Dobrești și Dîmbovicioara). Tendința generală este aceea de concentrare a populației în așezări rurale mari, în care se pot introduce elemente de civilizație. Aceasta a dus la mărirea numărului de comune cu peste 9 000 de locuitori, de la 1 la 3, și la scăderea celor cu mai puțin de 3 000 de locuitori, de la 22 la 12, în perioada 1956—1970 (fig. 35).

Creșterea puterii economice a satelor și diversificarea activităților agricole și neagricole au dus la conturarea de noi funcții economice în mediul rural. Determinate de structura utilizării terenului, de valoarea producției pe ramuri de activitate, de sursele de venituri etc., se diferențiază următoarele tipuri funcționale: așezări rurale cu funcții predominant agricole și așezări rurale cu funcții mixte — agricole și neagricole.

Așezările rurale cu funcții predominant agricole constituie elementul dominant al peisajului și forma tradițională de exploatare agricolă, prezentînd în profil teritorial o mare diversitate de specializări. În partea de nord predomină satele

Cartogr. Simona Cantacuzino

Fig. 35. — Numărul satelor pe comune (1972).

Fig. 36. — Vedere generală asupra satului turistic Rucăr (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

de creștere a animalelor pe baza pășunilor de munte, activitate care se împletește cu muncile forestiere (Lerești, Aninoasa, Nucșoara). Spre sud însă, pe un relief fragmentat și cu o deasă rețea hidrografică, apare o utilizare mai variată a terenului, în care factorii de analiză conduc la caracterizarea așezărilor ca sate cu funcții pomicole și de creștere a animalelor în partea central-nordică a județului (Domnești, Corbeni, Valea Danului ș.a.) și viticole spre est (Valea Mare-Podgoria, Ștefănești etc.). În cîmpia piemontană din sud, satele au funcția dominant cerealieră și de creștere a animalelor, în care cultura grîului și a porumbului se îmbină cu plantele textile și cu creșterea bovinelor și porcinelor.

Așezările rurale cu activități mixte sînt în număr mai redus, fiind dispersate în teritoriu, sub formă de enclave, între satele cu funcții pomicole și de creștere a animalelor și cerealieră. Ele sînt de dată mai recentă, fiind legate de apariția exploatărilor de lignit (Poienari, Jugur, Berevoești ș.a.), de țiței (Poiana Lacului, Moșoaia, Bîrla, Bogați ș.a.), de unitățile de prelucrare a lemnului (Stîlpeni), a fructelor (Băiculești), a lînii (Cetățeni) ș.a. Menționăm noua funcție de așezări dormitor a unor sate din care se deplasează, spre diferite munci neagricole, jumătate din numărul populației active (Băbana, Colibași, Merișani) sau cele care găzduiesc muncitorii întreprinderilor industriale situate în așezările respective (Bradu, Albota) sau în zona apropiată. Așezarea pitorească a conferit unor localități o binemeritată funcție turistică (fig. 36).

Nivelul material și cultural

Creșterea continuă a bunăstării materiale și a nivelului cultural al populației constituie o preocupare de seamă cu atît mai mult cu cît județul Argeș în trecut se caracteriza printr-un nivel scăzut material și cultural. Bunăstarea populației a crescut paralel cu dezvoltarea generală a economiei și cu mărirea producției industriale, care au dus la crearea de noi locuri de muncă (numărul angajaților a crescut în perioada 1960—1971 de la

71 530 la 157 700) şi la îmbunătăţirea puterii de cumpărare. De asemenea, s-au produs modificări substanţiale în ceea ce priveşte condiţiile de locuit, asistenţa sanitară şi prestările de servicii (fig. 37). În vederea aprovizionării populaţiei în condiţii cît mai bune s-a mărit numărul unităţilor comerciale de toate tipurile, de la 1 418 la 1 964 (perioada 1960—1971), fapt care a determinat şi creşterea volumului de vînzări la produse textile, încălţăminte, metalo-chimice şi obiecte electrice de uz casnic.

O altă preocupare o constituie dezvoltarea învăţămîntului culturii şi artei (pentru care s-au alocat 3,5% din volumul investiţiilor din judeţ) (fig. 38). Numărul şcolilor de cultură generală, în anul şcolar 1970/1971, a fost de 522, totalizînd 2 270 săli de clasă şi 93 966 elevi ; în paralel, fiinţează 13 şcoli profesionale, 6 şcoli tehnice, 6 cu profil economic. Oraşul Piteşti — principalul centru cultural al judeţului — deţine 16 licee de cultură generală şi şcoli generale, 7 şcoli profesionale, 3 licee de specialitate, o şcoală de artă, un institut universitar pedagogic cu patru facultăţi (matematică, filologie, ştiinţele naturii şi educaţie fizică). La sfîrşitul anului 1969 a luat fiinţă, în oraşul Piteşti, un institut de subingineri, specializat în construcţii de maşini, iar în a doua parte a anului 1972 s-au mai înfiinţat două institute de subingineri, care creează cadre pentru industria chimică şi a lemnului. S-a dublat numărul de cinematografe (de la 93 la 178 în perioada 1960—1971), judeţul Argeş dispunînd şi de 4 teatre, 8 muzee, 319 biblioteci generale şi 88 pentru documentare tehnică, instituţii muzicale etc. Însemnate fonduri au fost alocate pentru îmbunătăţirea condiţiilor de locuit, apartamentele construite numai în ultimii 15 ani totalizînd un număr de 16 539. S-a extins lungimea străzilor modernizate, reţeaua de canalizare, au apărut noi cartiere (în Piteşti : Ceair, Craiovei, Papuceşti). Atenţie deosebită s-a acordat şi activităţii sanitare ; în judeţ funcţionează 21 de spitale şi 115 circumscripţii medicale, iar numărul paturilor de spitalizare a crescut de la 3 195 la 4 180, în paralel cu cel al cadrelor de specialitate, de la 463 la 670, în perioada 1960—1970.

În mod deosebit se remarcă îmbunătăţirea nivelului material şi cultural al populaţiei din mediul rural, prin diversifi-

Fig. 37. — Case noi în comuna Lerești (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

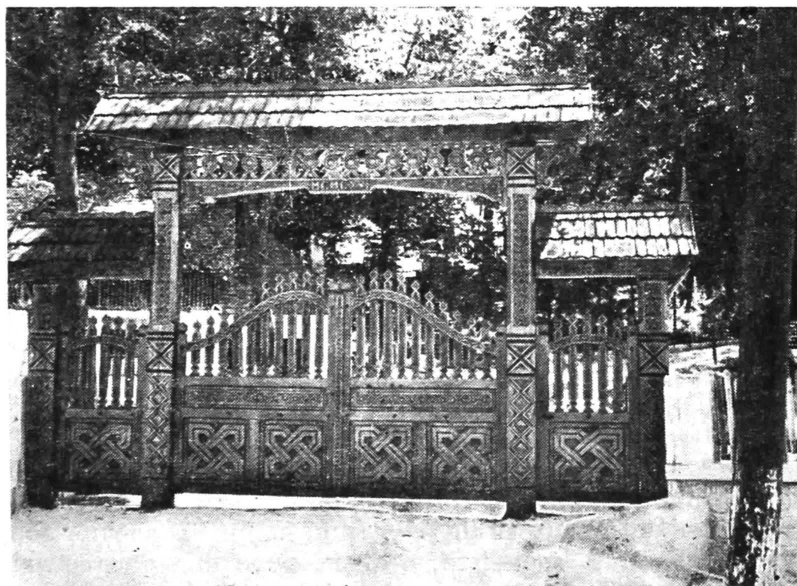

Fig. 38. — Lucrări de artă populară — poarta de la școala generală de 8 ani din comuna Mușătești (foto Agerpres).

carea activităţilor, extinderea reţelei electrice (82,7% din numărul de sate sînt electrificate), de apă potabilă etc. De remarcat şi creşterea volumului de vînzări de produse industriale, ca: mobilă, aparate tehnice şi electrice, produse textile şi încălţăminte.

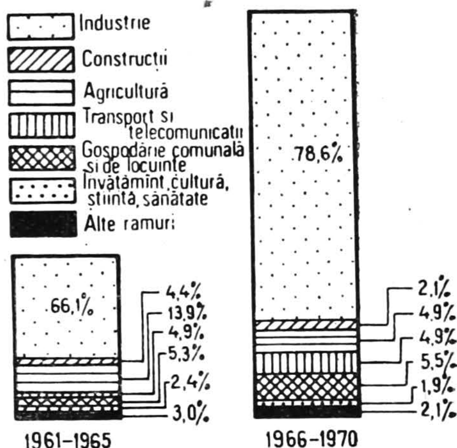

ECONOMIA

Judeţul Argeş făcea parte, în anii antebelici, dintre teritoriile slab dezvoltate sub raport economic, ramura predominantă fiind agricultura, ai cărei indicatori erau însă inferiori mediei pe ţară. Industria slab dezvoltată era reprezentată prin cîteva unităţi cu profil meşteşugăresc, care produceau bunuri de larg consum, cărbuni, cherestea. Căile de comunicaţie rutieră erau în cea mai mare parte nemodernizate, iar valorile peisagistice, istorice, folclorice etc.nu erau intrate în circuitul turistic.

Această situaţie impunea reorganizarea întregii economii pe baza industrializării socialiste, pentru care au fost alocate sume însemnate, superioare mediei pe ţară (4,8% în 1970), din care ponderea cea mai mare o deţineau fondurile alocate dezvoltării industriale (fig. 39). Numeroasele unităţi industriale, sociale, sanitare etc., construite în anii planurilor de stat, au creat posibilitatea transformării Argeşului, într-un timp istoriceşte scurt (mai puţin de două decenii), dintr-un judeţ agricol înapoiat într-o însemnată bază industrială a ţării. În 1971 el dădea 3,6% din producţia industrială globală, ocupînd locul cinci între judeţele patriei din acest punct de vedere, industria construcţiilor de maşini şi chimică fiind ramurile conducătoare. Edificarea generală, socialistă, a antrenat şi dezvoltarea celorlalte ramuri economice — agricultura, transporturile, comerţul, învăţămîntul, turismul ş.a. —,ca şi valorificarea superioară a resur-

Fig. 39. — Structura investiţiilor pe ramuri ale economiei naţionale.

selor naturale şi umane, judeţul Argeş constituind un exemplu de dezvoltare multilaterală a economiei unui teritoriu slab dezvoltat în trecut.

Realizările obţinute pînă în prezent în dezvoltarea complexă a economiei judeţului Argeş reprezintă doar un moment în dinamica ascendentă a evoluţiei sale, proces ce se continuă şi în cursul actualului plan cincinal. Perioada 1971—1975 se înscrie în istoria judeţului Argeş cu mari transformări economice şi social-culturale, de o deosebită importanţă. Industria va fi cea mai dinamică ramură a economiei, ritmul mediu anual fiind de 18,9%, mult superior mediei pe ţară, ceea ce va situa Argeşul pe locul trei, privind valoarea producţiei globale, după oraşul Bucureşti şi judeţul Braşov. O puternică dezvoltare vor cunoaşte ramurile industriei grele: energia electrică, a combustibilului, constructoare de maşini şi chimică. Dacă în 1966 circa 60% din producţia globală industrială era realizată de unităţile de exploatare şi prelucrare a lemnului, de industria materialelor de construcţii, de industria textilă şi alimentară, în 1975 aproape 75% se va obţine în întreprinderile industriei construcţiilor de maşini, industriei chimice şi combustibilului.

O trăsătură caracteristică a repartiţiei industriale din acest plan cincinal o constituie atragerea în circuitul general

economic a așezărilor mai puțin dezvoltate, prin construirea de noi amplasamente în centrele urbane Curtea de Argeș, Cîmpulung, Topoloveni, Costești etc. Dar și orașul Pitești se va dezvolta prin extinderea combinatului petrochimic, a centralei electrice de termoficare, a uzinei de autoturisme, a fabricii de motoare electrice, a întreprinderii de poduri metalice și prefabricate din beton, a întreprinderii textile, a fabricii de încălțăminte etc.

Vor crește simțitor și investițiile în agricultură, ceea ce va permite să se asigure în mai mare măsură necesitățile locale de produse agricole, vegetale și animale. Încă din anul 1972 se lucrează la extinderea suprafețelor amenajate pentru irigații, la desecarea unor terenuri, la extinderea mecanizării lucrărilor agricole, la combaterea eroziunii solului etc. În cadrul dezvoltării zootehniei se vor construi noi unități de creștere și îngrășare a animalelor (ferme de vaci pentru lapte, complexe pentru creșterea și îngrășarea porcilor) etc.

În vederea satisfacerii necesităților impuse de dezvoltarea industriei, construcțiilor, agriculturii se va moderniza și extinde activitatea de transporturi. În cadrul acestei ramuri se urmărește în continuare îmbunătățirea stării de viabilitate a unor căi de comunicație rutieră ce fac legătura între diferite centre populate, modernizarea și mărirea numărului mijloacelor de legătură pentru asigurarea transportului sporit de mărfuri și călători în trafic local și național.

Corespunzător concentrării populației se va extinde și rețeaua comercială, sanitară, urmînd să crească simțitor și posibilitățile de perfecționare profesională în noi școli și institute superioare.

Industria

Baza variată și bogată de resurse naturale (petrol, gaze, cărbuni, păduri, hidroenergie, calcare, argile ș.a.), ca și potențialul ridicat de forță de muncă, nepuse în valoare în anii antebelici, nu a fost de natură să contribuie la dezvoltarea industrială a județului Argeș. Activitățile neagricole erau reprezentate prin extracția rudimentară a cărbunelui din minele de la Pescăreasa, Godeni și Berevoești, exploatarea nerațională a

pădurilor, prelucrarea primară a lemnului şi a produselor agricole. Capacitatea de producţie a unităţilor industriale era redusă, ca şi numărul de angajaţi, iar în procesul tehnologic se foloseau metode de lucru meşteşugăreşti. În structura producţiei globale, ponderea cea mai mare o deţinea industria alimentară, a cărei dezvoltare era legată de însăşi profilul agrar al judeţului. Urma apoi industria de exploatare a lemnului, reprezentată prin unităţile din Curtea de Argeş şi Cîmpulung. Industria chimică, care avea asigurat un important fond de materii prime în judeţ, şi industria construcţiilor de maşini erau aproape inexistente. Lipsa de interes se manifesta atît în dezvoltarea industriei prelucrătoare, cît şi a celei extractive. Resursele de petrol nu se cunoşteau, rezervele de cărbuni erau în scădere, pădurile erau defrişate pe mari suprafeţe, iar hidroenergia era valorificată în foarte mică măsură.

Starea grea moştenită de la regimul burghezo-moşieresc impunea dezvoltarea multilaterală a producţiei industriale, accentul punîndu-se pe ramurile industriei grele. Această dezvoltare s-a realizat prin creşterea continuă a volumului de investiţii, de la 4,2% din totalul ţării în perioada 1961–1965 la 7,2% în perioada 1966–1970. După mărimea investiţiilor alocate industriei, Argeşul se situa pe locul trei între judeţele patriei şi avea următoarea structură (tabelul nr. 2):

Tabelul nr. 2

Structura investiţiilor pe ramuri ale industriei în 1970

Structura investiţiilor	Industrie total	Energie electrică	Combustibil			Construcţii de maşini şi prelucrarea metalelor	Chimie	Materiale de construcţii	Explcatarea şi prelucrarea lemnului	Textile	Confecţii	Pielărie, blănărie, încălţăminte	Alimentară	Alte ramuri
			Total	Din care:										
				Petrol	Cărbune									
1961–1965	100,0	38,3	27,7	20,0	7,4	6,2	3,8	1,7	15,3	3,2	0,3	0,1	2,9	0,5
1966–1970	100,0	11,2	26,0	22,9	1,6	15,1	29,6	2,3	2,8	6,8	0,1	0,1	3,7	2,3

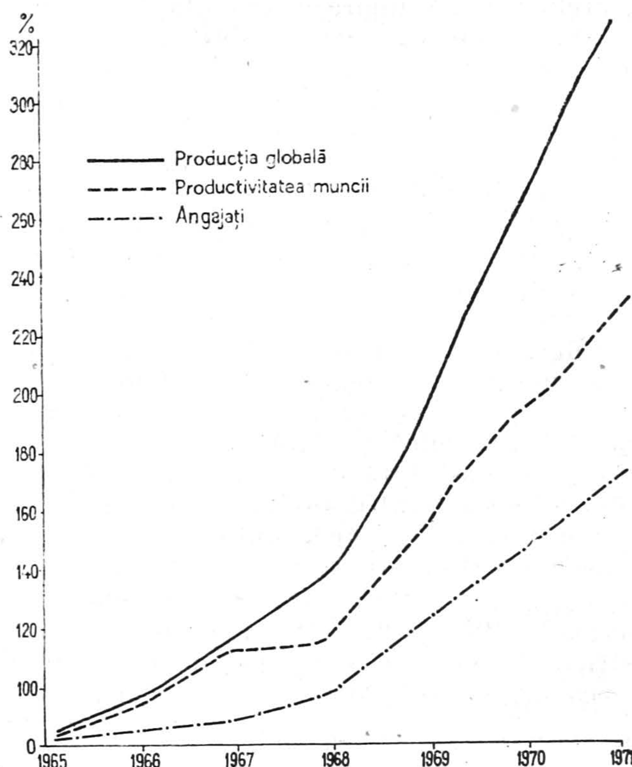

Fig. 40. — Dinamica principalilor indicatori ai industriei.

Ca urmare, producția industrială a sporit cu 2 059% în perioada 1951—1970, ritmul mediu de creștere fiind în ultimele două decenii superior mediei pe țară (18,8 față de 12,9%). Dinamismul industrial înregistrat de județul Argeș este rezultatul politicii economice a partidului de edificare socialistă a teritoriilor slab dezvoltate în trecut (fig. 40). Ritmul de creștere a producției a fost în unele ramuri industriale de două ori mai mare decît media înregistrată la nivelul țării (construcții de mașini, petrol), de trei ori (textilă, materiale de construcții) și chiar de patru ori (chimică).

În anii construcției socialiste au fost construite în județul Argeș numeroase întreprinderi industriale mari, de importanță republicană, așa cum sînt : Combinatul petrochimic, Rafinăria de petrol, Uzina chimică, Fabrica de motoare electrice, Combinatul de industrializare a lemnului, Uzina de autoturisme ș.a. Aceasta a dus la creșterea numărului de întreprinderi în ultimii unsprezece ani, de la 36 la 44, iar a celor de importanță republicană de la 20 la 31, astfel amplasate încît să conducă la o cît mai rațională repartiție teritorială a industriei.

Construirea unităților industriale a dus la apariția de ramuri și subramuri noi, ca industria constructoare de mijloace de transport auto, industria petrochimică, industria mobilei, a motoarelor electrice etc., prin care județul Argeș produce în prezent autoturisme, negru de fum, tananți, furfurol, benzină, acrilonitril, bere, drojdie furajeră etc.

De asemenea, s-a reorganizat procesul de producție în vechile ateliere, prin reutilarea și extinderea capacității de producție și comasarea lor în unități industriale moderne. Au fost descoperite și date în exploatare noi resurse ale subsolului (petrol, gaze), iar pe valea Argeșului a fost construită o salbă de hidrocentrale electrice, care au adus modificări substanțiale în peisajul geografic local.

Ca urmare, s-au produs mari mutații în structura industrială a județului Argeș, prin creșterea ponderii ramurilor producătoare de mijloace de producție, fără să se neglijeze însă ramurile industriei tradiționale — ușoară și alimentară.

În anul 1971, structura industrială a județului Argeș era dominată de industria construcțiilor de mașini (29,8%), urmată de industria chimică, alimentară și combustibilului (fig. 41). În același timp s-au înregistrat și modificări ale ponderii județului Argeș în producția industrială a țării, valori care au crescut continuu în special la industria combustibilului, chimică, textilă și construcții de mașini (tabelul nr. 3).

Mărirea producției industriale se datorește volumului mare al investițiilor alocate principalelor ramuri industriale, cum sînt : industria chimică (29,6%), industria combustibilului (26,0%), industria construcțiilor de mașini (15,1%) ș.a., care a determinat și schimbări în valoarea fondurilor fixe. În paralel s-a

Tabelul nr. 3

Structura producţiei globale a industriei %

Ramurile industriale	În judeţul Argeş		În ramura respectivă din R. S. R.	
	1965	1971	1965	1971
Total	100	100	2,2	3,6
Energie electrică	1,3	1,9	1,1	2,4
Combustibil	12,4	12,4	3,9	9,1
Construcţiile de maşini şi prelucrarea metalelor	21,3	29.8	2,2	4,0
Chimie	1,1	16,2	0,4	5,7
Materiale de construcţii	6,1	3,2	1,1	3,4
Exploatarea şi prelucrarea lemnului	21,4	8,3	5,8	5,0
Sticlă, porţelan, faianţă	0,1	0,1	0,5	0,2
Textilă	6,8	11,2	2,0	5,6
Confecţii	5,7	4,0	2,9	3,3
Pielărie, blănărie, încălţăminte	1,1	0,6	1,1	1,0
Alimentară	21,4	11,9	2,1	2,6
Poligrafie	0,1	0,1	0,7	0.8
Alte ramuri industriale	1,2	0,3	3,5	0,8

produs specializarea întreprinderilor industriale în producţia de mărfuri cu înalţi parametri tehnici. În anul 1971, judeţul Argeş dădea 3,6% din producţia industrială a ţării, concentrînd întreaga producţie de autoturisme (de oraş şi de teren) din ţară, 26,9% din producţia de păcură, 22,8% din producţia de hidroenergie, 20,0% din cea de polietilenă, 17,0% din cea de plăci fibrolemnoase, 15,7% din cea de motorină, 12,7% din cea de benzină, 11,6% din cea de motoare electrice de 0,25 Kw şi 11,4% din cea de cherestea de stejar ş.a.

După forma de proprietate şi de subordonare, producţia industrială a judeţului Argeş este obţinută prin cele 31 de întreprinderi de interes republican, 5 de importanţă locală şi 8 cooperatiste. Întreprinderile industriei locale sînt în majoritate specializate în producţia alimentară (mori), materiale de construcţii, reparaţii metalice. Ele produc cărămizi, blocuri ceramice, cahle de teracotă, mobilă, var, piatră de calcar şi mozaic

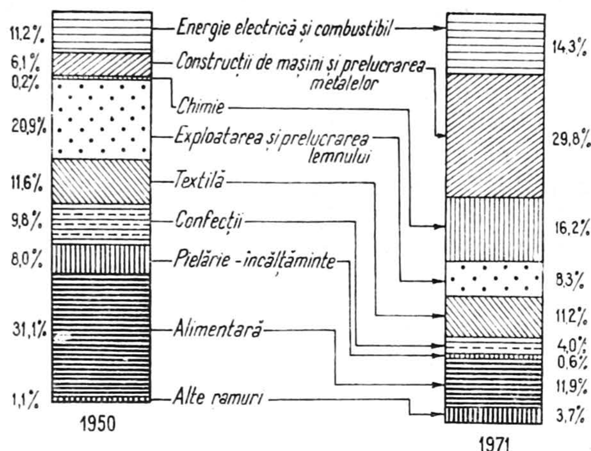

Fig. 41. — Structura producției globale industriale.

în unitățile situate în orașele Cîmpulung, Pitești, Costești, Topoloveni.

Procesul de industrializare socialistă a atras și creșterea numărului de angajați, care în anul 1971 atinsese cifra de 66 760, cu circa 18 000 mai mare decît în 1965. Întreprinderile industriale au devenit puternice puncte polarizatoare de forță de muncă, care după numărul de angajați sînt mari și foarte mari. Aproximativ jumătate din numărul unităților concentrează peste 1 000 de angajați, șapte au un efectiv mai mare de 3 000, iar două peste 5 000 de angajați.

Industrializarea a generat profunde schimbări social-demografice prin creșterea gradului de urbanizare și a nivelului de trai al locuitorilor, atrăgînd în același timp și modificări în profilul economic al așezărilor și în peisajul geografic al județului. Au apărut profesii noi, legate de actualele activități industriale, ca: petroliști, chimiști, metalurgiști etc., prin calificarea muncitorilor în școli de specialitate. S-au intensificat și legăturile de producție, atît pe linia aprovizionării cu materii prime și materiale, cît și a desfacerii de mărfuri între întreprinderile din cadrul aceluiași centru industrial, între centrele din județul Argeș și între acestea și restul țării.

Baza energetică. Judeţul Argeş dispune de o gamă variată de resurse naturale, minerale şi hidroenergetice, care asigură dezvoltarea unei puternice industrii energetice. Aceste bogăţii, date în exploatare într-o măsură redusă în perioada antebelică, au cunoscut în ultimele două decenii o valorificare superioară şi o diversificare structurală; singurul combustibil exploatat în anii regimului burghezo-moşieresc — cărbunele — a intrat într-o nouă fază de exploatare; în paralel au fost descoperite noi resurse energetice, ca: petrol, gaze de sondă, punîndu-se în valoare şi potenţialul hidroenergetic al judeţului; ritmul mediu anual de creştere a producţiei industriei combustibilului a fost în perioada 1951—1970 de 21,1%, iar cel al energiei electrice, în ultimii 5 ani, de 35,4%, ceea ce a făcut ca în anul 1970 judeţul Argeş să ocupe unul din primele locuri pe ţară în privinţa producţiei energetice.

Industria petrolului şi a gazelor de sondă. În urma intensificării prospecţiunilor geologice şi geofizice au fost descoperite şi date în exploatare, după anul 1951, pe teritoriul judeţului Argeş, numeroase structuri petrolifere, devenite în scurt timp unele din principalele producătoare de combustibil lichid din ţară. Apariţia cîmpurilor petrolifere pe aceste meleaguri, alături de cele din Oltenia şi Moldova, a constituit un exemplu edificator în spulberarea teoriilor burgheze, care, în anul 1935, decretaseră că „în următorii 15 ani şi ultima picătură de ţiţei românesc va seca".

Exploatările petrolifere s-au extins în judeţul Argeş dinspre est spre vest, ocupînd suprafeţe din ce în ce mai mari pe platformele Cîndeşti şi Cotmeana şi pe Cîmpia Piemontană a Piteştiului, în partea centrală şi de sud a judeţului, în apropierea localităţilor Vîlcele, Merişani, Drăganu-Olteni, Lăunele de Sus, Moşoaia, Poiana Lacului, Bogaţi, Topoloveni, Oarja, Bîrla, Miroşi, Căldăraru etc.

Dezvoltarea acestei ramuri industriale a fost impulsionată de necesitatea mereu crescîndă de energie primară şi de materii prime, ceea ce a condiţionat creşterea continuă a fondurilor de investiţii alocate industriei petrolului, care în perioada 1965-1970 au fost de circa 4 ori mai mari decît în perioada 1961—1965, volumul investiţiilor reprezentînd aproape un sfert din fondul alocat activităţilor industriale din judeţ şi 15,9% din cel al ramurii respective din ţară. Ca urmare a crescut suprafaţa

petroliferă în exploatare, numărul forajelor, ca şi producţia de ţiţei, care în perioada 1955—1970 se mărise de circa 17 ori, iar ritmul mediu anual de creştere a atins în aceeaşi perioadă 21,0%. Trecerea treptată de la forajul cu apă la cel rotativ, apoi la cel cu turbina, iar mai tîrziu cu electroburul, supravegherea automată a sondelor de extracţie, tratarea ţiţeiului cu desemulsionanţi neionici, colectarea, tratarea şi transportul automat al acestuia, folosirea pompelor submersibile etc. sînt numai cîteva din ultimele realizări tehnice din industria petrolului, introduse în exploatările din judeţul Argeş. Menţionăm în acest sens cele două instalaţii de supraveghere automată a sondelor de pompaj de adîncime de la schela Moşoaia, unde de la un panou de comandă se dirijează funcţionarea întregului proces de producţie. În sud-vestul judeţului este situată una din cele mai moderne instalaţii din Europa pentru colectarea, tratarea şi evacuarea ţiţeiului în sistem închis, prima de acest gen din ţara noastră. Ea dispune de o aparatură automată de control a debitelor şi permite stabilirea întreruperilor din producţie a sondelor, ca şi recuperarea unor fracţiuni uşoare. Dezvoltarea industriei petrolului împreună cu implicaţiile teritoriale şi sociale au determinat importante schimbări în profilul economic al judeţului şi au adus profunde mutaţii în viaţa social-economică a populaţiei (fig. 42). Comunele situate în imediata apropiere a centrelor de exploatare, cum sînt: Poiana Lacului, Moşoaia, Merişani, Miroşi etc., au devenit centre cvasiurbane, cu magazine moderne, cinematografe, cluburi, colonii muncitoreşti. Numai în localităţile Poiana Lacului, Leordeni, Piteşti au fost construite peste 400 de apartamente pentru necesităţile petroliştilor, precum şi numeroase dormitoare comune, spitale (Leordeni), dispensare medicale, înzestrate cu aparatură şi cadre de specialitate cu înaltă calificare. Prin înfiinţarea grupului şcolar cu profil petrolifer în oraşul Piteşti se asigură cadrele cu studii necesare acestei ramuri industriale.

Concomitent cu darea în exploatare a rezervelor de petrol au fost puse în exploatare şi importante zăcăminte de gaze de sondă, care contribuie la asigurarea consumului de gaze din judeţul Argeş, din oraşul Bucureşti şi din alte localităţi situate în sudul ţării.

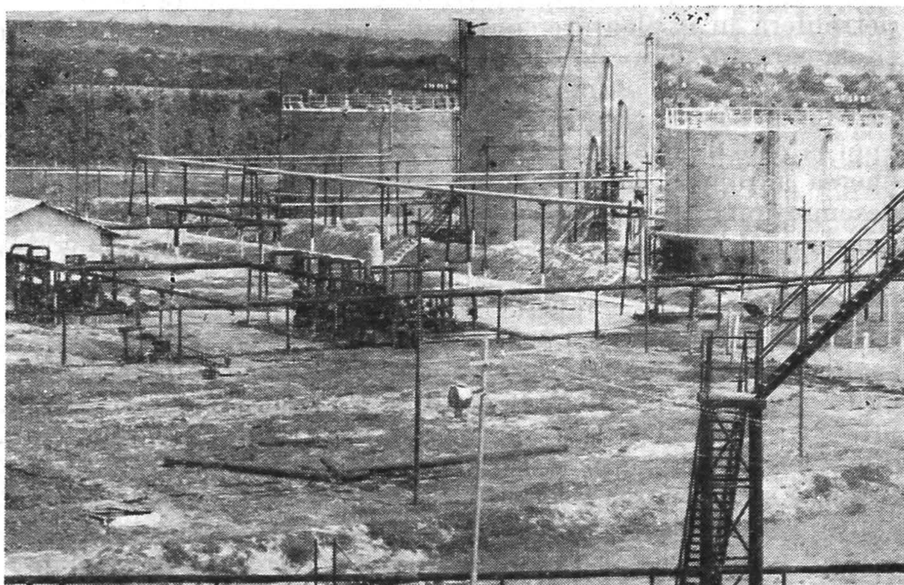

Fig. 42. — Peisaj nou, petrolifer, în comuna Poiana Lacului (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

Industria cărbunelui își începe existența cu opt decenii în urmă, prin deschiderea minelor de lignit de la Pescăreasa și Godeni. Exploatările se intensifică odată cu construirea termocentralei Schitu Golești, bazinul octogenar lignitifer din sudul orașului Cîmpulung, reprezentînd baza carboniferă a județului Argeș. În preajma celui de al doilea război mondial, acest bazin a fost aproape părăsit. Mina de la Godeni se închisese, stratele de lignit de la Pescăreasa ajunseseră pe sfîrșite, iar condițiile de lucru erau dintre cele mai grele din țară. În galerii, apa de infiltrație atingea frecvent treizeci de centimetri, iar lipsa de armare sau de aerare contribuia la producerea numeroaselor accidente de muncă. La acestea mai adăugăm inexistența mecanizării lucrărilor de avansare a exploatărilor, care se făceau cu pana și barosul sau cu burghiul de mînă.

În ultimele decenii, pe măsura aplicării planului de dezvoltare a bazei energetice a județului, bazinul carbonifer Cîmpulung a făcut obiectul unor intense explorări și exploatări,

generalizîndu-se mijloacele moderne de lucru (perforatoare electrice, haveze). De asemenea s-au aplicat tehnologii noi în exploatare şi s-au înfiinţat staţii de depozitare, sortare şi încărcare a cărbunelui, organizîndu-se în acelaşi timp şi o reţea adecvată de căi de transport. Astfel, s-a dat în folosinţă funicularul Godeni—Slănic, s-au deschis mine noi la Slănic şi Jugur, s-a construit un microlaminor pentru confecţionarea de racleţi, ca şi o staţie de înnobilare a cărbunelui în cadrul bazinului carbonifer.

Toate acestea au dus la creşterea cantităţii de lignit extras din perimetrul carbonifer ce cuprinde zona Slănic, Berevoeşti, Godeni, Pescăreasa, Poienari, Jugur şi Boteni. Dinamica producţiei de cărbuni, din ultimii 20 de ani, arată o creştere de 574%, cu un ritm mediu anual de 9,1%. Din cantitatea totală de cărbune extras din bazinul Cîmpulung, circa o treime se foloseşte pe plan local, în termocentrala de la Schitu Goleşti, restul fiind expediat judeţelor înconjurătoare pentru utilizări casnice, industriale sau în transporturi. În actualul plan cincinal, bazinul carbonifer argeşean va cunoaşte o nouă etapă de dezvoltare, prin extinderea lucrărilor geologice de la Armăşeşti şi prin construirea staţiei de inhaldare a cărbunelui de la Godeni.

Industria energiei electrice şi termice. Resursele şi premisele care asigură dezvoltarea industriei energiei electrice în judeţ rezidă în prezenţa unei puternice industrii de exploatare a petrolului, a cărbunelui, a gazelor, ca şi în existenţa unei mari densităţi a reţelei hidrografice, a cărei potenţial creează inepuizabile rezerve energetice. Mărirea producţiei de energie electrică s-a făcut atît prin extinderea capacităţii termocentralelor (Schitu Goleşti, Piteşti), cît mai ales prin utilizarea unei noi resurse energetice — hidroenergia — neexploatată pînă în ultimele două decenii. Termocentrala Schitu Goleşti a fost racordată la centrala electrică Doiceşti printr-o linie de 60 KW, iar întregul judeţ la sistemul energetic naţional, asigurîndu-se astfel consumul sporit de energie electrică al Argeşului.

Planul de dezvoltare a acestei ramuri industriale se bazează pe utilizarea resurselor hidroenergetice şi cuprinde, în prima etapă, amenajarea hidrotehnică a văii Argeşului, pe care s-a construit, între localitatea Căpăţîneni şi Piteşti, una

din cele mai spectaculoase şi îndrăzneţe serii de hidrocentrale din ţară. În etapa finală se va valorifica potenţialul energetic al majorităţii apelor curgătoare din zona montană şi piemontană a judeţului Argeş. Dintre centralele electrice axate pe rîul Argeş se impune hidrocentrala „Argeşul", cu o putere instalată de 220 KW, care singură produce mai mult de o treime din producţia de energie electrică a ţării realizată în anul 1938; această centrală electrică, situată la Căpăţîneni, este o lucrare hidrotehnică complexă, pentru care au fost captate, prin tuneluri subterane, energia a nouă rîuri apropiate (Topolog, Cernat, Rîul Doamnei, Draghina, Vîlsan ş.a.), care-şi deversează apele în lacul de acumulare Vidraru. Aceste ape coboară pe sub munte în uzina electrică, care este deosebit de interesantă prin grandoarea construcţiilor şi soluţiile tehnice şi arhitectonice adoptate. La festivitatea dării în exploatare a acestui gigant al luminii de la sfîrşitul anului 1966, tovarăşul Nicolae Ceauşescu spunea: „cadrul natural pe cît de grandios a fost pe atît de dificil, înalta tehnicitate la care a fost concepută şi realizată această hidrocentrală a cerut multă ingeniozitate, competenţă şi tenacitate; ea este o mîndrie a întregului popor" (fig. 43).

Avale de localitatea Căpăţîneni, pe cursul Argeşului au mai fost construite microcentralele: Oeşti, Albeşti, Cerbureni, fiecare cu o putere instalată de 15 MW, Noapteş, Bascov şi Piteşti cu cîte 7,6 MW; în curs de construcţie se află alte două microhidrocentrale, una la Zigoneni şi alta la Vîlcele, care se vor termina în anul 1974. În vederea folosirii potenţialului hidroenergetic al rîurilor Topolog, Vîlsan şi Dobroneagu au mai fost construite două microcentrale, cu o putere instalată de circa 10 000 KW, la Cumpăniţa şi pe Vîlsan. Prin construirea acestor unităţi, producţia de energie electrică a judeţului a crescut în anul 1970, faţă de 1950, cu 845 %, cu un ritm superior celui pe ţară; acelaşi ritm susţinut al lucrărilor hidroelectrice se va menţine şi în următorul plan cincinal, cînd se vor construi microhidrocentrale şi pe celelalte artere hidrografice ale judeţului. Vor face obiectul hidroamenajării rîurile: Argeş, avale de oraşul Piteşti (Goleşti şi Topoloveni), Vîlsan, Rîul Doamnei, Bratia, Argeşel şi Dîmboviţa, care se vor transforma într-o

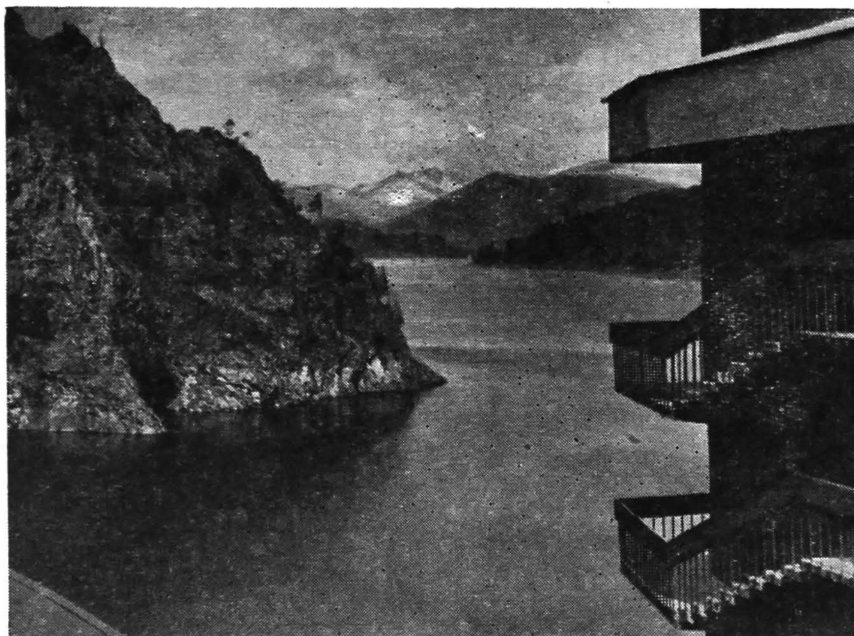

Fig. 43. — Lacul de acumulare al hidrocentralei Vidraru (foto P. Gâștescu).

salbă de lacuri, ce vor prelua din sarcinile actuale ale rîului Argeș în ceea ce privește alimentarea cu apă a Capitalei.

Industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor, creată în anii regimului de democrație populară, a devenit, după ponderea în producția globală industrială (29,8%), principala ramură a județului. Ritmul superior de dezvoltare înregistrat de această ramură (25,6% față de 18,8% pe total județ și 17% pe țară) confirmă politica partidului de industrializare socialistă a teritoriilor slab dezvoltate în trecut. În anii antebelici, industria construcțiilor de mașini era reprezentată prin cîteva unități mici, ce funcționau în încăperi insalubre, cu procese tehnologice rudimentare, printre care se remarcau Fabrica pentru construcții metalice și poduri rulante, construită la începutul secolului nostru în Pitești, și Uzina mecanică situată în Cîmpulung. După naționalizarea principalelor mijloace de producție, problema principală viza reorgani-

zarea, reprofilarea şi extinderea capacităţilor de producţie din vechile întreprinderi şi construirea de noi unităţi industriale. Au fost amplasate în Piteşti trei mari unităţi, şi anume : Uzina de autoturisme, Uzina de piese auto si Fabrica de motoare electrice si au fost refăcute radical Uzina de poduri metalice şi prefabricate din beton şi Uzina mecanică, punîndu-se astfel bazele unei puternice industrii constructoare de maşini în Argeş, care în anul 1971 dădea 4,0 % din producţia ramurii respective pe ţară.

Prima unitate a industriei construcţiilor de maşini dată în exploatare în judeţ (1952) a fost Uzina de piese auto, din partea de nord-est a municipiului Piteşti. Procesul tehnologic a fost continuu extins şi modernizat, iar producţia diversificată, construindu-se, în acelaşi timp, noi secţii de tratament termic, de roţi dinţate şi cutii de viteză, de segmenţi ş.a., care funcţionează alături de primele secţii ale uzinei (turnătorie, sculărie şi prelucrare). Ea produce în prezent agregate şi piese auto pentru autocamioane, tractoare şi autoturisme, producţia globală a anului 1970 fiind de 10 ori mai mare decît cea a întregului oraş Piteşti, obţinută în anul 1938.

Intrarea în producţie, la 20 august 1968, a Uzinei de autoturisme din Colibaşi (nord-est de Piteşti) a constituit un mare succes şi o realizare de prestigiu, prin darea în producţie a acestei unităţi realizîndu-se un vechi deziderat naţional. Uzina de autoturisme, singura de acest gen din ţară, va produce în ultima sa etapă de dezvoltare diferite tipuri de autoturisme destinate atît necesităţilor de transport intern, cît şi exportului. În anul 1969, aceste două unităţi industriale au fuzionat sub denumirea de „Uzina de autoturisme Piteşti'' (fig. 44).

O altă unitate industrială modernă, a cărei clădire este situată la intrarea în oraşul Piteşti dinspre Bucureşti, este Fabrica de motoare electrice, care a intrat în producţie în anul 1967, cu o capacitate de 750 000 de micromotoare, necesare echipării maşinilor de uz casnic, şi de circa 250 000 de motoare electrice asincrone în carcasă de aluminiu. În procesul novator al ramurii, cu o pondere însemnată, se înscriu şi unităţile vechi reorganizate radical. În locul atelierelor insalubre ale Întreprinderii de poduri metalice şi prefabricate din beton au fost

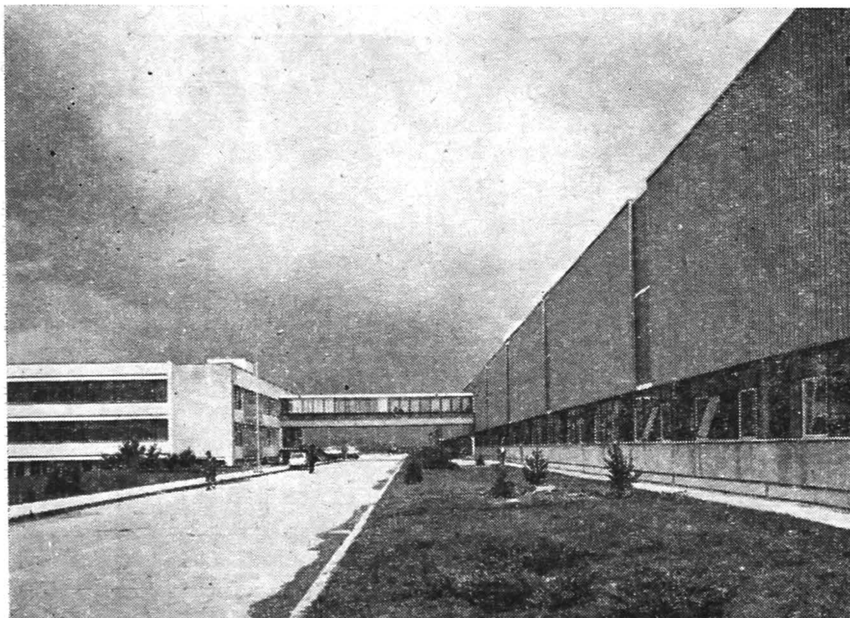

Fig. 44. — Uzina de autoturisme Colibași — Pitești (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

construite hale mari, luminoase, dotate cu utilaje de înaltă productivitate, în care se produc utilaje grele, poduri metalice de mare tonaj, poduri rulante, conducte ş.a. De asemenea, s-a reutilat uzina mecanică din Cîmpulung, care s-a transformat într-o puternică bază de polarizare a forţelor de muncă din nord-estul Argeşului şi care produce autoturisme de teren, echipament pentru autoturisme, piese de schimb, motoare de 70 CP (fig. 45). Legat de noul profil petrolifer al judeţului, în comuna Bascov s-a înfiinţat o unitate de reparat utilaj petrolier. Din anul 1971, la Curtea de Argeş, a început construcţia unei fabrici pentru producţia micromotoarelor electrice, necesare obiectelor de uz casnic.

Industria chimică, ramură nouă, valorifică superior variata bază de materie primă locală (gaze de sondă, ţiţei, masă lemnoasă etc.), potenţialul disponibil de forţă de muncă, resursele de apă ş.a., la dezvoltarea acesteia contribuind şi reţeaua

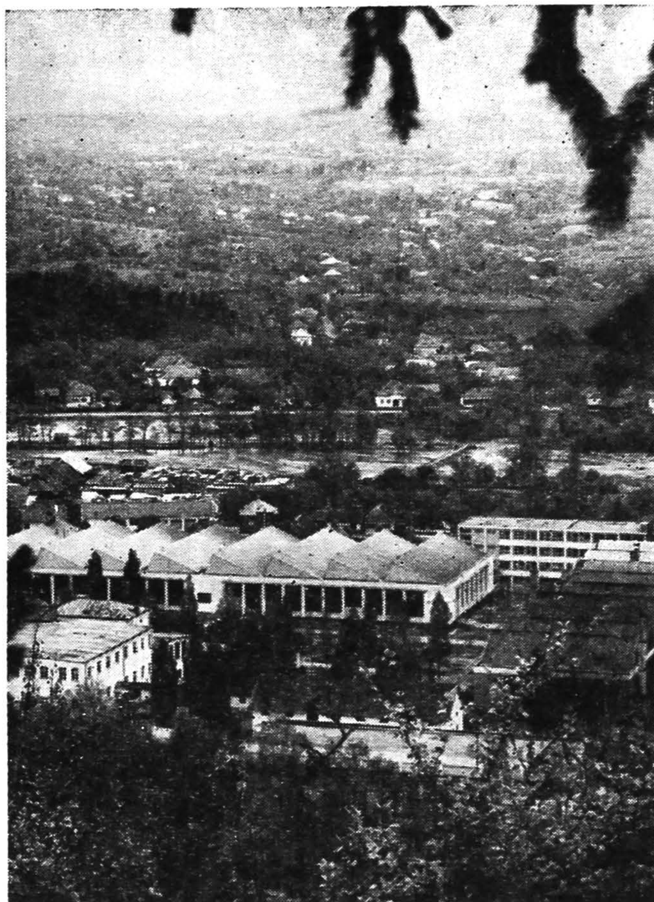

Fig. 45. — Uzina mecanică din orașul Cîmpulung (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

de căi de comunicație care facilitează legăturile cu celelalte platforme chimice din zonele înconjurătoare: Rîmnicu Vîlcea în vest și Ploiești în est. Amplasarea în municipiul Pitești a unor mari combinate chimice (Fabrica de tananți, Uzina chimică, Combinatul petrochimic, Rafinăria de țiței și Combinatul de articole tehnice din cauciuc) a impus industriei chimice un

ritm de dezvoltare de aproape cinci ori mai mare (81,8%) decît media pe judeţ sau pe ţară, transformînd judeţul Argeş într-un pivot de bază al chimiei din sudul ţării.

Începuturile dezvoltării industriei chimice sînt legate de valorificarea deşeurilor neindustrializabile din lemn de stejar, prin construirea, în anul 1951, a fabricii de tananţi „Argeşul" amplasată în oraşul Piteşti, unde au existat unele preocupări de factură meşteşugărească în fabricarea coloranţilor (renumitul „roşu de Piteşti"). Această unitate s-a impus ca urmare a perfecţionării tehnologiei de tăbăcire a pieilor, care solicita înlocuirea materialelor tanante, cu un conţinut redus de tanin, cu extracte concentrate. Producţia de tanin a crescut rapid, mai întîi sub formă de soluţie, gel, blocuri şi mai apoi de praf, făcînd obiectul exportului din anul 1968. Continua dezvoltare a fabricii s-a făcut prin construirea de noi capacităţi de producţie, cum sînt: instalaţia de uscare a taninului (1961), linia tehnologică de oxigen termic (1963), instalaţia de furfurol (1971) ş.a.

Saltul calitativ în ramura chimică s-a produs în judeţ după anul 1966, prin intrarea în producţie a Uzinei chimice, a Combinatului petrochimic, a Rafinăriei de ţiţei şi a Combinatului de articole tehnice din cauciuc, ceea ce a determinat creşterea producţiei industriale de 1 173 ori în perioada 1951–1970.

Platforma chimică Bradu din sud-estul Piteştiului este cea mai mare concentrare umană şi de fonduri fixe pe ramură din judeţ şi grupează: 1. Uzina chimică (intrată în producţie în anul 1966), care produce negru de fum de înaltă abraziune, folosit în fabricarea cauciucului şi a cernelurilor de tipografie, produs competitiv pe piaţa ţărilor europene (fig. 46); 2. Combinatul petrochimic (construit în perioada 1966–1969) valorifică superior o serie de produse considerate reziduuri industriale (de pildă fracţiunile petrolifere lichide) şi produce circa 80% din producţia de acrilonitril a ţării, 75% din cea de etilenă, 20% din cea de propilenă, glicerină sintetică, alcooli-oxo, clorură de cianuril, etileno-glicoli, ierbicide triazinice etc., produse necesare fabricării maselor plastice, fibrelor sintetice, insectofungicidelor etc.; singură, această unitate dădea în 1970

de peste 10 ori întreaga producție a anului 1968 a industriei chimice din județ (fig. 47) ; 3. Rafinăria de țiței (dată în exploatare în 1968) este în întregime automatizată (prin intermediul unor aparate electronice tranzistorizate) și produce benzine cu cifre octanice ridicate, motorină de calitate superioară, hidrocarburi aromate, sulf etc. (fig. 48). În zona industrială Găvana din Pitești ființează din anul 1970 Combinatul de articole tehnice din cauciuc, care produce benzi transportoare, articole din ebonită, garnituri presate, covoare și furtunuri din cauciuc etc. folosite, în parte, la echiparea autoturismelor realizate în Uzina de autoturisme din Colibași.

Industria materialelor de construcții își are baza de materii prime asigurată prin structura geologică și petrografică variată a județului, urmare a unei îndelungate evoluții paleogeografice. Rocile cristaline și sedimentare (detritice și de precipitație) au oferit condiții dezvoltării industriei lianților, prefabricatelor din beton, ceramicei etc., a căror producție a crescut în perioada 1961—1970 de 153 ori. Această industrie dădea 3,2 % din valoarea producției globale industriale a județului și 3,4 % din cea a țării (1971). Fondul principal al resurselor în exploatare este reprezentat de calcare, argile, produse de carieră și balastieră și altele. Rezervele de calcar sînt cantonate cu deosebire în extremitatea nord-estică a județului, în zona comunelor Albești, Dîmbovicioara, Dragoslavele etc. Cariera de la Albești, situată la poalele dealului Muncelu Mic, prezintă un calcar gălbui, cu nuanțe cenușii-roșcate, ușor și frumos prelucrabil în lucrări arhitectonice monumentale. Această rocă a fost folosită la construirea mănăstirii Curtea de Argeș, a Arcului de Triumf din orașul București, a Consiliului popular al municipiului București ș.a. La circa 10 km nord de orașul Cîmpulung, pe malul stîng al rîului Argeșel, se află cariera Mateiaș, de unde se extrage un calcar titonic, de culoare cafenie, fin cristalizat, compact, cunoscut sub denumirea de marmura de Mateiaș. El este utilizat în fabricarea mozaicurilor, fillerului și cimentului. În apropierea acestei exploatări, pe raza comunei Dragoslavele, se află o altă carieră de calcar, alb-gălbui, fin cristalizat, indicat în industria cimentului, a varului și a amendamentelor

Fig. 46. — Sala de comandă a combinatului chimic (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

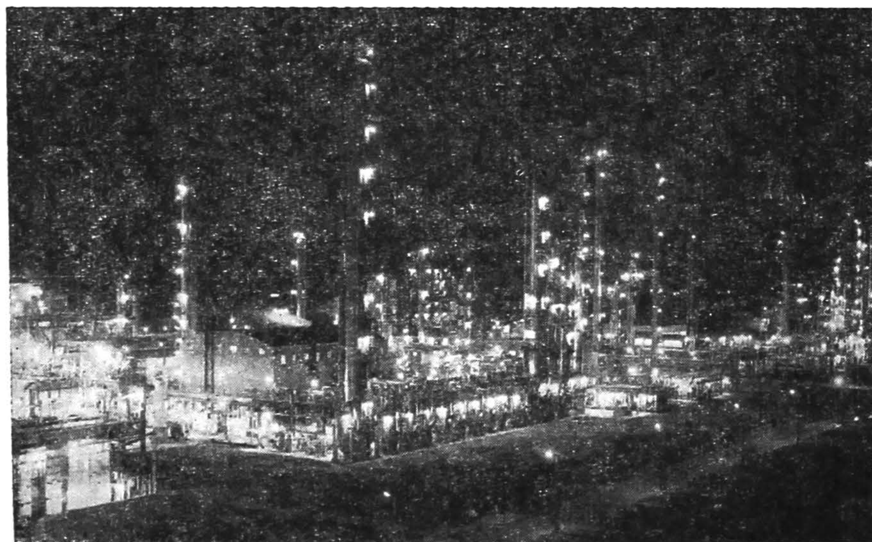

Fig. 47. — Vedere generală asupra Uzinei petrochimice din Pitești (foto Agerpres).

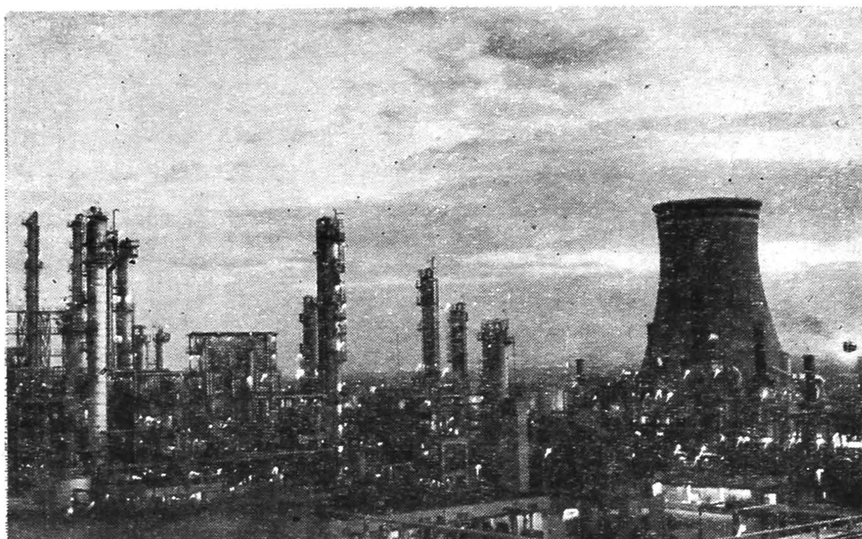

Fig. 48. — Rafinăria de țiței situată pe platforma chimică Bradu — Pitești (foto Agerpres).

agricole etc. O altă carieră, cea din localitatea Dîmbovicioara, deține un calcar titonic alb-gălbui, compact, folosibil sub formă de blocuri (semifasonate sau mozaicate), de piatră spartă pentru pavarea drumurilor și la fabricarea varului.

Cariere pentru exploatarea argilelor se găsesc pe teritoriul așezărilor Curtea de Argeș, Cîmpulung, Valea Iașului, Leordeni, Pitești etc. Rețeaua hidrografică densă, cu lunci largi, are, mai ales pe valea Argeșului, locuri pentru exploatarea pietrișului rulat cu granulație măruntă și mare și nisipului cuarțos de mărime mijlocie și mare. Principalele balastiere sînt situate la Curtea de Argeș, Băiculești, Merișani, Pitești, Golești, Leordeni ș.a. Din cariera Brădetu, în mod ocazional, se exploatează gresii calcaroase, slab micacee, compacte, care au constituit, parțial, materialul de construcție al stațiunii climaterice Brădetu.

Industria de prelucrare este reprezentată prin secția de prefabricate din beton armat din cadrul Întreprinderii de poduri metalice și prefabricate din beton din municipiul Pitești și prin

numeroase unități ale industriei locale amplasate în orașele Cîmpulung, Costești, Pitești, care produc cărămizi, var, prefabricate din beton etc.

În anul 1972 a fost dat în exploatare Combinatul de materiale de construcții, situat lîngă Cîmpulung (la Valea Mare - Pravăț), unul dintre cele mai importante obiective industriale din județul Argeș. Amplasat în însăși aria de aprovizionare cu materii prime — calcarul de la Mateiaș, argila de la Stoenești —, combinatul va utiliza tradiționala abilitate a forței de muncă și va produce în ultima etapă de dezvoltare ciment portland, var pentru construcții, var hidratat, granulit, ipsos, țiglă, cărămidă și variate sortimente de azbociment. Liniile tehnologice moderne, din cele șapte fabrici ale combinatului, se bazează pe cele mai noi realizări tehnice și științifice din domeniul fabricării lianților, comparabile cu cele de pe plan mondial.

Industria de exploatare și prelucrare a lemnului este o ramură tradițională, particularitățile pedoclimatice și de relief caracteristice fiecărei trepte morfologice ale județului asigurînd ecologia de habitat tuturor esențelor lemnoase de valoare economică. Între cele două războaie mondiale, această ramură se caracteriza prin exploatarea intensivă a rășinoaselor (brad, molid) și prelucrarea lor primară, de către unitățile din Curtea de Argeș, Șuici, Sălătrucu, în cherestea și lăzi, produse care, solicitate pe piața mondială, luau calea exportului, în detrimentul valorificării esențelor de foioase, care se degradau în teritoriu.

Marile prefaceri economice ale județului din ultimele două decenii au transformat structural industria lemnului, prin amenajarea fondului forestier, valorificarea și prelucrarea superioară a tuturor esențelor. În perioada 1960—1965 s-a înregistrat cel mai înalt ritm de dezvoltare a acestei ramuri (10,3 %) legat și de fondul mare de investiții (15,3 % din volumul alocat ramurilor industriale). După anul 1960 se reorganizează producția în fabrica de prelucrare a lemnului din Curtea de Argeș, unde se creează o secție nouă de uși și ferestre ; se construiește o unitate modernă pentru producția de parchete la Stîlpeni și se dezvoltă producția în fabricile de cherestea și lăzi situate

la Cotmeana, Cîmpulung, Voineşti ş.a. În anul 1962 a fost dat în funcţiune, la Piteşti, unul dintre cele mai moderne şi mai complexe combinate de industrializare a lemnului din ţară, care cuprinde, pe o suprafaţă de circa 42 ha, 11 fabrici specializate în producţia de mobile, placaj, plăci fibrolemnoase, parchet, binale, cherestea de foioase, cherestea de răşinoase, lăzi, făină de lemn şi drojdie furajeră. La amplasarea combinatului în judeţ s-au conjugat mai mulţi factori, dintre care rolul preponderent l-a avut apropierea de baza bogată de materii prime, peisajul dominant din masivele Făgăraş, Iezer, Leaota constituindu-l pădurea, care deţine 42,3% din suprafaţa totală a judeţului, ca şi potenţialul de forţă de muncă şi reţeaua deasă de căi de comunicaţie, care asigură aprovizionarea şi desfacerea produselor. În mod deosebit se remarcă, în cadrul combinatului, nivelul tehnic din fabricile de plăci fibrolemnoase şi de făină din lemn, al căror proces de producţie este în totalitate mecanizat; fabrica de cherestea de răşinoase este dotată cu utilaje la nivelul tehnicii mondiale, fiind considerată unitate etalon în economia forestieră a ţării.

Prin fabricile de cherestea situate la Curtea de Argeş, Cîmpulung, Cotmeana, Stîlpeni, Piteşti, judeţul Argeş producea în 1970 o mare cantitate de cherestea, din care cea de stejar şi fag reprezenta 60%. De semnalat este creşterea vertiginoasă a producţiei de cherestea de fag, judeţul dînd în 1970 11,8% din producţia ţării; se mai produc placaj şi plăci fibrolemnoase (17% din producţia ţării), mare parte făcînd obiectul exportului. În perioada 1950—1970, industria de exploatare şi prelucrare a lemnului a înregistrat o creştere a producţiei globale de 793%.

Industria textilă a apărut ca activitate organizată în urmă cu şapte decenii, prin înfiinţarea în anul 1907 a „Ţesătoriei Române”, o societate anonimă cu capital franco-belgiano-român, iar mai tîrziu a fabricii „11 Iunie”, ambele situate în oraşul Piteşti, ca şi a atelierului de prelucrare a lînii din comuna Cetăţeni. Bazele moderne se pun însă în ultimele două decenii, prin construirea în oraşul Piteşti a fabricii de stofe „Argeşeana”, care dispune de o secţie de filatură cu o capacitate de circa

4 000 t fire de lînă pieptănată şi care va produce anual, în ultima sa etapă de dezvoltare, cîte o jumătate de metru pătrat de ţesătură pentru fiecare locuitor al ţării. De asemenea a fost construită la Piteşti o nouă filatură modernă de bumbac. Reorganizarea radicală a vechilor unităţi din oraşul Piteşti, ca şi a celei din comuna Cetăţeni, care s-a profilat în producerea de fire de lînă cardată pentru stofe şi tricotaje, a determinat ca în 1971 producţia anului 1938 să se obţină în numai trei zile. În prezent, industria textilă a judeţului este profilată în filatură şi ţesătorie de lînă şi bumbac, specializarea de bază imprimîndu-i-o însă industria bumbacului, căreia îi revine circa 90% din valoarea producţiei globale a ramurii. În ultimele două decenii, producţia industriei textile a crescut de 17 ori, iar ponderea în producţia globală a judeţului s-a mărit de la 6,8% la 11,2%, iar in cea a ţării de la 2,0% la 5,6% (1965—1971).

Industria confecţiilor este reprezentată prin unitatea din Curtea de Argeş, extinsă şi cu producţie diversificată în ultimii ani, conform noilor exigenţe ale populaţiei. Ea concentrează forţa de muncă de sex feminin din nord-vestul judeţului şi produce 4,0% din valoarea producţiei globale a judeţului şi 3,3% din industria confecţiilor din ţară.

Industria alimentară era reprezentată în trecut prin unităţi mici, ca : mori, poverne, uscătorii de fructe, ce valorificau resursele agricole locale şi serveau necesităţile imediate ale populaţiei, Prin multiplele construcţii industriale, realizate în ultimul deceniu, aceasta a devenit o ramură modernă. După anul 1963 au fost date în funcţiune opt mari întreprinderi specializate, cum sînt : fabrica de produse lactate (1963), antrepozitul frigorific (1965), fabrica de bere (1969), fabrica de pîine (1969), secţia de preparare a cărnii (1969), toate situate în oraşul Piteşti, centrul de vinificaţie din Ştefăneşti (1969), fabricile de conserve de fructe din Băiculeşti şi Topoloveni. Intrarea în producţie a acestor unităţi industriale a determinat creşterea rapidă a producţiei în ultimul deceniu, de 3 ori la brînzeturi, de 5 ori la preparate din carne, de 7 ori la unt etc. ; producţia de bere s-a mărit, în perioada 1969—1970, de 4 ori, judeţul participînd cu 9,5% la producţia de bere a ţării.

Alte ramuri industriale. Prin comasarea şi utilarea vechilor fabrici „Căprioara" şi „Proletarul", industria de pielărie, blănărie şi încălţăminte s-a reorganizat şi s-a specializat în producţia de încălţăminte de vară; se remarcă de asemenea industria poligrafică, reprezentată prin două tipografii, una la Piteşti şi alta la Cîmpulung, în judeţul Argeş luînd fiinţă una din cele dintîi tiparniţe şi mori de hîrtie din Ţara Românească (în secolul al XVII-lea în Cîmpulung) şi cea dintîi şcoală cu limbă de predare românească (în secolul al XIX-lea la Goleşti). În prezent, cele două tipografii tipăresc cărţi, reviste, pliante, contribuind la ridicarea nivelului cultural al locuitorilor din judeţul Argeş şi din ţară.

Repartiţia geografică a industriei. În procesul de industrializare a judeţului Argeş s-a ţinut seama de amplasarea judicioasă în teritoriu a întreprinderilor noi, ceea ce a dus la apariţia numeroaselor centre de concentrare a industriei extractive (Moşoaia, Poiana Lacului, Merişani, Berevoeşti ş.a.) şi prelucrătoare (Cîmpulung, Băiculeşti ş.a.). Acest fapt a creat posibilitatea conturării pe teritoriul judeţului a două arii de concentrare a industriei: una axată pe valea Argeşului şi alta pe cursul superior al Rîului Tîrgului şi numeroase centre indudustriale dispersate (în funcţie de numărul, mărimea întreprinderilor, structura producţiei şi intensitatea legăturilor de producţie).

Aria de concentrare a industriei de pe valea Argeşului, cuprinsă între localităţile Căpăţîneni la nord şi Topoloveni la sud, înglobează 25 de întreprinderi de interes republican, 4 centre ale industriei prelucrătoare (Piteşti, Curtea de Argeş, Băiculeşti şi Topoloveni), o vastă zonă de exploatare a petrolului (Merişani, Goleşti, Leordeni) şi salba de hidrocentrale de pe Argeş (Argeş, Oeşti, Cerbureni, Curtea de Argeş, Noapteş, Merişani, Bascov, Piteşti), concentrînd 68% din producţia industrială a judeţului şi 72% din numărul de angajaţi. Structura producţiei este complexă, aria de concentrare a industriei din valea Argeşului avînd reprezentate toate ramurile prelucrătoare ale judeţului, între care se remarcă după ponderea deţinută: industria energiei electrice, industria chimică, industria

construcțiilor de mașini, industria de prelucrare a lemnului, nou create, precum și industria alimentară și textilă, dintre ramurile tradiționale. Din această grupare industrială se obține întreaga producție de hidroenergie a județului ca și a industriei chimice, a industriei autoturismelor (de oraș), a motoarelor electrice, a plăcilor fibrolemnoase, a placajelor, a berei, a brînzeturilor, a confecțiilor etc.

În cadrul acestei arii de concentrare a industriei se detașează orașul Pitești, care deține mai mult de jumătate din producția globală industrială a județului (51,0%) și aproape jumătate din numărul de angajați (43,0%). Valorificînd avantajele oferite de poziția sa geografică de la întretăierea unor importante căi de comunicație și de prezența unor bogate resurse naturale, de un hinterland mai vast — orașul Pitești a concentrat în ultimele două decenii numeroase întreprinderi industriale (Combinatul petrochimic, Uzina chimică, Uzina de autoturisme, Rafinăria de țiței, Combinatul de industrializare a lemnului, Combinatul de articole tehnice din cauciuc, Fabrica de bere etc.) și s-a dezvoltat într-un ritm spectaculos. Aceasta a permis transformarea lui în principalul nucleu de polarizare a producției și a resurselor umane din județ, orașul Pitești fiind unul din importantele baze industriale din sudul țării. În anul 1970, după ponderea deținută în producția globală, pe primul loc (în structura ramurilor sale industriale) se situa industria chimică (28,7%), urmată de industria textilă (19,7%), industria combustibilului (15,3%), industria alimentară (12,3%). Orașul concentra 99,4% din producția industriei chimice a județului, 92,9% din cea a industriei textile, 88,8% din producția industriei de pielărie, blănărie și încălțăminte, 65,8% din cea a industriei materialelor de construcții. În dinamica ponderii deținute de ramurile industriale ale municipiului se evidențiază două tendințe majore, și anume : scăderea vertiginoasă a ponderii industriilor alimentară și a prelucrării lemnului, pe de o parte, cu toate că în valori absolute producția acestora s-a mărit, și creșterea continuă a ponderii industriei chimice și construcțiilor de mașini pe de altă parte.

Pe locul al doilea, după ponderea ocupată în cadrul ariei de concentrare a industriei de pe valea Argeșului (15%), ca și

numărul angajaților (7,1 % și, respectiv, 19,1 %), se situează orașul Curtea de Argeș. Aici se produc, prin fabrica de confecții (51,1 % din valoarea producției orașului), prin cele două întreprinderi de prelucrare a lemnului (26,3 %), ca și prin unitățile industriei locale și meșteșugărești, confecții din bumbac, cherestea de rășinoase și foioase, parchet, mobilă, uși, cărămizi, cahle, încălțăminte, obiecte de artizanat ș.a. În comuna Băiculești există din 1949 o fabrică de conserve de fructe, care valorifică pe scară industrială resursele pomicole ale hinterlandului apropiat și produce gemuri, compoturi și lichioruri. O altă unitate a industriei alimentare se află în orașul Topoloveni, unde se realizează conserve de carne și fructe (56,3 % din valoarea producției industriale a orașului). În cadrul industriei locale și meșteșugărești se produc lacuri, vopsele, materiale de construcții, covoare, țesături cu motive populare, obiecte de artizanat, încălțăminte etc.

O altă zonă de concentrare a industriei se conturează în nord-estul județului, în jurul orașului Cîmpulung, și cuprinde ramuri ale industriei extractive și prelucrătoare. Industria extractivă este reprezentată prin exploatările de cărbune (de la Berevoești, Godeni, Jugur, Slănic și Poienari), de calcare (Mateiaș, Albești), de argile (Boteni), iar cea prelucrătoare cuprinde întreprinderi ale industriei construcțiilor de mașini (Uzina mecanică din Cîmpulung), care dau 26,8 % din producția ramurii pe județ, industriei energiei electrice (termocentrala Schitu Golești), industriei textile (filatura de lînă de la Cetățeni), industriei materialelor de construcții și industriei alimentare. Structura producției industriale este foarte variată și cuprinde cărbuni, argile, calcare, motoare cu combustie internă, piese de schimb, energie electrică, țesături de lînă, cărămizi, blocuri ceramice etc. În perspectivă, această arie de concentrare se va extinde prin terminarea combinatului de materiale de construcții de la Valea Mare-Pravăț și a microhidrocentralelor propuse a se construi pe valea superioară a Dîmboviței.

În restul județului Argeș, industria este prezentă și în unele centre dispersate în teritoriu (mori, uscătorii de fructe),

care prelucrează materii prime agricole sau exploatează diferite resurse ale solului sau subsolului (țiței, materiale de construcții etc.).

Agricultura

Județul Argeș a cunoscut din cele mai îndepărtate timpuri o activitate agricolă intensă, dar la condițiile pedoclimatice locale (terenuri afectate de eroziune, regim defectuos al apelor, soluri în majoritate grele, argiloase sau cu tendințe de podzolire) s-a aplicat, în trecut, un sistem greșit de agricultură, generat de mica proprietate. La aceasta s-a adăugat lipsa mijloacelor tehnico-materiale, a asistenței de specialitate care contribuiau la menținerea nivelului scăzut al recoltelor. În zona solurilor podzolice, producțiile de grîu și porumb înregistrau doar 400—500 kg/ha. Schimbări importante în agricultura județului s-au înregistrat mai ales după anul 1956, de cînd s-au pus bazele fertilizării terenurilor, regularizării regimului de ape, combaterii eroziunii solurilor, găsirii celor mai adecvate sisteme agrotehnice la condițiile naturale locale. Atenție deosebită s-a acordat, în anii construcției socialiste, terasării pantelor și cultivării lor cu livezi și vii, pentru a căror extindere s-au înființat un institut cu profil de cercetare și experimentare la Mărăcineni, pentru cultura pomilor fructiferi, și o stațiune experimentală la Ștefănești, pentru cunoașterea condițiilor ecologice ale viței de vie și a altor culturi agricole. Cu toate acestea, producțiile medii de cereale sînt încă sub medie pe țară. Dacă județul Argeș participa în anul 1970 doar cu 1,5% la producția globală vegetală a țării, ocupînd locul 25 între celelalte județe, el se impune însă prin pomicultură și viticultură, ramuri de bază în agricultura sa și a R.S. România.

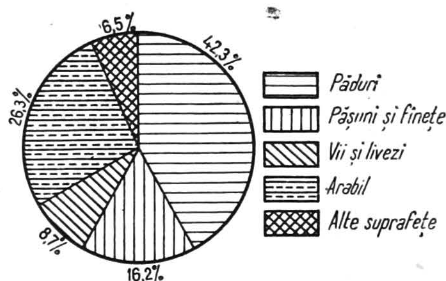
Creșterea animalelor, a cărei dezvoltare este aproximativ egală cu cea a producției vegetale, a înregistrat o evoluție multilaterală în ultimele două decenii, prin ameliorarea și

adaptarea speciilor productive la condiţiile locale şi prin diversificarea bazei furajere. În 1970, judeţul Argeş dădea 2,2% din producţia animală a ţării (locul 19 între judeţele patriei). Aceste fapte ne conduc la caracterizarea judeţului Argeş ca pe un teritoriu cu o agricultură în plină dezvoltare, în care ramurile principale sînt pomicultura şi viticultura şi în care creşterea animalelor, mai ales pentru lapte şi carne, a luat un caracter intensiv.

Structura terenului. Din analiza evoluţiei utilizării terenului agricol, potrivit hărţilor mai vechi (harta austriacă din 1791, harta Satmary, 1857) şi a celor mai noi, ca şi din situaţia actuală a repartiţiei teritoriale a fondului funciar, reiese că pădurea a fost cea mai dinamică componentă a peisajului argeşan. Fondul forestier, care ocupa altădată suprafeţe compacte pe interfluviile dintre Topolog şi Dîmboviţa, în nord, şi Neajlov, Dîmbovnic şi Teleorman, în sud, s-a restrîns treptat în favoarea culturilor agricole ; pădurile Mozacu, Turcu, Negraşi, Şelaru ş.a. amintesc de marea extensiune a vegetaţiei arborescente de odinioară. De asemenea, au fost defrişate păşunile slab productive situate cu deosebire în luncile rîurilor. În paralel au crescut suprafeţele arabile iniţial în jurul aşezărilor şi mai tîrziu pe interfluvii, mai ales în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cînd intensificarea comerţului exterior cu cereale a atras extinderea culturilor de cîmp.

În ultimul deceniu se înregistrează, sub influenţa dezvoltării complexe a economiei judeţului, o nouă restructurare a producţiei agricole. Au fost extinse suprafeţele legumicole în lunca Argeşului şi Teleormanului, a căror producţie contribuie la aprovizionarea centrului industrial-urban Piteşti. De asemenea, au crescut sensibil suprafeţele ocupate cu livezi şi pepiniere pomicole, cu păşuni şi fîneţe. În urma acestor modificări, suprafaţa totală a judeţului Argeş (680 100 ha) prezenta în anul 1971 următoarea structură (tabelul nr. 4 şi fig. 49).

Fig. 49. — Structura modului de folosință a terenului (1971).

Mai mult de jumătate din suprafața agricolă a județului era utilizată de cooperativele agricole de producție (58,4%), o pătrime de unitățile agricole de stat (25,4%), iar restul (16,2%) de gospodăriile agricole individuale. Sectorul socialist al agriculturii era reprezentat, în anul 1970, prin 6 întreprinderi agricole de stat, cu 45 de ferme specializate în principalele ramuri agricole (13 pentru culturile de cîmp, 9 zootehnice, 3 viticole, 7 pomicole și 13 mixte), 122 de cooperative agricole de producție și un trust de mecanizare cu 20 de stațiuni pentru mecanizarea agriculturii.

Valorificarea superioară a terenului agricol din județul Argeș implică rezolvarea unor lucrări complexe agroameliorative, legate de fragmentarea accentuată a reliefului, de existența

Tabelul nr. 4

Structura terenului agricol pe categorii de folosință

	1960 %	1971 %
Suprafața totală	100,0	100,0
Suprafața agricolă :	44,5	51,2
— arabil	27,7	26,3
— pășuni naturale	9,2	11,5
— fînețe naturale	4,0	4,7
— vii și pepiniere viticole	0,5	0,8
— pomi și pepiniere pomicole	3,1	7,9
Suprafața fondului forestier	41,9	42,3
Alte suprafețe	13,6	6,5

unor soluri podzolice, slab sau medii productive, de pînza freatică situată, în unele zone, la o adîncime de peste 100 m, de stagnarea pe sol a apei din precipitații etc. Programul de amenajare a agriculturii are o deosebită importanță, întrucît secetele sînt fenomene frecvente, iar repartiția precipitațiilor este neuniformă pe perioade de vegetație și solurile se erodează ușor. Trebuie adăugat și faptul că cea mai mare parte din solurile județului Argeș sînt acide, cu o textură argiloasă și un conținut redus de elemente nutritive (azot și fosfor și chiar potasiu), iar în perioadele de uscăciune crapă, accentuînd și mai mult evaporarea apei și scăzînd gradul de fertilitate. Planul de îmbunătățire a mediului natural local se integrează în programul general de dezvoltare a agriculturii din țara noastră, în directivele celui de al X-lea Congres al partidului, și se impune cu atît mai mult cu cît dezvoltarea rapidă a industriei și a populației urbane solicită cantități sporite de produse agricole.

Problema apei în județul Argeș a concentrat o deosebită atenție, întrucît grosimea mare a stratului de pietriș situează pînza freatică, mai ales din Piemontul Cotmeana, la mari adîncimi, unele foraje atingînd-o chiar și la 250 m; la aceasta adăugăm faptul că apele curgătoare autohtone seacă în timpul verii (Teleorman, Neajlov), iar cele alohtone își micșorează debitul, în timp ce consumul de apă, sub diferitele ei utilizări, a crescut considerabil. Din aceste motive, reținerea apei din precipitații, din topirea zăpezilor sau din rețeaua hidrografică se impune cu necesitate. Astfel, au fost create, în Cîmpia piemontană a Piteștiului, 26 de lacuri de acumulare, cu o suprafață medie între 30 și 50 ha, din care se irigă un teritoriu de circa 2 000 ha. Unele lacuri, cum sînt cele situate pe mereaua localităților Mozacu, Negrași, Mozăcenii-Vale, Costești ș.a., dețin un volum mai mare de apă, suprafața luciului fiind cuprinsă între 100 și 200 ha. În general, aceste iazuri sînt axate pe văile seci, afluente ale Neajlovului, Dîmbovnicului, Teleormanului și Cotmenei și totalizează un volum de 13 mil. m^3 de apă. În Piemontul Cotmeana, reținerea apei se face în bazinete antropice cunoscute sub numele de „benturi”, din care se asigură apa necesară animalelor și irigațiilor. O altă sursă

de apă o constituie lacurile de acumulare situate pe valea Argeşului, din care se vor iriga, la sfîrşitul etapei de amenajare, circa 100 000 ha teren agricol şi se vor reda agriculturii circa 10 000 ha teren inundabil. Prin construirea şi a altor lacuri de acumulare pe rîurile Argeş, Dîmboviţa, Vîlsan, Rîul Doamnei, Bratia, Argeşel vor creşte considerabil posibilităţile de irigare a terenurilor din judeţul Argeş.

În anul 1970, suprafaţa arabilă amenajată pentru irigat atingea 7 739 ha (4,2% din suprafaţa arabilă), dublă faţă de cea înregistrată în anul 1960. Irigaţiile se realizează prin două sisteme: unul numit „independent", care cuprinde suprafeţe mici, canalele fiind legate direct de rîurile Argeş (între Curtea de Argeş şi Piteşti), Bratia, Rîul Doamnei, Rîul Tîrgului, şi altul numit în „sistem mare", organizat pe Argeş, avale de Piteşti, pe teritoriul unităţilor agricole socialiste (se bazează pe un canal magistral, central, din care se ramifică numeroase canale secundare). Astfel, sistemul mare de irigare Ştefăneşti — Leordeni (cu o reţea de 2 000 km) străbate teritoriul staţiunii viticole Ştefăneşti şi al cîtorva cooperative agricole de producţie. În perspectivă se vor mai construi două sisteme mari pentru irigarea terenului dintre Leordeni — Glîmbocata şi Căteasca — Teiu.

În Piemontul Cotmeana, extinderea irigaţiilor este, deocamdată, o problemă nerezolvată, datorită, în mare parte, lipsei de apă. În nordul zonei (Deduleşti, Uda, Miercani, Cotmeana), pînza freatică se află chiar la 300 m adîncime, iar izvoarele din lunca rîului Cotmeana (la Izvoru, Lungu, Ciomăgeşti) au debite reduse. Realizarea sistemului proiectat, pentru alimentarea cu apă a platformei Cotmeana din rîul Argeş şi din Olt, va contribui la asigurarea consumului crescînd de apă necesară populaţiei, exploatărilor petrolifere, unităţilor socialiste agricole şi întreprinderilor industriale nou construite în această zonă.

Problema apei a început să intereseze din ce în ce mai mult şi sub raport calitativ, nu numai cantitativ. Staţiile de epurare ale combinatelor industriei chimice din zona Bradu, Uzinei mecanice Muscel, Uzinei de autoturisme Colibaşi etc. nu mai asigură o perfectă tratare chimică, biologică şi meca-

nică a apelor reziduale, astfel că a crescut sensibil procentul de fenol şi sulf din ape.

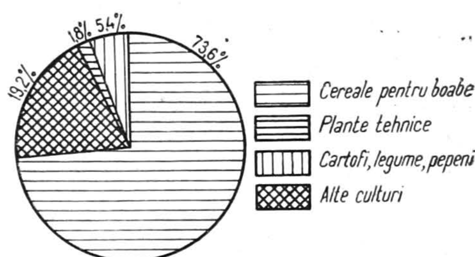
În paralel s-au executat importante lucrări de combatere a eroziunii solurilor (62 000 ha pînă în 1971), în scopul consolidării versanţilor, corectării torenţilor, terasării pantelor etc. atît pe suprafeţele agricole din sudul judeţului (24 000 ha), cît şi pe terenurile ocupate de livezi (17 000 ha), păşuni (16 000 ha) şi vii (5 000 ha), situate în partea centrală şi de nord a Argeşului.

În vederea ridicării potenţialului productiv al solurilor podzolice, aflate în diferite stadii de gleizare, şi a enclavelor de soluri argiloase s-a intensificat acţiunea de ameliorare a stării lor fizice, prin permeabilizarea orizontului B, ceea ce a dus la înlăturarea excesului de apă staţionat pe terenul cultivat. De asemenea, s-a ameliorat starea chimică a solurilor prin reducerea reacţiilor acide şi prin aplicarea de îngrăşăminte naturale şi chimice. În anul 1970 au fost administrate 27 990 tone de îngrăşăminte chimice (azotoase 45%, fosfatice 49%, potasice 0,4% şi complexe 5,6%) şi 286 360 t îngrăşăminte naturale pe o suprafaţă de 114 090 ha şi, respectiv, 26 000 ha.

De asemenea, s-a intensificat procesul de mecanizare a lucrărilor agricole, în funcţie de gradul de fragmentare a reliefului. În zona centrală şi de nord, corespunzătoare teraselor Argeşului, muscelelor şi Piemontului Cîndeşti, mecanizarea lucrărilor agricole s-a făcut în proporţie de 75—85%, iar în partea sudică, unde denivelările se estompează, teritoriul luînd o autentică înfăţişare de cîmpie, se efectuează mecanizat peste 90% din principalele lucrări agricole. Cele 20 de staţiuni pentru mecanizarea agriculturii, împreună cu unităţile agricole, erau dotate cu 2 530 de tractoare (fizice), 476 de cultivatoare cu tracţiune mecanică, 1 160 de semănători mecanice, 1 140 de combine de diferite tipuri etc. Sporirea parcului de tractoare a făcut ca suprafaţa agricolă ce revine unui tractor fizic să scadă, în perioada 1960—1970, de la 617 ha la 148 ha, iar cel raportat la suprafaţa arabilă de la 348 ha la 77 ha, în aceeaşi perioadă.

Repartiţia şi structura terenurilor arabile. Suprafaţa arabilă a judeţului Argeş, în anul 1971, însuma 179 660 ha, fiind repartizată teritorial diferenţiat, în funcţie de gradul de frag-

Fig. 50. — Structura terenului cultivat (1971).

mentare a terenului. În partea de nord, unde energia reliefului atinge valori maxime, suprafețele arabile au extensiune redusă atît în comunele de la contactul cu rama muntoasă (Sălătrucu, Arefu, Albeștii de Muscel, Lerești, Rucăr etc.), cît și în cele de la sudul acesteia (Corbeni, Brăduleț, Bughea de Jos etc.). Spre Cîmpia piemontană a Piteștiului suprafețele arabile cresc continuu, depășind 80% din suprafața agricolă în comunele situate la contactul cu Cîmpia Găvanu-Burdea (Căldăraru, Bîrla, Recea, Rociu, Ungheni etc.). Suprafețele arabile se mențin cu ponderi ridicate și în așezările din luncile Argeșului, Rîul Tîrgului, Rîul Doamnei și Teleormanului.

Din suprafața arabilă, cea cultivată reprezenta (în 1970) 99,0%, avînd următoarea structură (tabelul nr. 5 și fig. 50).

Tabelul nr. 5

Structura terenurilor cultivate

	1965	1970
Suprafața cultivată total	100,0	100,0
Cereale pentru boabe, din care:	72,7	73,6
— grîu	30,7	32,0
— porumb	38,9	37,7
Leguminoase pentru boabe	0,6	0,9
Plante tehnice, din care:	2,1	1,8
— plante textile	0,09	0,09
— plante uleioase	1,8	1,4
— plante pentru alte industrializări	0,3	0,4
Cartofi, legume, pepeni	5,0	5,4
— cartofi	2,7	2,6
Plante de nutreț	18,4	18,3

Cultura cerealelor. Suprafaţa ocupată de culturile cerealiere (73,6 %) domină detaşat celelalte culturi agricole.

Dintre cereale, porumbul deţine, în prezent, cele mai mari suprafeţe, care sînt concentrate în Cîmpia piemontană a Piteştiului, unde comunele Slobozia, Rociu, Recea, Teiu au fiecare cîte 900 ha (peste 30 % din suprafaţa arabilă).

Culturile de grîu urmăresc aceeaşi arie de repartiţie ca a porumbului, predominanţa lui sesizîndu-se în satele din sud: Urlueni, Buzoeşti, Ioneşti, Hîrseşti, Izvoru, Miroşi, Rîca ş.a. În unele aşezări din nordul judeţului grîul lipseşte din structura culturilor de cîmp (Muşăteşti, Berevoeşti, Valea Mare-Pravăţ, Lereşti etc.).

În anul 1971, în judeţul Argeş s-a obţinut o producţie totală de cereale de 219 829 t, din care 119 371 t de porumb şi 89 205 t de grîu. În unele unităţi socialiste, în care s-au aplicat măsuri agrotehnice, au fost realizate sporuri substanţiale de producţie la hectar. Astfel, în I.A.S. Ştefăneşti de pe terenurile neirigate s-a obţinut o producţie de grîu de circa trei ori mai mică (circa 1 160 kg/ha) în comparaţie cu cea realizată pe suprafeţele irigate şi pe care s-au aplicat şi îngrăşăminte (circa 3 870 kg/ha). La C.A.P. Izvoru pe suprafeţele irigate cultivate cu porumb s-au obţinut în medie 8 400 kg boabe la hectar.

Cultura legumelor (5,4 % din suprafaţa cultivată) s-a extins teritorial şi s-a diversificat structural în ultimul deceniu, sub influenţa cererii crescînde de produse legumicole atît din partea întreprinderilor industriei alimentare, cît şi din partea populaţiei oraşelor în plină dezvoltare. Suprafaţa totală cultivată cu legume atingea, în 1970, 9 650 ha şi avea extensiune mai mare în jurul oraşelor, cu deosebire în zona oraşului Piteşti şi în toată lunca umedă a Argeşului. Producţia de legume a atins circa 75 000 tone, din care cea de cartofi deţinea aproximativ jumătate.

Celelalte culturi agricole deţin suprafeţe reduse în cadrul judeţului, plantele uleioase ocupînd, de pildă, 1,4 % din suprafaţa cultivată, iar leguminoasele pentru boabe 0,9 %.

Pomicultura, reprezentînd principala ramură a agriculturii, situează județul Argeș pe primul loc pe țară în ceea ce privește numărul de pomi fructiferi (8,5% din efectivul țării) și producția de fructe (8,7% din cea a țării). Teritoriul dintre rîurile Topolog și Dîmbovița constituie unul dintre cele mai vechi și mai masive bazine pomicole din țara noastră.

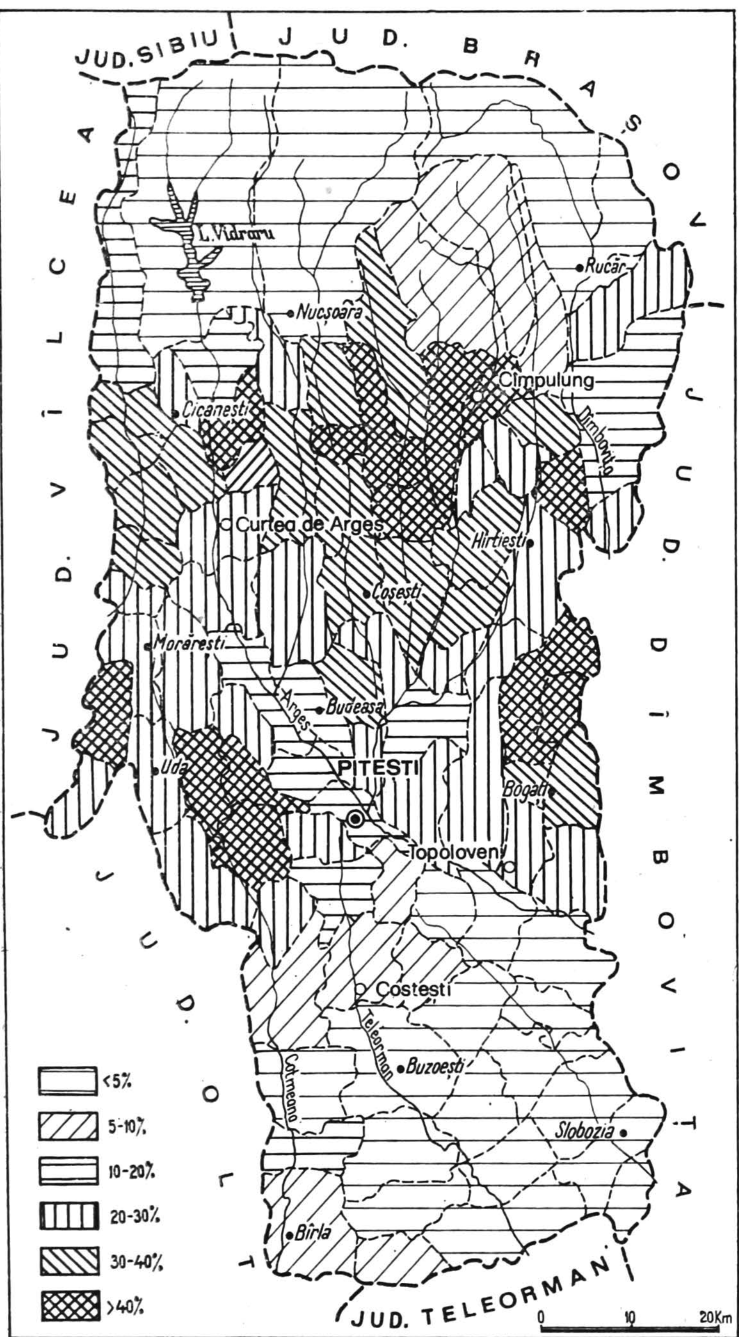
Despre această activitate tradițională, documentele istorice atestă aspecte legate de existența, extinderea și comercializarea fructelor din cele mai vechi timpuri. Livezile de pruni și comerțul cu țuică aduseseră faimă județului. Negustorii „cupeți" transportau produsele pomicole pe „drumul mare" spre București sau pe drumul vechi al Loviștei și al Dîmboviței spre Transilvania. Mediul geografic favorabil a oferit condiții prielnice adaptării unor specii și soiuri devenite tradiționale acestei zone. Fragmentarea accentuată a reliefului și orientarea aproximativ nord-sud a culmilor, în general bine însorite, ca și poziția lor la poalele Carpaților Meridionali, ce funcționează ca un zid protector, ferindu-le de curenții atmosferici reci, sînt factori care favorizează cultivarea intensivă a pomilor fructiferi. Livezile, în masiv, urcă pe versanți pînă spre 800 m altitudine, însă, în mod izolat, se întîlnesc și la peste 900 m atît în Piemontul Cîndești, cît și în zona Muscelelor.

Veche îndeletnicire agricolă, pomicultura a determinat o specializare a forței de muncă în cultivarea, recoltarea și păstrarea fructelor și mai tîrziu în industrializarea lor. În ultimele două decenii, cultura pomilor fructiferi a fost situată pe baze științifice, devenind o adevărată ramură rentabilă a agriculturii județului Argeș. Fondul pomicol, preluat după cel de al doilea război mondial, era neamenajat și parțial părăsit. De aceea, refacerea și extinderea suprafețelor pomicole se impunea, acțiune care în perioada 1959—1963 a înregistrat cel mai rapid ritm din țară. Mii de hectare au fost plantate cu specii productive și adaptabile la condițiile ecologice locale, fiind amenajate radical și vechile livezi. În ultimii zece ani, teritoriul ocupat de livezi și pepiniere pomicole s-a mărit de peste 2 ori, de la 21 360 ha la 53 693 ha, această ramură a agriculturii ajungînd să dețină, în anul 1971, 7,9% din suprafața agricolă a județului, iar procesul de creștere a numărului de

pomi este în curs de desfăşurare: numai în perioada 1965—1970 efectivul acestora s-a mărit de la 7 346 mii bucăţi la 7 803 mii bucăţi, cu deosebire în bazinul Rîul Tîrgului, Argeşului şi Bratiei. Extinderea suprafeţelor pomicole s-a făcut în special pe terenurile cooperativelor agricole de producţie din aşezările Albeşti, Curtea de Argeş, Davideşti, Domneşti, Boteşti, Cîmpulung, de la contactul cu zona montană. O contribuţie deosebită la dezvoltarea pomiculturii aduce, din 1967, Institutul de cercetări pentru pomicultură, situat în localitatea Mărăcineni Această unitate de importanţă naţională coordonează şi îndrumează, prin cei 23 de cercetători ştiinţifici, activitatea tuturor staţiunilor experimentale, laboratoarelor şi bazelor experimentale pomicole din ţară şi din judeţul Argeş. Principalele eforturi se concentrează asupra creării de noi soiuri de pomi şi arbuşti fructiferi, de căpşuni şi de material săditor de elită. Lucrările institutului vizează şi găsirea metodelor de prelucrare mecanică şi chimică a solurilor în vederea măririi producţiei de fructe. La Bilceşti s-a organizat o bază experimentală care produce, în scopuri ştiinţifice şi de comercializare, fructe din soiuri tradiţionale şi din cele nou introduse în cultură. Trebuie subliniată şi contribuţia adusă în dezvoltarea pomiculturii de pepiniera dendrologică înfiinţată în anul 1962, care realizează puieţi de vişin, alun, cireş, arbuşti ornamentali, coacăz negru etc.

Teritorial, livezile au aria de maximă concentrare în jumătatea nordică a judeţului, unde, în medie, suprafaţa pomilor fructiferi deţine între 20—25% din teritoriul agricol al comunelor. În foarte multe aşezări, însă, acesta deţine chiar o treime (Bălileşti, Bogaţi, Corbi, Godeni, Muşăteşti, Uda, Vedea etc.) şi chiar jumătate din suprafaţa agricolă (Cocu, Poiana Lacului, Cepari etc.). Spre sud, ponderea ocupată de suprafaţa livezilor scade, astfel că în unele aşezări nu atinge nici 1% din terenul agricol (Hîrseşti, Izvoru, Căldăraru, Bîrla, Slobozia, Recea, Răteşti etc.) (fig. 51).

Structura pe specii a fondului pomicol este prezentată în tabelul nr. 6.

Cartogr. Simona Cantacuzino

Fig. 51. — Harta frecvenţei livezilor şi pepinierele pomicole (1971).

Tabelul nr. 6

Structura fondului pomicol în anul 1970

Speciile pomicole	Nr. pomilor fructiferi (mii bucăţi)	% faţă de total ţară
TOTAL	7 803,2	8,5
Pruni	5 659,6	10,5
Meri	1 329,1	8,1
Peri	292,1	7,2
Cireşi şi vişini	212,2	3,8
Caişi, zarzări	116,0	3,5
Nuci	83,3	3,5
Alţi pomi	110,9	2,0

Din dinamica numărului de pomi fructiferi, pe specii, în perioada 1965—1970 se evidenţiază trei tendinţe generale, şi anume: specii al căror număr a crescut (meri, caişi), a stagnat (pruni, peri) şi a scăzut (nuci). În anul 1970, în judeţul Argeş s-a obţinut o producţie totală de 101 707 t fructe, repartizată pe specii conform tabelului nr. 7.

Tabelul nr. 7

Structura producţiei de fructe

Specii pomicole	Producţia de fructe (tone)	% faţă de total ţară
TOTAL	101 707	8,7
Pruni	73 501	10,3
Meri	15 107	8,3
Peri	4 959	9,2
Cireşi, vişini	3 673	6,0
Caişi, zarzări	1 628	3,5
Nuci	1 389	4,3
Alţi pomi	1 450	2,0

Producţia de fructe a judeţului Argeş are multiple destinaţii. Ea constituie baza de materii prime a fabricilor de conserve de fructe şi sucuri de la Băiculeşti şi Topoloveni; cea mai mare parte însă contribuie la aprovizionarea populaţiei

din județ și din țară, ca și la exportul de fructe al Republicii Socialiste România în țările europene.

După mărimea suprafeței ocupate, după numărul de pomi și producția obținută, pe primul loc se situează, detașat, prunul. Județul Argeș are o veche tradiție în această cultură și dă 10,3% din producția de prune a țării. Principalele soiuri care se cultivă sînt: Grasa românească, Tuleu gras, Argent, Vînătă de Italia, Anașpet etc., care stau la baza producției de țuică, de marmeladă și de prune uscate. Extensiunea suprafețelor de pruni explică numărul mare de cazane de țuică din Argeș, în unele comune funcționînd peste cinci (Călinești, Bogați, Domnești, Hîrtiești, Mihăilești, Vedea etc.). Pe locul al doilea, în ceea ce privește numărul de pomi fructiferi și producția realizată, se situează mărul, dominînd soiul Crețesc roșu. Urmează apoi părul, a cărui arie de răspîndire o formează valea Cîrcinovului (Topoloveni, Țigănești, Priboieni), soiurile predominante fiind Cuire, Bose, Favoritul lui Clop, Wiliam. Cu ponderi mai mici se înscriu caisul, cireșul și mai ales nucul.

Viticultura este o ramură agricolă dezvoltată și cu vechi tradiții în județul Argeș. Documentele istorice atestă această îndeletnicire încă din secolul al XIV-lea, curtea domnească din Pitești posedînd întinse podgorii în „Dealul Piteștilor", „Dealul Ștefăneștilor", „Dealul Topolovenilor" etc. Începînd cu anul 1507, din timpul lui Mihnea Vodă, mențiunile privind viile domnești și mănăstirești se intensifică; Matei Basarab și Constantin Brîncoveanu dețineau întinse suprafețe viticole în Argeș, dezvoltarea luată de cultura viței de vie fiind atît de mare încît Constantin Brîncoveanu stabilește drept unitate de măsură a vinului „Vadra de Pitești". Condițiile naturale și sociale au fost de natură să mențină în timp cultura viței de vie. Aceiași factori pedoclimatici (soluri brun roșcate de pădure cu carbonat de calciu, pante domoale și însorite, precipitații suficiente în perioada de vegetație) și sociali favorabili (apropierea de capitala țării și de principalele căi de comunicație, ca și specializarea forței de muncă) au stat la baza extinderii suprafețelor viticole în ultimele două decenii. În anul 1971, cultura viței de vie ocupa o suprafață de 5 051 ha, de peste două ori mai mare decît cea din 1960 și era concentrată

în partea central-estică a județului, pe stînga Argeșului. Pantele însorite dintre Pitești și Topoloveni, adăpostite de curenți atmosferici puternici și cu o altitudine ce oscilează între 100 și 400 m, formează nucleul principal al viticulturii argeșene. Unele așezări din această zonă, ca Ștefănești, Călinești, Bogați, Topoloveni, Leordeni ș.a., dețin între 400 și 700 ha de viță de vie (15—25% din suprafața agricolă). Spre nord, pe măsură ce altitudinea reliefului crește și condițiile pedoclimatice se modifică, viticultura pierde din importanță, ajungînd ca în unele comune de sub munte viile să lipsească complet (Valea Mare-Pravăț, Albeștii de Argeș, Aninoasa, Arefu, Brăduleț, Dâmbovicioara ș.a.).

În dezvoltarea viticulturii o influență pozitivă a avut socializarea agriculturii, care a creat condiții pentru extinderea lucrărilor de terasare a terenurilor în pantă și plantarea lor cu viță de vie. Numai în perioada 1966—1970 au fost terasate și cultivate cu vii circa 1 600 ha, mai ales în bazinul mijlociu al Argeșului, în așezările Ștefănești, Valea Mare, Văleni-Podgorie, Călinești, Topoloveni, Leordeni (fig. 52). Suprafețe mai mici de vii plantate în terase (10—15 ha/comună) dețin și comunele din sud-estul județului, astfel că această cultură are tendința să-și extindă aria de repartiție spre Cîmpia piemontană a Piteștiului. Prin noile suprafețe plantate cu viță de vie, unele comune din sud, ca Recea, Rociu, Popești, Ungheni, Căldăraru, au ajuns să dețină, în anul 1970, între 110 și 150 hectare.

O importanță deosebită pentru dezvoltarea viticulturii din județul Argeș prezintă stațiunea experimentală din Ștefănești, înființată în anii construcției socialismului. Cu un personal de înaltă calificare și dotată cu mijloace moderne, această stațiune studiază posibilitățile de mărire a producției de struguri de masă și de vinuri, prin elaborarea și aplicarea de sisteme de fertilizare a solurilor în funcție de soiurile cultivate, ca și prin ameliorarea și adaptarea lor la condițiile ecologice locale. În ultimii ani există preocupări pentru producerea de material săditor în pepiniere locale, care au în total o capacitate anuală de 3 milioane altoi.

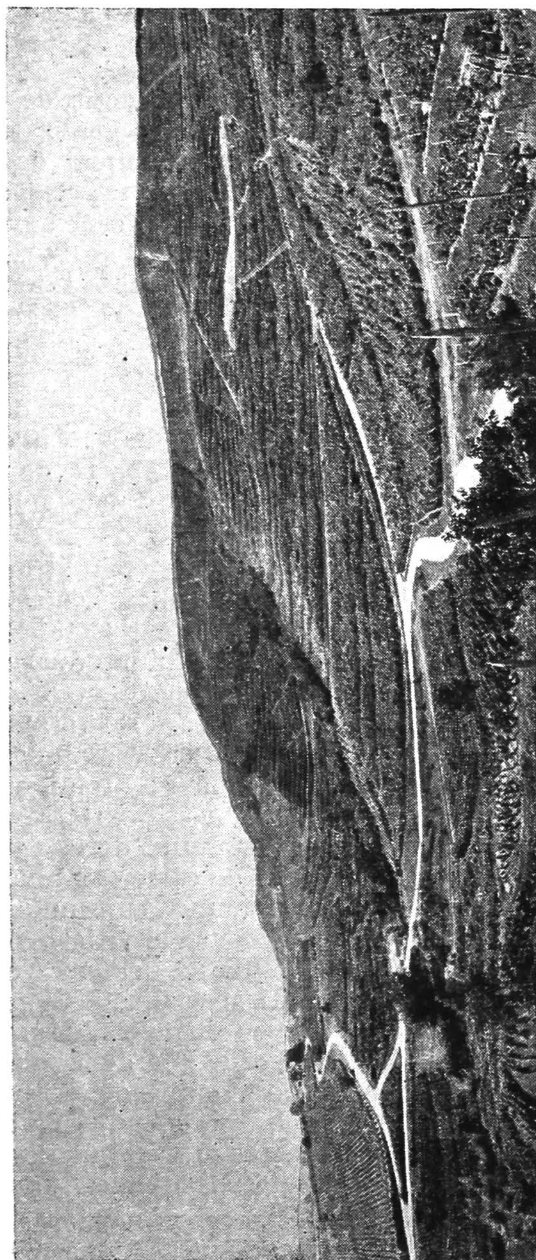

Fig. 52. — Cultură de vii pe dealul Goleasca — comuna Ștefănești (foto Agerpres).

Ca urmare a crescut continuu producţia de struguri; în anul 1971 aceasta atinsese 10 640 t şi era realizată în proporţie de 2/3 din viile altoite şi indigene şi numai de 1/3 din cele hibride. Producţia medie la hectar a fost, în acelaşi an, de 1 930 kg, faţă de care cea realizată de întreprinderile agricole de stat a fost de aproape două ori mai mare (3 780 kg/ha). Din producţia totală de struguri, cea mai mare cantitate rămîne în cadrul judeţului, pentru consumul curent şi pentru asigurarea materiei prime necesară întreprinderilor industriei alimentare. În anii socialismului a fost construit la Ştefăneşti, în însăşi aria de repartiţie a viţei de vie, un combinat modern de vinificaţie, dotat cu utilaj la nivelul tehnicii mondiale. Cu o capacitate de 800 de vagoane, el prelucrează, în proporţie de trei pătrimi, soiuri de struguri albi şi, în măsură mai mică, struguri aromaţi negri.

Cele mai reprezentative soiuri de vin obţinute în acest combinat sînt: Fetească regală, Riesling, Tămîioasă românească şi în măsură mai redusă Muscat Ottonel, Cabernet, Sauvignon; aproximativ o jumătate din producţia de vin se trimite la export în ţările Europei occidentale şi orientale.

În funcţie de gradul de concentrare a suprafeţelor cu vii, de soiurile predominante, zona viticolă a judeţului Argeş poate fi subîmpărţită în două podgorii: Ştefăneşti spre vest şi Leordeni spre est. Podgoria Ştefăneşti, extinsă mult în ultimii ani sub influenţa măririi consumului de struguri de către populaţia judeţului şi a ţării, ca şi de către combinatul de vinificaţie din localitatea cu acelaşi nume, cuprinde o suprafaţă de circa 3 000 ha. Ea înglobează centrele viticole Valea Mare-Podgoria, Viişoara, Vrăneşti, Călineşti, Văleni ş.a. (ce deţin între 10 şi 25% suprafeţe cu vii) specializate în producţia de struguri pentru vinuri albe: Fetească regală, Muscat Ottonel, Tămîioasă românească etc. Podgoria Leordeni, mai redusă ca suprafaţă şi grad de concentrare, cuprinde centrele viticole din jur (Topoloveni, Baloteasca, Budişteni, Glîmbocata etc.) şi contribuie atît la aprovizionarea întreprinderilor industriei vinurilor, cît şi la aceea a populaţiei urbane.

Zona viticolă a judeţului Argeş, prin poziţia sa geografică în apropierea capitalei şi a centrului industrial în dezvol-

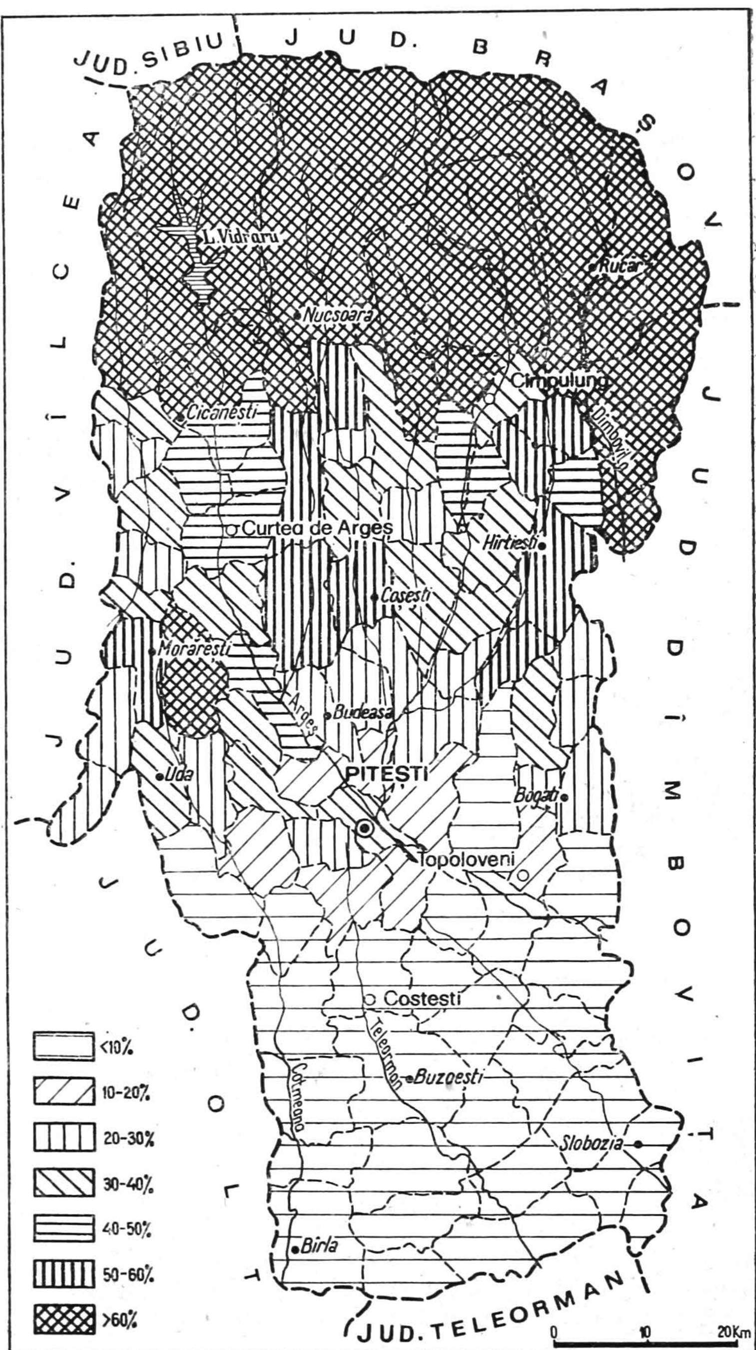
tare Piteşti, prin condiţiile pedoclimatice favorabile, ca şi prin căile de comunicaţie lesnicioase, are mari perspective de dezvoltare.

Creşterea animalelor, ramură importantă a agriculturii (50,2% din producţia globală agricolă), are o veche tradiţie şi se bazează pe existenţa unei bogate şi variate baze furajere. Păşunea naturală (11,5% din suprafaţa agricolă) deţine suprafeţe întinse pe terenurile din nord, cu energii mari de relief, unde elementele pedoclimatice asigură condiţii ecologice optime acestei asociaţii vegetale. În comunele din zona muntoasă şi deluroasă, păşunea deţinea circa 30% din suprafaţa agricolă (Lereşti, Corbeni, Nucşoara, Arefu, Dragoslavele, Rucăr etc.), iar spre sud, pe măsură ce relieful îşi estompează denivelările, ea pierde din teritoriu, ajungînd în Cîmpia Găvanu — Burdea să totalizeze sub 1% (fig. 53). Aici baza furajeră a animalelor este completată de plantele de nutreţ — lucernă, plante pentru însilozare, plante anuale pentru masă verde etc.

Sub impulsul dezvoltării industriei alimentare şi mai ales al măririi numărului populaţiei urbane, în ultimii cinci ani se înregistrează o evidentă intensificare şi diversificare a creşterii animalelor. Au fost construite numeroase ferme complexe de tip industrial pentru creşterea vacilor de lapte (Căteasca), pentru îngrăşarea porcilor (Bradu), pentru creşterea şi îngrăşarea mieilor (Clucereasa), pentru creşterea găinilor ouătoare (Văleni) şi pentru creşterea şi îngrăşarea puilor pentru carne (Leordeni şi Costeşti).

Înfiinţarea acestora a atras mărirea efectivului de animale din sectorul socialist, de stat şi cooperatist, ca şi schimbarea structurii şeptelului prin creşterea ponderii deţinute de porcine, bovine, ovine şi păsări şi prin scăderea celei deţinute de cabaline şi caprine, aşa cum reiese şi din tabelul nr. 8.

În anul 1971, efectivul de *bovine* totaliza 158 300 de capete şi înregistra o concentrare mai mare în jumătatea sudică a judeţului — Răteşti, Poiana Lacului, Căteasca etc., unde fiecare comună număra peste 3 000 de capete. De asemenea, densităţi ridicate se înscriu şi în zona imediată de aprovizionare cu produse animale a oraşului Piteşti, unde aşezările Bradu, Oarja, Mărăcineni, Albota, Ştefăneşti etc. sînt specializate în

Cartogr. Simona Cantacuzino

Fig. 53. — Ponderea suprafeţei păşunilor şi fîneţelor naturale din suprafaţa agricolă.

Tabelul nr. 8

Structura efectivului de animale (1970)

	Numărul de animale	% din efectivul R. S. România
Bovine,	158 300	2,9
din care :		
vaci și bivolițe	79 500	3,3
Porcine	131 700	1,7
Ovine	296 000	2,0
Caprine	14 604	2,1
Cabaline	14 500	2,2
Păsări	1 297 516	2,4
Albine familii	27 450	2,7

creşterea vacilor de lapte. Producţia de lapte variază în funcţie de sectorul social-economic, de gradul de intensitate al creşterii animalelor şi de rasa lor. Astfel, producţia de lapte a I.A.S. a fost, în anul 1970, de 2 837 l la o vacă furajată, de peste două ori mai mare decît media obţinută în judeţ.

Creşterea ovinelor (296 000 capete) reprezintă una dintre cele mai vechi îndeletniciri ale populaţiei care s-a menţinut în timp, ceea ce explică stabilitatea forţei de muncă în creşterea acestora (fig. 54). Comunele Buzoeşti, Mioarele, Corbi, Stoeneşti etc. concentrează peste 7 000 de capete, înregistrînd o densitate de circa 150 capete/100 ha teren agricol. Acţiunea de merinozare, intensificată în ultimii ani, are în vedere mărirea ponderii producţiei de lînă fină şi semifină şi micşorarea efectivului de oi de rasă Țurcană în favoarea celor de rasă Țigaie şi Merinos.

Porcinele (131 700 capete) au o densitate mai mare în Cîmpia piemontană a Piteştiului şi în Piemontul Cotmeana, sesizîndu-se o specializare în creşterea porcilor în aşezările Răteşti şi Izvoru (circa 6 000 capete/comună); predomină rasa *Marele alb* de carne, iar în perspectivă se vor extinde (mai ales în unităţile agricole socialiste) *Landrasul* şi *Bazna*.

Fig. 54. — Activitate pastorală în zona montană (foto E. Nedelcu).

Avicultura, dezvoltată cu precădere în zona cerealieră, s-a intensificat odată cu socializarea agriculturii şi cu creşterea populaţiei urbane. Se cresc în special găini şi palmipede.

Modul de repartiţie în teritoriu a culturilor agricole şi a speciilor de animale permite conturarea în judeţul Argeş a trei zone de producţie agricolă: în nordul judeţului zona de creştere a animalelor pe baza păşunilor de munte, unde păstoritul dezvoltat se împleteşte cu economia forestieră foarte bine reprezentată; în zona imediat sudică, a depresiunii intracolinare şi a muscelelor, profilul agricol se schimbă, alături de creşterea animalelor (bovine şi ovine) şi economia forestieră apare o pomicultură intensivă, iar la sud-estul Piemontului Getic o viticultură bine dezvoltată; zona sudică, corespunzătoare Cîmpiei Piemontane a Piteştiului şi parţial a Piemontului Cotmeana, se prezintă ca un teritoriu al culturii cerealelor şi

al creşterii cornutelor mari, mai ales a vacilor pentru lapte. Zona preorăşenească a oraşului Piteşti, care-şi extinde limitele din ce în ce mai mult în ultimii ani, în special spre sudul judeţului, are o strictă specializare, aşezările din jurul municipiului excelînd în cultura legumelor, creşterea vacilor de lapte şi a păsărilor, în scopul aprovizionării populaţiei acestui centru urban.

Economia forestieră. Mediul geografic al judeţului oferă condiţii favorabile dezvoltării tuturor speciilor arborescente, care reprezintă o bogăţie naturală de seamă şi o bază de materie primă importantă. Cele 287 549 ha de pădure ale judeţului sînt repartizate neuniform în teritoriu, densitatea cea mai mare înregistrîndu-se în zonele cu o mare energie de relief, unde formează peisajul dominant (ocoalele silvice Curtea de Argeş, Şuici, Domneşti, Cîmpulung, Rucăr) (fig. 55). Dispunerea în amfiteatru a reliefului se reflectă în structura variată a speciilor, între care predomină răşinoasele, fagul şi stejarul. Valoarea economică a fondului forestier a atras atenţia societăţilor forestiere capitaliste încă de la începutul secolului nostru, care exploatînd neraţional şi preferenţial a dus la degradarea pădurilor şi la epuizarea unor specii solicitate la export (brad, molid). La degradarea fondului forestier a mai contribuit şi lipsa de îngrijire a pădurilor tinere, ca şi păşunatul abuziv. Din aceste motive, în ultimele două decenii s-a dus o acţiune susţinută pentru refacerea fondului silvic, remarcîndu-se, din acest punct de vedere, bazinele Argeşului, Argeşelului, Bratiei şi Dîmboviţei. Suprafaţa anuală împădurită, în judeţul Argeş, totalizează circa 2 200 ha şi se face cu specii repede crescătoare, mai ales de răşinoase (90% din suprafaţă). Împăduriri în masiv s-au efectuat în ocoalele silvice Domneşti, Rucăr, Şuici (peste 300 ha/an), urmate de Aninoasa, Curtea de Argeş, Cîmpulung (cu circa 100 ha/an) atît în fondul forestier propriu-zis, cît şi pe teritoriile degradate.

În vederea extinderii pădurilor şi a regenerării acestora au fost create în judeţul Argeş circa 40 de pepiniere pomicole. Dintre acestea se remarcă pepinierele pomicole pentru răşinoase de la Dobroţ, Bahna, Vultureşti, Sălătrucu, Dobriaşul, Dragoslavele şi Rucăr; puieţi pentru plantaţii de foioase se

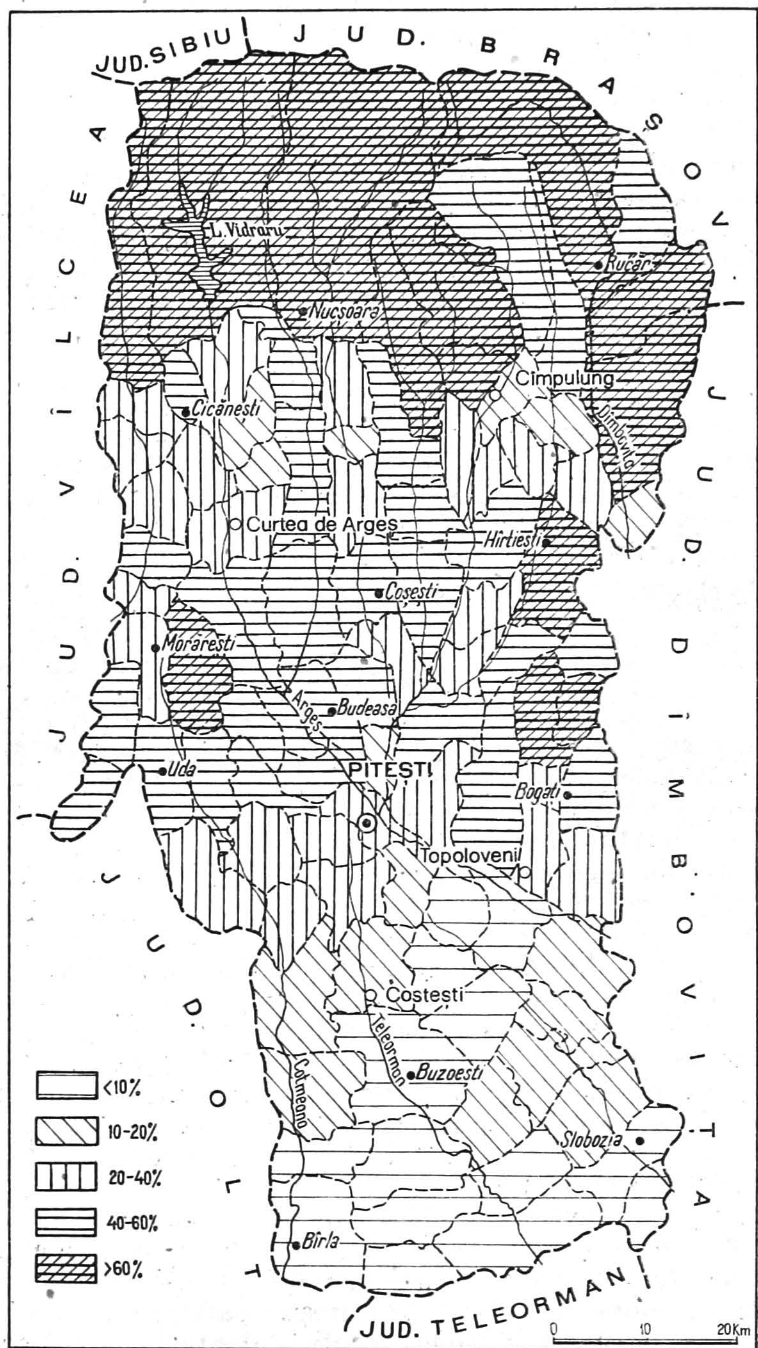

Fig. 55. — Ponderea pădurilor din suprafața totală.

produc în pepiniera Găeşti. Tendinţa generală este de extindere a suprafeţelor ocupate de răşinoase atît în arealul lor de creştere, cît şi în afara acestuia, în zona fagului şi a gorunului.

De asemenea, s-a dat atenţie măririi gradului de mecanizare a exploatărilor forestiere, mai ales în ocoalele silvice montane, s-a extins reţeaua căilor de comunicaţie forestiere şi a sporit capacitatea mijloacelor de transport. Drumurile forestiere (8,1% din lungimea totală a drumurilor), care urmăresc văile şi pătrund în însăşi zona de exploatare, fac legătura cu reţeaua generală a căilor de comunicaţie din judeţ, iar căile ferate forestiere servesc fabricile de cherestea din Stîlpeni şi Curtea de Argeş. Menţionăm, de asemenea, acţiunea de îngrijire şi amenajare a fondului forestier, prin degajări şi curăţiri, acţiune care a cuprins o suprafaţă de aproximativ 10 000 ha, fiind mai extinsă în ocoalele silvice Domneşti, Rucăr, Cîmpulung, Topoloveni, Şuici.

Ca urmare, suprafaţa de pădure dată în exploatare a crescut considerabil, atît pe versanţii cu pante mici, cît şi în zonele mai puţin accesibile. În anul 1970, volumul exploatărilor de fag, de răşinoase şi de stejar a crescut considerabil, dîndu-se spre prelucrare unităţilor industriale situate mai ales în judeţul Argeş (Piteşti, Stîlpeni, Curtea de Argeş, Cîmpulung etc.). În scopul dezvoltării economiei forestiere pe baze ştiinţifice s-a înfiinţat la Mihăieşti o bază experimentală, care întocmeşte studii şi proiecte cu caracter silvic, face cercetări teoretice şi aplicative, defrişează (experimental şi productiv) şi plantează variate specii pentru a urmări modul de adaptare, evoluţie şi producţie a diferiţilor arbori în condiţiile pedoclimatice locale.

În ultimii ani s-a trecut la valorificarea superioară a fructelor de pădure. Anual se culeg importante cantităţi de mure, afine, zmeură, măceşe, care în proporţie de 95% fac obiectul exportului în R.F. Germania, Olanda, Austria, R.S. Cehoslovacă şi U.R.S.S. Colectarea se face prin circa 120 de centre, iar prelucrarea parţială sau totală se execută în localităţile Topoloveni, Stîlpeni şi Curtea de Argeş, producîndu-se sucuri de mure şi de coarne (Stîlpeni), ciuperci uscate şi saramură, pulpe semiconservate (Topoloveni şi Curtea de Argeş).

Vînătoarea şi pescuitul. Mediul geografic deosebit de variat al judeţului Argeş — relieful cu diferenţe mari de altitudine, clima şi vegetaţia puternic etajată — a condus la dezvoltarea numeroaselor specii de animale, multe dintre ele de interes vînătoresc. Modificările intervenite în peisajul natural, ca urmare a defrişărilor, desţelenirilor etc. de către om, au dus la micşorarea ariei de răspîndire a animalelor. În vederea ocrotirii şi dezvoltării fondului cinegetic local au fost luate o serie de măsuri pentru protejarea unor specii prin crearea de rezervaţii (pentru capra neagră), prin colonizări (căpriori, fazani etc.), prin reglementarea perioadei de vînat etc. Ocoalele silvice din jumătatea de nord a judeţului (Curtea de Argeş, Muşăteşti, Domneşti, Aninoasa, Cîmpulung etc.), în care pădurea deţine ponderi însemnate, înregistrează cea mai ridicată densitate de animale mari de interes vînătoresc. La limita superioară a pădurii, pe stîncăriile greu accesibile, departe de activitatea omenească, trăieşte capra neagră. Aceasta, rareori, iarna, coboară pînă la 1 000 m altitudine şi se întîlneşte mai ales pe raza ocoalelor silvice Curtea de Argeş, Rucăr, Şuici şi Domneşti. Mai spre sud, în pădurile întinse de răşinoase şi foioase, cu enclave de luminişuri liniştite, ale Munţilor Făgăraş, vînatul principal îl constituie cerbul carpatin; fiind un vînat valoros el a fost colonizat la Lereşti. Densităţi mari înregistrează în zona Curtea de Argeş, Domneşti şi Rucăr. În aceeaşi arie de repartiţie trăiesc ursul şi mistreţul; în număr mare în judeţul Argeş există şi vulpi. Căpriorul se întîlneşte în zona muscelelor şi a Platformei Cîndeşti, pe dealurile cu înălţimi medii, la marginea pădurilor şi în apropierea arăturilor. În vederea creşterii densităţii de căpriori au fost făcute colonizări în pădurile Vedea, Trivale, Mareş, Broşteni, Vlăşcuţa şi Budeasa. În zona sudică, în cîmpia divers cultivată, în raza aşezărilor Deagu de Sus şi de Jos, Mozacu, Ungheni etc., trăieşte în număr mare iepurele.

Printre păsările de interes vînătoresc, demn de amintit este fazanul, des întîlnit în zona de cîmpie, în raza comunelor Mozacu, Suseni etc.; colonizările de fazani de la Vlăşcuţa şi Mozacu vor contribui la dezvoltarea efectivului existent.

Sub raportul producției se constată că cele mai productive fonduri cinegetice din zona montană sînt la Bădeanca, Cetățeni, Dragoslavele, Lereşti, în zona muscelelor la Poienari, Valea Danului, Stoeneşti, Aninoasa, iar în zona de cîmpie la Căteasca, Furdueşti, Broşteni.

Valoarea fondului cinegetic al județului atrage anual vînători din diferite state europene, Argeşul obținînd, pentru exponatele expuse (mistreți, capra neagră, cerbi carpatini şi urs) în 1971 la expoziția internațională, 11 medalii de aur.

Rețeaua hidrografică deasă creează un fond piscicol natural valoros, repartizat altitudinal, în special pentru păstrăvi, scobar, mreană, clean, biban. În ultimii trei ani au fost populate cu păstrăv curcubeu şi cu alte specii de peşti lacurile de acumulare de pe valea Argeşului.

CĂILE DE COMUNICAȚIE ŞI TRANSPORTURILE

Poziția geografică a județului Argeş, ca zonă de tranziție şi de legătură între marile unități morfologice ale țării, Carpații Meridionali în nord şi Cîmpia Română în sud, cu economii variate şi complementare, conferă căilor de comunicație o importanță deosebită. Cu mult înaintea erei noastre, căile transcarpatice de la cele două extremități ale Masivului Făgăraş, prin culoarul Rucăr—Bran în est şi prin Țara Loviştei şi defileul Oltului pe la Şuici — Sălătrucu — Cîineni în vest, au constituit cele mai frecventate locuri de trecere (ale oierilor mocani şi mărgineni şi ale negustorilor de sare, lemn, cereale, fructe) dintre provinciile româneşti nord- şi sud-carpatice, ceea ce a imprimat acestor drumuri funcții strategice şi comerciale. Păstorii transhumanți şi negustorii transilvăneni au folosit meleagurile argeşene şi ca loc de schimb al produselor sau

ca loc de popas (la ieşirea sau la intrarea în zona montană), contribuind astfel la atragerea în circuitul economic general şi a actualului teritoriu al judeţului Argeş.

Direcţia principală a drumurilor, cea nord-sud, s-a menţinut şi s-a dezvoltat în decursul veacurilor ca urmare a intensificării legăturilor cu Transilvania. Drumul transcarpatic Rucăr—Bran, menţionat încă din secolul al IV-lea de Conrad Peutinger din Augsburg ca un drum împietruit („via glareata"), a constituit cea mai directă cale de legătură a negustorilor bîrsani, prin fostele capitale din zona subcarpatică şi tîrguri ale Ţării Româneşti, spre oraşele porturi dunărene. Numeroasele cetăţi construite în împrejurimile văii Dîmboviţa (Bran, Dîmboviţa, Cetăţeni) aveau şi funcţie de vamă, cu obligaţia „să nu fie volnici niciodată a supăra pe călători şi mai cu deosebire pe negustorii din Braşov sau de a le împiedica comerţul lor". Cu timpul însă intensitatea transporturilor pe valea Dîmboviţei scade, pentru că „vameşii începură a percepe pentru mărfuri vămi grele, a lua de rechiziţie cai şi căruţe pentru trebuinţele lor private şi a îngreuna cu totul trecerea, iar jaful şi omorul erau frecvente, de aceea nimeni nu mai cuteza să treacă pe la Rucăr—Bran". Cu timpul, starea normală a lucrurilor s-a restabilit, domnitorii Ţării Româneşti (Vladislav II, Vlad Ţepeş etc.) asigurînd negustorilor braşoveni trecerea liberă. Începe însă a se circula şi pe alte drumuri transcarpatice, cum sînt cele de pe valea Teleajenului, Buzăului şi Prahovei, micşorîndu-se astfel intensitatea transporturilor de pe valea Dîmboviţei.

De asemenea, deosebit de activ se dovedea drumul vechi al Loviştei, care se unea la Cîineni cu marele drum roman al Oltului (Limes alutanus), şi care lega cetatea de scaun Curtea de Argeş cu Transilvania prin Sălătrucu—Cîineni.

Primele căi de legătură, drumurile, au rămas secole de-a rîndul, în marea lor majoritate, neamenajate, numai în timpul Regulamentului Organic luîndu-se măsuri pentru îmbunătăţirea viabilităţii lor. Sfîrşitul secolului al XIX-lea a marcat, prin construirea căii ferate de la contractul Piemontului Getic cu Cîmpia înaltă a Piteştiului în două etape, Bucureşti — Piteşti (1872) şi Piteşti — Slatina (1878), începutul

Fig. 56. — Gara feroviară din Curtea de Argeș (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

îmbunătățirii condițiilor de circulație pe direcția est-vest. Rețeaua feroviară a fost completată mai tîrziu, prin construirea ramificațiilor nordice, paralele cu Argeșul și cu Rîul Tîrgului. Pînă în anul 1880 se dăduse în exploatare linia ferată spre Cîmpulung, iar pînă la primul război mondial se făcuse și racordarea orașului Curtea de Argeș la axa feroviară sud-piemontană (fig. 56).

Procesul de dezvoltare a rețelei de comunicație se continuă în prezent, urmînd trei direcții de evoluție, legate, pe de o parte, de creșterea densității arterelor de legătură și de îmbunătățire a viabilității lor, iar pe de altă parte de introducerea unor mijloace speciale (conductele) pentru transportul noilor resurse petrolifere și gazeifere descoperite în județ. Astfel, pentru necesitățile economice ale viitorului combinat

de materiale de construcţie de la Cîmpulung, s-au construit 14 km de cale ferată şi 7 km de cale rutieră, iar pentru extinderea exploatărilor forestiere au fost construite zeci de km de căi forestiere de acces. În ultimele două decenii asistăm la un proces intens de îmbunătăţire a viabilităţii drumurilor suprasolicitate. Au fost modernizate drumurile paralele cu Argeşul, Rîul Tîrgului, ca şi cele care fac legătura dintre municipiul Piteşti şi oraşele Rm. Vîlcea, Drăgăşani şi Roşiori de Vede cu punctele de exploatare petrolifere şi care însumează o lungime de 621 km (7,3% din lungimea totală).

Importanţa judeţului Argeş a crescut şi sub raportul tranzitului, prin construirea autostrăzii Bucureşti — Piteşti. La aceasta se adaugă şi dublarea liniei ferate Bucureşti — Piteşti — Craiova, în curs de execuţie, ca şi introducerea centralizării electrodinamice în gara Goleşti, care vor permite mărirea capacităţii de transport, în tranzit şi local, dintre provinciile din estul şi vestul ţării.

În anul 1971, judeţul Argeş avea următoarea structură a reţelei de comunicaţie (tabelul nr. 9).

Tabelul nr. 9

Structura reţelei de comunicaţie

Categoria căilor de comunicaţie	% din lungimea totală		Densitatea la 1 000 km²	
	Judeţul Argeş	R. S. România	Judeţul Argeş	R. S. România
Căi ferate normale	6,2	1,8	29,1	46,5
Căi rutiere, din care:	93,8	3,9	435,2	321,0
modernizate	12,2	3,1	52,5	48,5

Densitatea căilor ferate cu ecartament normal este sensibil sub media pe ţară, Piemontul Cotmeana şi parţial Piemontul Cîndeşti şi Cîmpia piemontană a Piteştiului fiind lipsite de artere feroviare. Acest fapt face ca unele comune să fie situate la peste 30 km depărtare de cel mai apropiat centru

feroviar. Densitatea mică a căilor ferate este suplinită de rețeaua deasă a drumurilor care dețin ponderea cea mai importantă în traficul local de mărfuri și călători.

Trăsăturile principale ale configurației geografice a rețelei de comunicație sînt un reflex al morfologiei reliefului și al rețelei hidrografice, fiind influențate și de structura economiei locale; dealurile prelungi, despărțite de văi transversale, au imprimat rețelei de comunicație orientarea nord-sud, șoselele urmărind uneori chiar ambele maluri ale rîurilor. Ca urmare a orientării reliefului și a fragmentării lui excesive, comunicația pe direcția est-vest este mai anevoioasă, iar îmbunătățirile aduse acestora sînt de dată recentă. Fenomenul este specific cu deosebire jumătății de nord a județului, unde există o singură arteră de legătură longitudinală între Cîmpulung și Curtea de Argeș și aceasta nemodernizată.

Sub influența industrializării socialiste a județului Argeș au apărut centre de gravitație ale căilor de comunicație și ale transportului, principal fiind municipiul Pitești. Aici converg drumurile de pe văile Argeșului, Rîul Doamnei, Rîul Tîrgului, Argeșelului și de aici se dispersează spre sud, în chip de evantai, patru drumuri și două căi ferate. Piteștiul polarizează prin funcțiile sale — industriale, culturale și administrative — afluxurile de forță de muncă și de materii prime industriale și agricole dintr-o zonă ce depășește limitele administrative ale județului Argeș. În ultimii ani se conturează și alte microcentre de gravitație ale căilor de comunicație și ale transporturilor, situate în cele două extremități nordice ale județului — Cîmpulung în est și Curtea de Argeș în vest.

De asemenea, s-au înregistrat schimbări profunde în funcțiile economice ale căilor de comunicație, determinate de transformările contemporane din județ. În perioada 1950—1965, cînd județul Argeș era în plin proces de construcție și atrăgea mari cantități de resurse materiale și umane, volumul mărfurilor sosite în județ depășea sensibil pe cele expediate, situație care s-a schimbat la sfîrșitul perioadei, ca urmare a intrării în producție a noilor întreprinderi construite, ceea ce a dus la creșterea volumului expediat. Structura mărfurilor transportate diferă de la nord la sud în funcție de specificul

producţiei industriale şi agricole. În partea de nord, unde peisajul geografic este dominat de păduri, în traficul general predomină lemnul şi produsele lemnoase. În zona centrală se transportă cu deosebire produse industriale, vitipomicole şi produse de carieră şi balastieră ; spre sud produse agricole şi ţiţei. După mărimea ponderii în traficul general, în anul 1970, produsele energetice ocupau primul loc, fiind urmate de produsele de carieră şi balastieră, de lemn şi de produsele din lemn. Traficul în tranzit deţinea aproape trei pătrimi din volumul total al transporturilor şi avea o structură foarte diversă.

Trebuie remarcată şi mărimea traficului de călători, în tranzit şi local, legat de mişcarea turistică şi industrială şi de creşterea numărului de mijloace de transport auto.

TURISMUL

Judeţul Argeş oferă o mare diversitate de obiective turistice majore, cu structură şi geneză diferită, care-i conferă unul din locurile de frunte între judeţele ţării. Valorile turistice din judeţul Argeş sînt reprezentate atît de formele de relief, de vestigiile istorice, de elementele de artă populară, cît şi de marile realizări economice, la care se adaugă şi poziţia sa geografică ca teritoriu de tranzit între ţinuturile nord- şi sud-carpatice. În funcţie de particularităţile locale, de densitatea, structura şi potenţialul obiectivelor turistice, ca şi de posibilităţile de acces, în judeţul Argeş se diferenţiază trei zone turistice şi anume : zona văii Argeşului, zona văilor Rîul Tîrgului — Dîmboviţa şi zona montană.

În partea de vest, axată pe valea Argeşului, se conturează cea mai complexă zonă turistică a judeţului, în care vestigiile

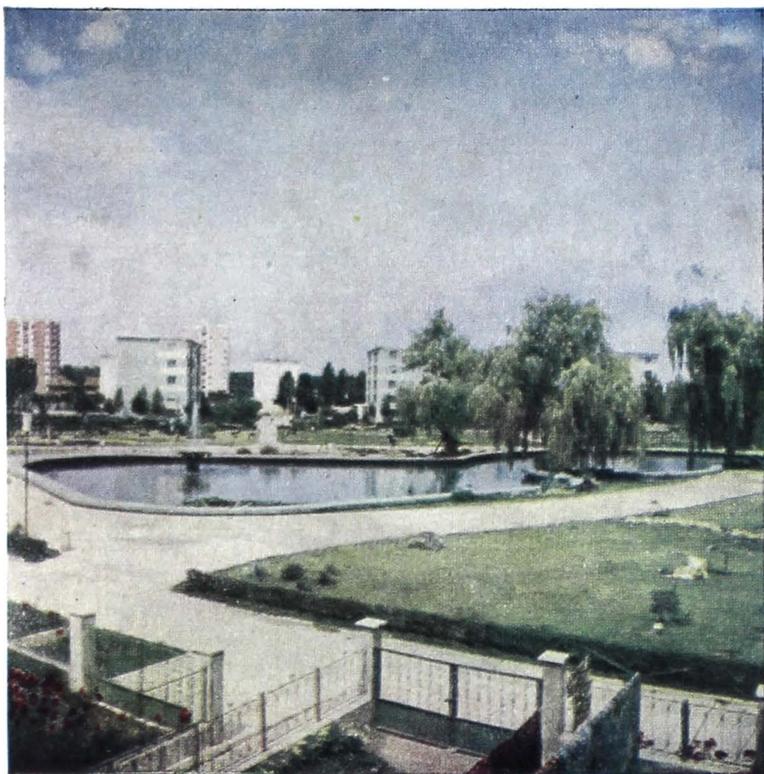

Fig. 57. — Vedere dintr-o zonă de agrement din orașul Pitești (foto Publiturism).

istorice se împletesc cu realizările economice într-un pitoresc cadru natural. Importanţa economică şi strategică, de hrană şi de adăpost pe care le oferă lunca Argeşului explică rolul său în decursul mileniilor. Evoluţia materială şi spirituală a transformat valea Argeşului într-o axă complexă cu funcţii istorice, economice şi de legătură, la care, astăzi, cînd citadinul simte nevoia evadării în mediul natural, i se adaugă o nouă funcţie de axă turistică. Pornind pe valea Argeşului, din avale, întîlnim principalul centru turistic al judeţului Argeş, oraşul Piteşti, a cărui dezvoltare din ultimele două decenii l-a transformat într-un puternic centru industrial. Cele trei platforme industriale noi, construite la periferia urbană, oferă turiştilor atît aspecte legate de procesul contemporan de industrializare, cît şi de metodele avansate de muncă, în mare parte mecanizate sau automatizate. Legat de dezvoltarea industrială, oraşul are astăzi un nou aspect edilitar, prin crearea zonelor rezidenţiale (Ceair, Craiovei, Războieni), parcurilor, cinematografelor, stadioanelor, clădirilor cu arhitectură deosebită (Palatul administrativ şi politic, Muzeul judeţean, Casa de cultură, Teatrul „Alexandru Davila" etc.) la care se adaugă şi farmecul pădurii Trivale, cu grădina sa zoologică care completează tabloul urban al atracţiilor turistice (fig. 57); importanţă istorică prezintă biserica domnească Sf. Gheorghe, construită în anul 1656, de către Constantin Şerban şi soţia sa Doamna Bălaşa, care se remarcă prin pridvorul dispus pe două nivele, ca şi prin rolul avut în răspîndirea culturii prin şcoala domnească care a funcţionat în acest locaş de cult, din anul 1700 pînă spre sfîrşitul veacului al XIX-lea. Un alt obiectiv de valoare turistică din oraşul Piteşti îl constituie Muzeul judeţean, care funcţionează din anul 1954 cu patru secţii (istorie, ştiinţele naturii, artă şi artă naivă) şi care coordonează şi îndrumă activitatea numeroaselor obiective turistice din judeţ (rezervaţia paleontologică de la Suslăneşti, ruinele castrului roman Jidava de la sud de Cîmpulung etc.).

Importanţa oraşului Piteşti sub raport turistic se măreşte şi prin împrejurimile sale. În localitatea Valea Mare - Podgoria — Piteşti s-a deschis casa memorială a scriitorului Liviu Rebreanu, unde acesta a conceput romanul „Răscoala" şi

unde a trăit ultima parte a vieţii sale. Valoare turistică deosebită prezintă şi muzeul din Goleşti, organizat în conacul familiei Golescu. Din vechea construcţie se mai păstrează zidurile groase şi înalte, cu turnuri de apărare, care înconjurau conacul şi pe care călătorul Paul din Alep (secretarul patriarhului Macarie al Antiohiei) îl caracteriza ca pe un „palat măreţ şi elegant". La intrarea în muzeu se află un foişor, unde a poposit Tudor Vladimirescu în ultimele sale zile şi în care în prezent este organizat un mic stand cu exponate legate de mişcarea revoluţionară condusă de acest erou naţional. Tot aici se poate vizita şi prima şcoală din ţară cu limbă de predare română, care, aşa cum arată documentele, era „slobodă şi obştească, pentru toate păturile sociale, fără nici o plată". În muzeu mai funcţionează o secţie memorială şi una de istorie. Din anul 1967 la Goleşti s-a organizat, în aer liber, Muzeul naţional de etnografie a pomiculturii şi viticulturii, unic în ţară, unde sînt expuse locuinţe, unelte de muncă şi diferite obiecte legate de evoluţia acestor îndeletniciri tradiţionale în judeţ (fig. 58).

Amunte de municipiul Piteşti, pe valea Argeşului, întîlnim cîteva aşezări rurale atestate documentar din secolul al XV, XVI şi al XVII-lea, între care atrage atenţia localitatea Budeasa, unde există un muzeu cu o colecţie de arme, lacăte, chei, tablouri, deschis în casa familiei Budişteanu. Trecînd pe lîngă lacurile de acumulare situate pe valea Argeşului (Piteşti, Bascov, Noapteş, Curtea de Argeş) şi integrate în peisajul pomicol, pastoral şi petrolifer, se ajunge în vechiul oraş domnesc Curtea de Argeş. Prin poziţia sa geografică la poalele Făgăraşului şi la o veche răspîntie de drumuri comerciale, ca şi prin funcţia istorică, oraşul Curtea de Argeş a cunoscut în secolele XIV şi XV o epocă de glorie. Între vestigiile istorice rămase şi declarate monumente arhitectonice, cu o mare valoare turistică, se înscrie complexul vechii curţi domneşti din Curtea de Argeş, în care se văd biserica domnească, ruinele a două curţi domneşti, zidurile groase de incintă şi urmele unui bastion de apărare. Biserica domnească din Curtea de Argeş, a cărei construcţie a fost începută de către Basarab I şi continuată de Nicolae şi Vladislav, pe la jumătatea secolului

Fig. 58. — Muzeul Golești (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

al XIV-lea, reprezintă cel mai vechi monument istoric din țara noastră, păstrat în întregime în formă originală. Picturile murale ca și arhitectura în stil bizantin - constantinopolian, uimesc și astăzi prin armonia ansamblului. Mănăstirea Curtea de Argeș, ctitorie a lui Neagoe Basarab, a fost ridicată în secolul al XIV-lea, se pare, pe urmele unei alte biserici mai vechi. Picturile sale au fost executate de Dobromir din Tîrgoviște, în vremea lui Radu de la Afumați. Frescele vechi, nemodificate în timpul restaurărilor, ca și stilul săufac din mănăstirea Curtea de Argeș o capodoperă a arhitecturii românești. În fața mănăstirii s-a construit un aghiazmar în stilul fîntînilor decorative de pe lîngă moscheele turcești. Peste drum de mănăstire, în parc, s-a ridicat în anul 1804 fîntîna meșterului Manole, pentru a omagia pe legendarul constructor al mănăstirii Argeșului. În centrul orașului se află ruinele bisericii Sîn Nicoară,

construită din piatră brută şi piatră cioplită sumar, dispusă în straturi alternative. De asemenea, aici fiinţează un muzeu orăşenesc, unde sînt expuse frumoase exemplare privind istoria şi arta populară de pe valea Argeşului. Pe Muntele Căprişoara, din apropierea oraşului Curtea de Argeş, se află cetatea Poienari. Poziţia sa geografică, la 850 m altitudine şi înconjurată din trei părţi de valea Argeşului, i-a conferit un important rol strategic, decenii întregi ea supraveghind circulaţia prin cheile Argeşului. Cetatea a fost construită de Negru Vodă şi refăcută de Vlad Ţepeş, din care cauză este cunoscută şi sub numele de Cetatea lui Vlad Ţepeş.

Spre nord, trecem pe lîngă lucrările hidrotehnice Cerbureni — Oeşti, pe lîngă localitatea Căpăţîneni (unde este situată casa memorială G. Stephănescu). Traversînd cîteva sate de munte, construite în vechi stil popular, se ajunge prin cheile Argeşului, la lacul de acumulare Vidraru, a cărei şosea de contur (fig. 59) conduce la punctul Cumpăna, de unde, pe văile Buda şi Capra, putem pătrunde în inima Făgăraşului spre cele două vîrfuri principale ale acestuia : Moldoveanu şi Negoiu. Zona turistică a văii Argeşului are mari perspective de dezvoltare. Peisajul deosebit de atrăgător al zonei înconjurătoare drumului ce urcă de la centrala electrică pînă la barajul Vidraru, paralel cu valea sălbatică şi care străbate cîteva tunele pînă la coronamentul barajului a fost declarat rezervaţie peisagistică. La diversitatea potenţialului turistic al văii Argeşului contribuie şi existenţa izvoarelor minerale captate şi folosite în staţiunea Brădetu încă de la începutul secolului al XIX-lea. Calităţile terapeutice ale acestor ape minerale (sulfuroase, clorurate, bicarbonatate) sînt similare cu cele din staţiunile Călimăneşti şi Olăneşti şi sînt indicate în afecţiunile tubului digestiv, sistemului nervos etc.

Cea de-a doua zonă turistică a judeţului Argeş se axează pe văile Rîul Tîrgului şi Dîmboviţa (străbătută de şoseaua Piteşti — Cîmpulung — Braşov) şi se prezintă ca o zonă cu profil complex. Ca veche regiune de legături comerciale şi strategice, zona turistică se evidenţiază prin numeroase vestigii istorice şi fenomene naturale de fractură carstică, integrate într-o vale largă şi spectaculoasă, de unde accesul montan

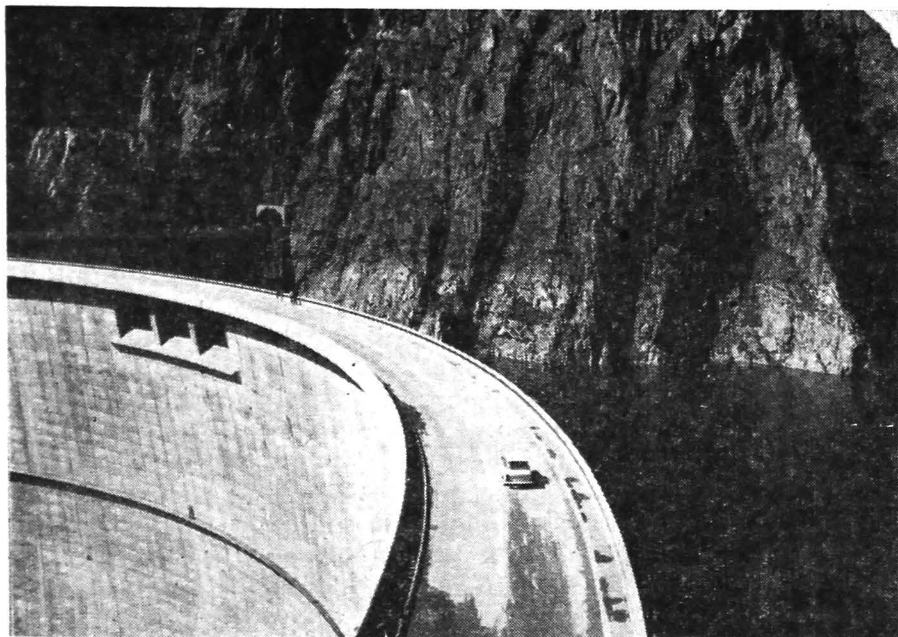

Fig. 59. — Șoseaua turistică de pe barajul lacului Vidraru (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

ușor oferă un turism de agrement cu mari satisfacții. În această zonă sînt incluse orașul Cîmpulung cu numeroasele sale obiective turistice (mănăstirea Negru Vodă, ansamblul Bărăției, Crucea Jurămîntului ș.a.), rezervația geologică a calcarelor numulitice și a granitului de la Albești, rezervația paleontologică de la Suslănești, Mănăstirea Valea din Bucșenești, Mănăstirea Aninoasa, cula din Racovița, comuna Nămăești (Casa memorială „G. Topîrceanu"), cetatea Dîmboviței, Mausoleul Mateiaș etc. Valorile istorice sînt integrate într-o zonă de o rară frumusețe, unde formațiunile calcaroase au dat în așezarea Podu Dîmboviței un spectaculos complex carstic format din chei, peșteri, avene etc.

Orașul Cîmpulung, cel mai important centru turistic al zonei, cu un trecut multisecular, găzduiește ansamblul ar-

hitectural Bărăţia, compus dintr-o biserică construită în secolele XIV şi XV, casa parohială din aceeaşi perioadă şi turnul Bărăţiei, ridicat în anul 1730. În prezent el adăposteşte o lespede funerară, pe care există o inscripţie din anul 1300, a comitetului Laurenţius de Longocampo.

Mănăstirea Negru Vodă din Cîmpulung, construită în secolul al XIV-lea, constituie unul din cele mai valoroase monumente istorice ale oraşului, aici funcţionînd în secolul al XVII-lea o tipografie. La circa 4 km sud de Cîmpulung se află ruinele castrului de la Jidava, component al unei suite de cetăţi romane de apărare, iar în apropierea aceluiaşi oraş s-a construit în memoria celor căzuţi în luptele de la Dragoslavele şi Mateiaş, în timpul primului război mondial, Mausoleul Mateiaş, cunoscut şi sub numele de Mausoleul eroilor; el este construit din blocuri de calcar de Albeşti cu turn, scară şi osar, după un plan al arhitectului Berechet. În partea de nord a comunei Cetăţeni apar ruinele schitului Cetăţuia lui Negru Vodă, făcut în secolul al XIV-lea, în vremea lui Nicolae Alexandru Basarab, iar în spatele acestuia se află zidurile unei vechi cetăţi, ale cărei funcţii de apărare şi control sînt justificate de poziţia geografică, în vecinătatea vechii căi de circulaţie transcarpatică de pe valea Dîmboviţei. Cetatea Dîmboviţei, un alt obiectiv turistic, este situată pe podul Orăţiei şi a îndeplinit multe secole un important rol economic; din aceasta însă nu au rămas decît ruine.

Potenţialul turistic este completat de valoarea muzeelor, cu profil variat; dintre acestea se remarcă muzeul din Cîmpulung, ce funcţionează cu secţii de istorie, ştiinţele naturale, artă-pictură şi artă feudală, ca şi cel din localitatea Berevoeşti care cuprinde parte din colecţia de pictură a scriitorului şi călătorului Mihai Tican Romano; de asemenea, folosirea apelor minerale (cloro-sodice iodurate, bromurate etc.), deocamdată pe plan local, în localitatea Bughea de Sus, aduce noi valenţe exploatării turistice din nord-estul judeţului.

Evoluţia geologică a creat în această zonă turistică numeroase curiozităţi, unele din ele declarate monumente ale naturii şi intrate sub protecţia Comisiei pentru monumentele naturii. Dintre acestea, valoare turistică prezintă „Rezervaţia

geologică a granitului de Albeşti", care constituie o suprafaţă de circa 300 m², unde roci de origine magmatică apar laolaltă cu cele de vîrstă terţiară; pe raza aceleiaşi comune Albeşti se află situată şi rezervaţia paleontologică a calcarului numulitic, unde se găsesc pietrificaţi crabi, arici de mare şi dinţi fosili de rechini. În estul oraşului Cîmpulung, la numai 8 km depărtare de localitatea Suslăneşti, apare punctul fosilifer denumit Marlauz, unde se găseşte încrustată în şisturi disodilice o bogată faună de schelete de peşti fosili şi frunze de dafin, a căror vîrstă coboară în istorie cu circa 36 milioane de ani.

Zona montană formează prin originalitatea şi diversitatea peisajului o zonă turistică distinctă, axată în principal pe potenţialul oferit de varietatea elementelor mediului natural — relief, hidrografie, faună, floră etc. În cadrul acesteia se detaşează Masivul Făgăraş, ţara celor mai semeţe vîrfuri din Carpaţii româneşti (6 vîrfuri depăşesc 2 500 m, 30 depăşesc 2 400, iar 150 au peste 2 200 m altitudine) care constituie cea mai puternică atracţie pentru turismul montan din ţară. Structura geologică reprezentată prin şisturile cristaline a imprimat o înfăţişare grandioasă masivului, în care alternează vîrfurile piramidale şi ascuţite cu curmăturile adînci, aşa-numitele „ferestre" sau „portiţe"; din culmea principală se ramifică spre nord şi spre sud culmi secundare prelungi, împădurite, judeţul Argeş înglobînd spinările domoale şi poduri netede dinspre sud; acestea sînt presărate cu numeroase circuri sau căldări glaciare (Galbena, Călţunul, Podul Giurgiului etc.), cu văi adînci, sălbatice, cu chei strîmte ca cele ale Vîlsanului, Argeşului, Topologului etc., care constituie podoabe în pitorescul peisajului montan. Diferenţa mare de altitudine creează şi o etajare a florei şi faunei, cu specii numeroase şi rare, multe declarate monumente ale naturii; pajiştea montană este presărată cu specii floristice ocrotite de lege, ca floarea de colţ, bulbocii de munte, zmirdarul, stînjeneii, garofiţa Pietrei Craiului etc.; printre speciile de arbori rari se remarcă tisa, zada etc., care, împreună cu pădurea, stratificată altitudinal, aduc noi valenţe în peisajul geografic; fondul cinegetic completează posibilităţile de practicare a turismului, vînătorii sportivi găsind o mare diversitate de animale — mistreţi,

urşi, cerbi carpatini — unele ocrotite prin lege, cum este capra neagră, rísul; la diversificarea fondului turistic concură şi unele componente ale regimului climatic, numărul zilelor cu îngheţ, durînd peste 250 de zile (aproximativ acelaşi ca al zăpezii), oferă condiţii optime pentru practicarea sporturilor de iarnă.

În partea de nord-est a judeţului, Masivul Piatra Craiului aduce prin formaţiunile calcaroase o contribuţie substanţială la potenţialul turistic al zonei montane; aici sînt cantonate numeroase obiective turistice de natură carstică, ca peşteri (Dîmbovicioara, Uluce, Dracilor, Peştera de la Colţul Surpat ş.a.), văi sălbatice, chei, (Dîmboviţa, Brusturetului, Dîmbovicioarei, Rudăriţei, Ghimbavului etc.).

Printre principalele trasee care ne conduc în inima zonei montane şi ne oferă posibilitatea să admirăm peisaje de o rară frumuseţe menţionăm drumul de pe valea Topologului, care ajunge la vîrful Negoiu — trecînd pe lîngă cantonul Stîna Mare şi vîrfurile Scara, Mîzgavul, Şerbota — şi care ne permite să admirăm o impresionantă privelişte formată din şirul de vîrfuri semeţe ale munţilor Lăiţel, Lăiţa, Vînătoarea lui Buteanu, Moldoveanu etc., cu spinări prelungi de pajişti care se pierd mai jos în vegetaţia pădurilor seculare. Pe valea Caprei, pe lîngă cantonul Braia, cantonul Piscu Negru se ajunge pe creasta Făgăraşului, de unde se pot face excursii spre vîrfurile Negoiu, Lespezi, Lăiţel, Lăiţa, Paltinul, Capra, Văiuga, Vînătoarea lui Buteanu, Arpaşul Mic etc. De asemenea, urcînd pe drumul forestier de pe valea Buda, printr-o deasă pădure de fag, printre muchia Oticul şi Steviuţa şi lăsînd pîrîul spumegînd printre stînci ajungem să admirăm cheile Budei, numite şi cheile Oticului; trecem apoi pe lîngă cantoanele Muşeteica şi Buda şi ajungem spre vîrfurile Rîiosul, Buda, Arpaşul Mic, Vîrtopul, Ţuica, Picuiata, Muşeteica, Viştea, Moldoveanu, fiecare în parte oferindu-ne privelişti spre lacul Podul Giurgiului, izvoarele pîraielor Muşeteica, Rîiosul, integrate în frumoase pajişti în care abundă asociaţiile vegetale şi speciile calciocole. Din comuna Corbi, pe valea Rîului Doamnei, drumul forestier ne conduce prin valea Zîrnei spre vîrful Hîrtopul

Leaotei, Mușetescu, iar prin Valea Rea spre înălțimile de pe creasta Făgărașului — Moldoveanu, Viștea Mare, Roșu, Scărișoara etc.

În afară de cele trei zone turistice, județul Argeș dispune și de numeroase obiective turistice dispersate în teritoriu; printre acestea menționăm parcul dendrologic de la Mihăești, care cuprinde arbori, arbuști, plante ierboase, rare și decorative, originare din țara noastră și din alte țări ale Europei, Americii de Nord, Americii de Sud etc.; varietatea plantelor este asigurată prin schimbul intens, întreținut de personalul de specialitate cu peste 120 de grădini botanice din lume.

În partea de sud a județului, pe valea Dîmbovnicului, lîngă localitatea Negrași, există o poiană cu narcise, unde se organizează periodic, serbări cîmpenești. Ca o curiozitate floristică se înscrie și existența plantei *Romanithis Vîlsan*, care își are aria de răspîndire în țara noastră numai pe văile Argeșului, Vîlsanului și Rîul Tîrgului, din cadrul județului Argeș; în cursul superior al Rîului Doamnei și al Vîlsanului trăiește o relictă paleogenă de pește, unică în Europa, denumită *Romanichtys valsanicola*, iar popular aspretele, popetele sau sforetele. La aceste obiective cu valoare științifică și turistică se adaugă numeroasele vestigii istorice, ca biserici, declarate monumente arhitectonice (Vlădești, Șuici, Băjești), mănăstiri (Cotmeana, Vieroș, Tutana etc.), muzee sătești (Domnești, cu secții de etnografie, artă feudală și de iconografie rurală, Mușătești, cu exponate privind istoria veche și nouă, ca și etnografia zonei înconjurătoare) etc.

Bibliografie

BARCO AURELIA (1971), *Evoluția geografică a orașului Pitești*, Lucrările celui de-al III-lea colocviu național de geografia populației și așezărilor, Iași.

— (1972), *Forța de muncă din orașul Pitești*, vol. „George Vîlsan", Soc. șt. geogr., I.

BARCO AURELIA, MIHĂILESCU ALEXANDRA (1973), *Valea superioară a Argeșului — axă turistică*, St. cerc. șt., Seria geologie—geografie, Bacău.

BARCO AURELIA, ELENA TIMARU (1972), *Cîmpia Piemontană a Piteștiului. Schiță economico-geografică*, Bul. Soc. șt. geogr., II.

BELDIE AL. (1952), *Vegetația masivului Piatra Craiului*, Bul. șt. Acad. R.P.R., Secț. șt. biol., IV, *4*.

CĂLINESCU R. și colab. (1969), *Biogeografia României*, Edit. științifică, București.

CONSTANTINESCU M. (1942), *Ulucul Branului* , Bul. Soc. rom. geogr., **LX**.

CONSTANTINESCU N. (1969), *Satele medievale din județul Argeș, pînă la 1500*, St. com., **II**, Muzeul Pitești.

COTEȚ P. (1973), *Geomorfologia României*, Edit. tehnică, București.

CRISTEA E., NEDELCU E. (1971), *Piatra Craiului. Turism — alpinism*, Edit. Stadion, București.

DIMITRESCU R. (1963), *Structura părții centrale a munților Făgărașului*, Asoc. geol. Carpato — Balcanică, Congr. V, septembrie 1961, **II**, Com. șt., Secția I (mineralogie — petrografie).

GHIKA-BUDEȘTI ȘT. (1958), *Depresiunea intramontană Loviștea și creasta horstului Cozia*, St. cerc. geol., Acad. R.P.R., **III**, *1—2*.

GIURESCU C. C. (1957), *Principatele Române la începutul secolului XIX*, Edit. științifică, București.

IANCU M., STĂNESCU S. (1970), *Valea Argeșului*, Edit. științifică, București.

LAHOVARI G. I. (1888), *Dicționarul geografic al județului Argeș*, Soc. geogr. rom., București.

MARTONNE EMM. DE (1907), *Recherches sur l'évolution morphologique des Alpes de Transylvanie*, Paris.

MATEESCU N. (1968), *Descoperiri și cercetări arheologice în Argeș*, St. com., **I**, Muzeul Pitești.

MIHĂILESCU V. (1963), *Carpații sud-estici*, Edit. științifică, București.

— (1966), *Dealurile și cîmpiile României*, Edit. științifică, București.

MÎRȚU FL. (1963), *Contribuții la cunoașterea vieții dacilor de pe valea superioară a rîului Dîmbovița*, St. art. ist., V.

MURGEANU G. (1951), *Formarea Depresiunii Cîmpulungului*, Com. Acad. R.P.R., an. I, *11–12*.

MURGEANU G., PATRULIUS D. (1957), *Cretacicul superior de pe marginea Leaotei și vîrsta conglomeratelor de Bucegi*, Bul. șt. Acad. R.P.R., Secț. geol. – geogr., **II**, *1*.

NEDELCU E. (1965), *Culoarele intercarpatice ale Dîmboviței și Bîrsei*, St. cerc. geol., geofiz., geogr., Seria geografie, **XII**, *2*.

— (1966), *Observații geomorfologice în regiunea lacului de acumulare din bazinul Argeșului superior*, St. cerc. geol., geofiz., geogr., Seria geografie, **XIII**, *1*.

— (1967), *Trăsăturile morfostructurale ale munților Iezerului*, St. cerc. geol., geofiz., geogr., Seria geografie, **XIV**, *2*.

— (1969), *Conditions géomorphologiques de l'aménagement hydroénergétique du bassin de l'Argeș superieur*, Lucrările simpozionului internațional de geomorfologie aplicată, 1967, București.

ONCESCU N. (1965), *Geologia României*, ed. a III-a, Edit. tehnică, București.

ORGHIDAN N. (1935), *Branul (considerațiuni morfologice)*, Bul. Soc. rom. geogr., **LIV**.

— (1969), *Văile transversale din România*, Edit. Academiei, București.

PARASCHIV D. (1965), *Piemontul Cîndești*, Com. geol., St. tehn. econ., Seria H, *2*.

— (1969), *Contribuții la studiul geomorfologic al văii Argeșului*, St. cerc. geol., geofiz., geogr., Seria geografie, **XIV**, *2*.

POP E., SĂLĂGEANU N. (1965), *Monumente ale naturii din România*, Edit. Meridiane, București.

PUȘCARU – SOROCEANU EVDOCHIA, PUȘCARU D. (1971), *Excursii în munții Făgărașului*, Edit. didactică și pedagogică, București.

SACERDOȚEANU A. (1968), *Argeș – cea mai veche reședință a Țării Românești*, St. com., **I**, Muzeul Pitești.

TEODOREANU ELENA, MIHAI ELENA (1971), *Inversiuni de temperatură în culoarul Rucăr – Bran*, St. cerc. geol., geofiz., geogr., Seria geografie, **XVIII**, *2*.

UJVARI I. (1972), *Geografia apelor României*, Edit. științifică, București.

VÂLSAN G. (1915), *Cîmpia Română. Contribuţiuni de geografie fizică*, Bul. Soc. rom. geogr., **XXXVI**.

VELCEA I. (1970), *Le système de production agricole du type „muscele"*, Rev. roum. géol. géophys. géogr., Série géographie, **14**, *1*.

* * * (1972), *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România*, D.C.S., Bucureşti.

* * * (1938), *Enciclopedia României*, **II**, Imprim. naţ., Bucureşti.

* * * (1960), *Harta geobotanică a R.P.R.*, sc. 1 : 500 000, Bucureşti.

* * * (1936–1959), *Harta geologică a României*, sc. 1 : 500 000, Bucureşti.

* * * (1964), *Harta solurilor R.P.R.*, sc. 1 : 1 000 000, Inst. geol., Bucureşti.

* * * (1971), *Harta solurilor R.S.R.*, sc. 1 : 500 000, Inst. şt. cerc. pedol., Bucureşti.

* * * (1960), *Monografia geografică a R.P.R.*, I, *Geografia fizică*, Edit. Acad. R.P.R., Bucureşti.

* * * (1971), *Piemontul Getic. Studiu de geografie economică*, Edit. Academiei, Bucureşti.

* * * (1912), *Recensămîntul populaţiei*, Bucureşti.

* * * (1938), *Recensămîntul populaţiei României din 29 decembrie 1930*, I, Bucureşti.

Cuprins

Redactor: DUMITRU CHIRIAC
Tehnoredactor: EUGENIA AMBROZI

Bun de tipar: 25.05.1974. Tiraj: 4050. Hîrtie tipar înalt ilustrații. Format 16/61×86, de 80 G/m². Coli de tipar: 10,50. Planșe: 9.
C. Z. pentru biblioteci mari 91(498.111).
C. Z. pentru biblioteci mici 91(498)

Întreprinderea poligrafică Informația,
str. Brezoianu nr. 23–25, București,
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

I. P. Informația, c. 85

În cadrul colecției
„JUDEȚELE PATRIEI"
au apărut :

- Județul Hunedoara
- Județul Vîlcea
- Județul Cluj
- Județul Vrancea
- Județul Ilfov
- Județul Gorj
- Județul Buzău
- Județul Brașov
- Județul Ialomița
- Județul Sibiu
- Județul Sălaj
- Județul Bacău
- Județul Bihor
- Județul Tulcea
- Județul Bistrița-Năsăud
- Județul Iași
- Județul Mureș
- Județul Brăila
- Județul Prahova
- Județul Suceava
- Județul Vaslui
- Județul Dolj

Lei 15

